

არსენალი

სიასლა!

№8 (155). 13-26 აპრილი, 2012 წ. სამხედრო-ენა

**რეზერვი
ტერიტორიული
თავდაცვისთვის...**

**აანუვა საკუთარი ხელით!
საბკომლო ტექნიკა
3D მოდელი**

**ფასი
3,5 ლარი**

„სამხედრო-ენა“
მ.ბ.ბ.ბ. 3 ლ. 28 წ.

**აჲ მომართან ერთად:
„ღამის ქორი“
F-117A
შენს თაროზე**

ინსტრუქცია
„ამერიკული „სტელსის“
მოდელის ასაწყობად

**რა შეუძლია
ისრაელის ავიაციას...**

**საიდუმლო
შხამები
აკანსასურველი
პოლიტიკოსების
მოსახილავლად**

პარაშუტები —
იღვივან
დღეგლე

45

ქართული
არმია
აშვირკულ
M4-ს ირჩევს

7

ოქისნიცა პერიოდის
ბრიგანული
გორგლებიანი
ჯავუანგბექნიკა

30

ბირთვული ოქის
დანყეცა ქართულეა
ვიცხე-აღვირკალეა
შეაჩეცა

48

ოსურ
ბაგალიონს
ეალე
აფხაზურიც
ეოქყეცა

12

16-პანნიანი
საუანგის თოფი

54

სარჩევი

- 4** სამხედრო სიხსნაობი კალიფორნია
- 7** ქართული არმია ამერიკულ M4-ს ირჩევს პერსონალიზაცია
- 8** რისთვის იმხნება ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვი... პროექტი
- 10** „ეს იყო რეალური ომი, სადაც ყველაფერი ნაშვავი წყაროა“ მეგრძობა
- 12** ოსურ ბატალიონს მალე აუხსნა რისი მოწყობა ოქავიტივი ტერიტორიები
- 14** DEFEXPO 2012 ქვეყნობა
- 16** კავკასიური მოვლენის მიმოხილვა კავკასია
- 18** სახსრების რეზერვი საიდან მოვახერხებთ საქართველოს არმიის რეზერვი
- 21** სუბსიდიის კრიზისი ლოკალური ომები
- 24** რა უფროსი ორ კორპუსი? კრიზისები, კონფლიქტები, ომები
- 30** ბრიტანული ჯავშანტანკი — ომისთვის პერიოდის გორაკებიანი ჯავშანტანკი საქართველო
- 35** ანტიტერორი — უიზიარო დანების რეზერვი 100 დღის მხარდაჭერისთვის
- 38** რინგო I ომის წინა
- 40** რა შედეგია ისრაელის ავიაციის... ინოვაციური ტექნოლოგიები
- 45** პარაშუტები — ყველაფერი იმხნება ილიდან სამხედრო ინჟინერები
- 48** რუმინული შეიქმნა ქართველმა მხარე-ადგილობრვად კოლმედი
- 50** შექმნილი უნდა არსებობდეს „არსებობს“ ერთად „არსებობს“ იარაღის მართვა
- 54** 16-წევრიანი სახანოების თეორია

კავკასიისა

საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლები ალპარაქდენ იმ სამხრეთისაზე, რაც შემოდგომასზე საქართველოს სახლებთან რუსულ სტრატეგიულ სამთავრო-სამტაბო სწავლება Kavkaz-2012-ს შეიძლება მოკვეთს.

ასეთი საფრთხის სრული გამოცხადება არ იქნებოდა ლოგიკური, რადგან 2008 წლის აგვისტოს ომსაც წინ რუსული სწავლება Kavkaz-2008 უბოლოდა.

თუმცა საზოგადოების ნაწილი თვლის, რომ პოლიტიკური მოსაზრებებიდან გამომდინარე საფრთხის დონეს ხელისუფლება აზვიადებს, რადგან შემოდგომასზე საქართველოში საპარლამენტო არჩევნების ჩატარებაა დაგეგმილი. უახლოესი მომავალი გეგმვების თუ როგორ წარმართება მსულები...

მთავარი რედაქტორი
ირაკლი ალადაშვილი
პასუხისმგებელი რედაქტორი
თემურ ჩანახიძე
კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დათო მისიაშვილი

შურაღმობა!
გამოიყარეთ „არსებობს“
და მიიღეთ შიგ, ორ კვირაში მისიხელი!
ტელ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის დაპითხვაზე
განსაზღვრის განსაზღვრის
პარამეტრები

განსაზღვრის დასაზღვრის
9.04.2012

გაზეთი „კვირის პალიტიკის“
დაგაგაგა ©
რედაქციის მისაგაგა:
თბილისი, იოსების ქ. N49
ტელ: 238-83-07 (121)

სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 237-78-07; 238-78-70
email: arsenal@kviriltra.com
შურაღმობის გამოცემა
ორ კვირაში მისიხელი
პარამეტრები

ენერგომოპირენობა პროიზუს სპირრა

აშშ-ის არმია ენერჯეტიკის ალტერნატიულ სახეობათა განვითარებისთვის პროგრამა MATOC (Multiple-Award Task Order Contract)-ით 7 მლრდ დოლარის დახარჯვას გეგმავს.

ამერიკელი სამხედროები ენერჯის განახლებადი წყაროებით სი-ში 2,5 მლნ მგეგაუატი ელექტროენერჯის მიღებას იმედოვნებენ. უფრო ზუსტად კი, მომავალ ორ ათწლეულში ალტერნატიული სახეობებით აშშ-ის არმიისთვის საჭირო ელექტროენერჯის მუთხედის მიღებას აპირებენ. პროგრამის შესაბამისად, 2030 წლისთვის არმია Net Zero-ის ტიპის 25 მოწოდებლობას მიიღებს. ეს აპარატი დამოუკიდებლად გამოიმუშავებს ელექტროენერჯიას, წყალს და ასევე შეძლებს საფოცუსორებო ნარჩენთა გადაამუშავებას. შედეგად, მინიმუმამდე ან თითქმის ნულამდე ჩამოვა გამოიმუშავებული და მონხმარებული ენერჯორუსორსთა რაოდენობირი ბალანსი.

ენერჯომოპირენობაზე გადასვლასთან ერთად აშშ-ის არმიას, სამხედრო-საპაერო და სამხედრო-საზღვაო ძალებსა და საზღვაო ქვეითებს თანდათანობით ნავთობროდუქტებთან ნახე ბიოსაწეზე გადასვლა მოუწევთ. ასეთი ტიპის საწევი უკვე გამოიცადა ამერიკულ თვითმფრინავებზე, შეუღლმფრენებსა და მცურავ საშუალებებზე.

რუსეაგა ინოვალთა მიგ-ეგის განხიკეველ კაბანგროვებს პარკივი ახსნა მოუკენეს

ინდოეთის სამხედრო-საპაერო ძალები ჯარიების სიხშირით მსოფლიოში განთქმულია. ბოლო სამ წელწადში ახელებმა ათეულობით საფრენი აპარატი დაკარგეს.

ერთი ექვობენ, რომ ინდოელ სამხედროთა უბედურების მიზეზი დიდწილად პილოტთა ცუდი მომზადება და აპარატების ტექნიკური გაუმართობობაა. სხვები კი იმაზე მიანიშნებენ, რომ კატასტროფავანციდელ გამანადგურებელი უმეტესობა საბჭოთა ან რუსული წარმოებისაა. მართლაც, 33 დაღუპული ინდური გამანადგურებელიდან 27(!) მიგ-21-აა.

გამოსავალი ყოველთვის მოიძებნება და რუსეთის ელწმა ინდო-

ეთში ალექსანდრ კადაკინმა, მას შემდეგ, რაც კდვე ერთი სამამული წარმოების მიგ-ის დაღუპვის ამბავი შეიცვლო, ინდოელებს გადმა შეუტია, ნუ გაეკერთ თქვენს განკარგულებაში არსებული რუსული გამანადგურებლები ტყაპატყუებით რომ ცევა. ეგ იმის ბრალია, სათადარიგო ნაწილებს არა რუსეთისგან, არამედ სხვებისგან რომ ყიდულობთო.

ასეა თუ ისე, ინდოელები უკვე დაეპყდნენ და გადამწვიტეს, 2018 წლისთვის უარი თქვან გამანადგურებელ მიგ-21-ზე, რომელიც დღეს ქვეყნის საბრლოლო თვითმფრინავების პარკის 40%-ის შეადგენს.

უაილოგოვებს „ენგეგის ენეს“ შეანსავლიან

სამხედრო-საპაერო ძალებში სპეციალურ აესტებს დიდი ხანია იყენებენ, რაც თვითმფრინავის პილოტებს გეგმანზე დაშუებაში ქმარება. ამ მეთოდის უპილოტო საფრენ აპარატებში დანერგვა მასწარუსტის ტექნოლოგიური ინსტრუტების სპეციალისტებმა განიზარტეს და ალგორითმზე დასწეს მუშაობა, რომელიც მფრინავ რობოტებს ადამიანის აესტების წაკითხვაში დაეხმარება. როგორც აღმოჩნდა, ამოცანა არცთუ მარტრეთია. უპილოტომ არა მხოლოდ ადამიანის ხელების განლაგება უნდა გაარჩიოს, არამედ მტყენისა და საწეუნებელი თითის მდგომარეობაც უნდა „გაითვალისწინოს“. სპეციალისტებმა ტესტირებისთვის რამდენიმე ადამიანის მონაწილეობით ვიდეონაწერი გააკეთეს, რომელიც ავიამილებზე გამოსაყენებელ 24 სხვადასხვა აესტს გამოსახედა. ექსპერიმენტის შედეგად, ალგორითმა აესტების ამოცნობა 76%-ის სიზუსტით შეძლო, რაც ჯერჯერობით არასაკმარისი მაწეუნებელია საიმისოდ, რომ სისტემის გამოყენება რეალურ პირობებში მოხდეს.

როსა ავგილი სინეზის სანაზრკელია

არცთუ დიდი ხნის წინ მონდურასის ერთ-ერთ ციხეში გაჩენილმა ხანძარმა და მქსიკურ საპრობილემო სასაკლავო მსოფლიოს კვლევა მაპყრობინა ყურადღება დაითინური ამერიკის პენიტენციარულ სისტემებში არსებულ გაუსვლელს პირობებზე.

ამ ფოტოებზე სალადაღრის ციხეების ყოფაა გადმოცემული. მთავარი პრობლემა აქაც, ისევე როგორც ლათინური ამერიკის სახელმწიფოთა საპრობილემოს დიდ ნაწილში, გადაუსებული საწებია, სადაც მსჯავრდადებულებს დასაწოლი ადგილის მოსაპოვებლადაც კი ბრძოლა უხდებათ.

ჯავანგზრუსი აპერიკულ პრიონის კოპულარული სწება

ბალისტიკური ქსოვილისგან დაშზადებული საცკალი ჯარისკაცებს თვითნაკვთ ასაფეთქებულ საშუალებებზე აფეთქების დროს ჭრილობებისა და ტრავმებისგან იცავს. ამ ტიპის „ქვედა თუთიურული“ გამოყენება შეიარაღებულ ძალებში პირველად ბრიტანელებმა დაიწყეს და როგორც ჩანს, წარმატებითაც, რადგან მათ მაგალითზე „აჯეშმანტრუსების“ ათვისება ამერიკელებმაც გადაწყვიტეს.

საქსეცაკალი რამდენიმე სახის ქსოვილისგან შზადდება, რათა საიმედოსთან ერთად კომფორტულიც იყოს. ტრუსის ჩვეულებრივი ქსოვილი კანის ნორმალურ სუნთქვასა და ოფლდენას უზრუნველყოფს, საზარდულისა და ბარბაქების შიდა მზარეს დატანებული ორმაგი კვლარის ფენა კი მის მფლობელს აფეთქების შედეგად წარმოქმნილი ნამსხერკეებისა და მისგან გაბრწყულებული საშიში ჭრილობებისგან დაცვავს.

„რწყილი“ და „ბარაკანი“ დაიკოილდნენ... და ავანათივი გაპოიხლავიან

აშშ-ის არმიასი კომპანია Boston Dynamics-ის ორ სადაზვერუო რობოტს ცდიან. პირველს, რომელიც ოთხბორბლიანია და ცხრა მეტრ სიმაღლზე სტება, „რწყილის რწყილი“ ჰქვია, მეორეს კი — RHex-ს, რომელიც კიდურებით დაბაიჯებს, არ უშინდება ქვადღორდას თუ ტალახს და წყალშიც დაიცურავს, სახელად „ტარაკანი“ უწოდეს.

რწყილი-რობოტი 4,9 კგ-ს იწონის, დამუხტული აკუმულატორი კი მას 25 ნახტომის შესასრულებლად ჰყოფნის. შემქმნელთა თქმით, რობოტი იოლად ახერხებს 9-მეტრანი მუნობის სახურავზე შეტრიალს. რაც უჭებება „ტარაკანს“, მას ექვსი „ფეხი“ აქვს და 13 კგ-ზე ცოტა მეტს იწონის. ის სათვალვადილი კამერებითაა აღჭურვილი, აკუმულატორი კი ნ-სათითა უწყვეტ მუშაობას უზრუნველყოფს. რობოტის მოქმედების რადიუსი 600 მეტრია. ამერიკელები ორივე „მხვერავი მწერის“ გამოყენებას ავანათიში აპირებენ.

კეკომანდანი გეკომანდ

ჯარისკაცებს: ნუ ლინეკვით ხელს ცხელ ავგომავგზე!

ავანათიში მყოფი გეკომანდული მუნდარითის მეთაურობამ თავის მებრძოლებს უწერია, აუცილებლად იზრუნონ ავტომატ Heckler & Koch G36-ის გავრთლებზე. რეკომენდაციის თანახმად, ხანგრძლივი სროლის შემდეგ ჯარისკაცმა აარადის ლულას გავრთლების საშუალება იქამდე უნდა მისცეს, რომ მასზე შეტება დამწერობას არ იწყებდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ტრავმა და სროლის ვეფექტანობის დაცემა გარანტირებული იქნება.

გეკომანდული მეთაურობის ჩატარებული კვლევის თანახმად, G36-ით რამდენიმე ასეული გასროლის შემდეგ აარადის ლულა და ძირითადი ელემენტები ისე ზურდდება, რომ 300 მეტრ მანძილზე სროლის სიზუსტე სამჯერ ქვეითდება. ამასთან, მატულობს სასროლი შექანიზმის გატყდვის ალბათობა, რომ აღარაფერი ვთქვათ დამწერობის მიღების საფრთხეზე.

კომპანია Heckler & Koch-ის ავტომატ G36-ში მრავალი დეტალი გამოქვო ჰლასტიკისა და მწარმოებელითა თქმით, ის ხანგრძლივი ცეცხლისთვის განკუთვნილი არაა.

ისრაელი როგორი- გულღობაგაგონ გაგალიონზე ფიქროვს

ისრაელის შეიარაღებული ძალები რობოტ-ბულდოზერების რაოდენობის გაორმაგებაზე მას შემდეგ დაფიქრდა, რაც Black Thunder-მა დაზის სექტორში ოპერაციების დროს თავი გამოიჩინა. ქვეყნის არმიის ინჟინრებმა საბრძოლო ბულდოზერის D9-ის უმძილოდ ვერსიაც კი შექმნეს და ამის შესახებ სულ ახლახან გაცხადდა.

„ცახალის“ დაჯეუნული ბულდოზერი დანადგარი ტერიტორიების გაქმნის რთულ მისიას ემსახურება. ისინის 60 ტ-ზე მეტს, 450-ცხ.ძალიანი დიზელის ძრავით არის აღჭურვილი და ვიდეოკამერებთან დისტანციური მართვის სისტემები აქვს დაყენებული. რაც მთავრია, ვითარებიდან გამომდინარე, ბულდოზერი თავის საქმეს უმძილოდ თუ მძილოდ ერთნაირი ხარისხით ასრულებს.

საინტერესოა, რომ ამ „ურჩხულს“ კრიტიკის ქარცეცხლი უკვე დაატეხს ადამიანის უფლებების დამცველმა ორგანიზაციებმა, რისი მიზნებიც ბულდოზერის დაზის სექტორში ნაგებობების დასაგრევედ გამოყენება იყო. რაც შეეხება „ცახალს“, ის იმდენად Black Thunder-ის მოხბლულია, რომ რობოტ-ბულდოზერების ბატალიონის შექმნაზეც კი ფიქრობს.

„კოლხოს“ იხაილს აიკვავი ოკლულინი აიხოლავის გაიოვება იიიკვინს

კომანია Arsenal Firearms-მა ახალი პისტოლეტი წარმოადგინა, რომელიც სხვებისგან ორი ლულით გამოირჩევა. AF2011-A1 Double Barrel Pistol-ს ერთაშად ორივე ლულიდან 3 წაშში 16 ტყვიას ისვრის. კომპანიამ ამ ახალი, 45 კალიბრის იარაღის შექმნა Colt 1911-A1-ის 100 წლის იუბილეს

დაუკეშირა და თამამად შეიძლება ის პირველ ორლულიან, ნახევრად ავტომატურ, სერიულ პისტოლეტად მოვიხსენიოთ კომპანიის წარმომადგენლის თქმით, პისტოლეტი შექუქებულიობით გამოირჩევა და 13,7 მ-დან მინანში სროლისას 16-ვე ნატყვიარი ფორთოხლის ზომის არ სცილდება.

რუსულ არმიიში სულიკვავაზე საზოგო ღითისსახურები იკვინა

რუსეთის სახმელეთო ჯარების რაზმებში ნაწილში მორწმუნე სამხედრო მოსამსახურეთთან სამართალი მეთაურთა თანაშემწეებად რუსეთის მართლმადიდებლური ეკლესიის მღვდელმსახურები დანიშნეს.

შედეგად, თუ აქამდე რუსულ არმიამ ღვთისმსახურებას ნა-

წილთან ახლომდებარე ეკლესიიდან მიწვეული მღვდელი ასრულებდა, ახლა უკვე ამას შტატიანი ღვთისმსახური გაავითებს. რუსეთის ეკლესიის წარმომადგენლები მიიჩნევენ, რომ სამხედრო ნაწილებში სასულიერო პირთა შტატიში ჩასმა მათ სამხედროთა შორის ავტორიტეტს უფრო შემატებს.

ფიკვავაზე წაღვსენაკვავისგან იიღავილი სენავი „ღაკაჟინია“

აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ახალი ტიპის საწვავის გამოცდის წარმატებით დასრულების შესახებ გამოაცხადა. ახალი ტიპის საწვავი დიზელისა და წყალმცენარეებისგან მიღებული ბიოსაწვავისგან შედგება. მისი ეფექტიანობა ფრეგატ USS Ford (FFG-54)-ზე გამოცდა და ხომალდის ტურბინებმა ახალი საწვავი უპრობლემოდ „დააჭაშინეს“.

წყალმცენარეების გამოყენებით ახალი საწვავის შექმნაზე კომანია Solazyme-მა პენტაგონის მითითებით იზრუნა, რომელსაც ფლოტის ეთანობისგან თავისუფალი, მიკრობული წარმოშობის საწვავე გადევნა სურს.

აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალები თავის ხომალდებზე უკვე ცდის სხვადასხვა სახის ბიოსაწვავს და მათ მიწოდებაზე კომანიების სოლიდურ კონტრაქტებსაც უფორმებს.

ქართული არმია ამერიკულ M4-ს ირჩევს

M4 ტიპის ავტომატური კარაბინები ქართული არმიისთვის ახალი ხელი არ არის. მისი პირველი პარტია საქართველოში 2007 წლის ბოლოს გამოწნდა, თუმცა, მიუხედავად ამისა, მათ მონაწილეობა 2008 წლის აგვისტოს ომში მასობრივად არ მიუღიათ. სამაგიეროდ, გორისა და სენაკის სამხედრო ბაზებიდან რუსმა სამხედროებმა რამდენიმე ათასი M4 ალაფის სახით წაიღეს და მათი ნაწილი დაწვეს.

M4-ების საბრძოლო გამოყენება ქართულმა დანაყოფებმა მხოლოდ 2009 წლის ბოლიდან აუღანეთში დაიწყეს, სადაც ქართული სამხედრო კონტინგენტი გაივარდა. M4-ების ის პარტია „ტუმსასტერის“ ფრმის მიერ იყო წარმოებული და, ბოლომდე დაუღალსტურებელი მონაცემებით, თითოეული მათგანი დაახლოებით 800 დოლარად შეისყიდეს.

რუსების მიერ ალაფად წაღებულ M4-ები, რა თქმა უნდა, დააკლდა ქართულ არმიას, რის გამოც ზოგ ქვეით ბრიგადაში საბრძოლო დანაყოფები ისევ „კალაშნიკოვის“ ომედა იყენებენ. ეს კოლონისტური პრობლემების კმინდა — საჭირო იყო სხვადასხვა კალიბრისა და ტიპის ფუნქციები, ასევე განსხვავებული სათადარიგო ნაწილებით მომარაგება. აუცილებელი იყო მთელი არმიის ერთ სტანდარტულ კალიბრსა და ავტომატზე გადაყვანა. ამის ფონზე სრულიად ლოგიკურად მოჩანს ფინანსტრონში გაკეთებული განცხადება.

საქართველოს M4 ტიპის ავტომატურ კარაბინებს მფევიდით — გა-

ნაცხადა აშშ-ის ელჩობის კანდიდატმა საქართველოში რიჩარდ ნორლანდმა 21 მარტს, აშშ-ის სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტში მისი კანდიდატურის წარდგენასთან დაკავშირებით გამართულ სემინარზე.

ეს პირველი კონკრეტული ინფორმაციაა, რომელიც იანერის ბოლოს აშშ-ისა და საქართველოს პრეზიდენტების შტევედრის შემდეგ გავრცელდა. მანამდე ცნობილი იყო მხოლოდ პრეზიდენტ სააკაშვილის განცხადება, რომლის თანახმადაც აშშ-ის ზელსუფლებამ გადაწყვიტა, ხელი შეუწყოს საქართველოს თავდაცვითი შესაძლებლობების ზრდას. აშშ-ის მომავალი ელჩის თქმით, M4-ები ქართულ მხარეს მიყვებიდა, თუმცა მათი გასაყიდი ფასი არ დაუკონკრეტებია.

შეიძლება ვინმეს მოეჩვენოს, რომ ცეცხლსასროლ იარაღზე ადრე ტანკსაწინააღმდეგო თუ საზენიტო შეიარაღების შესყიდვა აუღობებდა, თუმცა, აქცენტზე გაკეთდა მთელი არმიის ერთ სტანდარტულ ავტომატურ კარაბინებზე გადასაყვანად.

ავტომატის ერთ კალიბრზე მთელი არმიის გადაყვანა (იმევე 5,56 მმ კალიბრის ვაზნას, M4 ავტომატური კარაბინის გარდა, ისრაელში ნაყიდი Negev-ის ტიპის მსუბუქი ტყვიამფრეკვებიც მოიხმარებ) გამართლებულად მოჩანს, თუმცა, ეს არცერთ მცირე ფინანსურ დანახარჯებთან იქნება დაკავშირებული. მომავალი გვიწინებს, კიდევ რა სახეობისა და ტიპის შეიარაღება შეიძლება მიჰყიდიოს აშშ-მა საქართველოს...

ირაკლი ალადაშვილი

ამერიკული M4-ი ქართულ არმიამი საბჭოთა წარმოების AKC-74-სა და AKC-74Y-ს ანაცვლებს

რისთვის იქნება გერილური თავდახვის რეჟიმი...

საქართველოს მთავრობა რეზერვისტთა მოწოდების მორიგ ახალ კონცეფციას ამზადებს. მორიგს იმიტომ, ვაშობობ, რომ „ვარდების რევოლუციის“ შემდგომ რეზერვის ეფექტური სისტემის შექმნის ეს მეთოთე მცდელობაა.

აქამდე სასურველი შედეგი ქვეყანამ ვერ მიიღო, მიუხედავად იმისა, რომ არანაკლებ 30-40 მლნ ლარი (ან კიდევ უფრო მეტი) „შექნირა“ ამ საქმეს.

საქართველოს თავდაცვის რეზერვის სისტემის კონცეფცია ამჟამად განხილვის ეტაპზეა და საერაუდოდ შესაბამის დაზუსტებების შემდეგ მალე ამოქმედდება.

კონცეფციის ავტორების თქმით, ამ დოკუმენტის პროექტის შექმნისას გათვალისწინებული იყო 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს მიღებული გამოცდილების ანალიზი, ისევე როგორც ეროვნული სამხედრო სტრატეგიის, თავდაცვის სტრატეგიული მი-

მოხილვის, საფრთხეების შეფასებისა და, რა თქმა უნდა, ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის დოკუმენტები.

საქართველოს თავდაცვის რეზერვის სისტემის ახალი კონცეფციის პროექტში მთავარი საახლეა „ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვის“ კატეგორიის შემოტანა.

თავდაცვის რეზერვის სტრუქტურა ორი კატეგორიისგან შედგება: სახმელეთო ჯარების რეზერვი და ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვი.

სახმელეთო ჯარების რეზერვის ძირითადი ამოცანაა, როგორც ეს აქამდეც იყო, საომარი მოქმედებების დროს შეიარაღებული ძალების მოქმედი ქვედანაყოფების მხარდაჭერა და საჭიროების შემთხვევაში მათი სრულფასოვანი ჩანაცვლება, სამხედრო ოპერაციებში მონაწილეობა, ასევე საგანგებო სიტუაციების დროს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანიზებისთვის დახმარება.

სახმელეთო ჯარების რეზერვი კომპლექტდება საეაღმებულო გაწვევის საფუძვლზე. თუცა მასში ნებაყოფლობითი გაწვევის მსურველებიც შეიძლება მოხვდნენ.

რაც შეეხება ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვს, მისი ამოცანაა საომარი მოქმედებების დროს სამოქალაქო თავდაცვისა და ზურგის ოპერაციებზე პასუხისმგებლობის აღება, თუცა საჭიროების შემთხვევაში ის სახმელეთო ჯარების რეზერვსაც უნდა ამოუდგეს მხარში. კინისულ და საგანგებო სიტუაციებში ის დახმარებას გაუწევს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანიზებისთვის.

და რაც მთავარია, ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვს, რომელიც მხოლოდ ნებაყოფლობითი საფუძვლზე დაკომპლექტდება, დავალება რეზერვისტთა საცხოვრებელი ადგილის შესაბამისად განსაზღვრული პასუხისმგებლობის რაიონის ავტონომიურად დაცვა.

ანუ 2008 წლის აგვისტოს ომამდე ამ პრინციპით ჩამოყალიბებული ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვი რომ გვეკოლდა, დიდი ღიახვის ხეობას თამარაშენელები და კეხელები, ხოლო კოდორის ხეობას კი ჩხალთელები და აჭარელები უფრო საიმედოდ გაამაგრებდნენ და სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე დაიცავდნენ მამა-პაპის მიწას.

აგვისტოს ომის წინ ამ ხეობების დაცვა შერეული საპროციო-სამხედრო დანაყოფებს ჰქონდათ ჩაბარებული, ხოლო ადგილობრივები, რომლებმაც ეს ხეობები 15 წლის განმავლობაში არ

სახმელეთო ძალების რეზერვი ისე გამოაზრებული და კომპლექტდება, ხოლო ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვს ნებაყოფლობითი მისული ადგილობრივები შეაჯვებენ

ჩააბარეს მოწინააღმდეგეებს, ნაკლებად იყვნენ ჩართულნი ამ პროცესში.

როგორც ტრავიკულმა მოვლენებმა აჩვენა, ეს იყო ცენტრალური ზედღისუფლების უზარმაზარი შეცდომა. მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ხეობის (განსაკუთრებით კი კოდორის ხეობის) გასამაგრებლად მილიონობით ღარი დაიხაჯა და იქ ტყვია-წამლისა და საწვავის დიდი მარაგი შეიხიდა, ოფიციალურმა შეიარაღებულმა დანაყოფებმა ორივე ხეობა თითქმის უბრძოლველად დატოვეს. უფრო მეტიც, კოდორის ხეობის დაცვა მიზარებულმა საპოლიციო-სამხედრო შენაერთის პირადი შემადგენლობის წაწილმა საშტატო იარაღი — ავტომატებიც კი გადაყარა, ხილო დიდი ლიახვის ხეობის აწ უკვე იძულებითი დევნილები დიდი გულისტკივილით იგონებენ, რომ ხეობიდან მოულოდნელად გასულმა საპოლიციო დანაყოფმა მოსახლეობაც კი არ გააფრთხილა, რომ ხეობა დაუცველი რჩებოდა.

ტერიტორიული თავდაცვის პრინციპით რეზერვის შექმნა იმპროვიზაცია მისაღებად, რომ ადგილობრივი მოსახლეობა თბილისელზე კარგად იცნობს თავისი სოფლის მისადგომებს, სადაც ბავშვობა გაუტარებია და მთორე — საკუთარი სახლისთვის ადამიანი უფრო თავდადებით იბრძობალებს!

თუმცა თავდადებით ბრძოლას მამინ აქვს აზრი, თუკი ორგანიზებულ და სათანადო დონეზე შეიარაღებული და აღჭურვილი ძალაა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს იქნება შენივე ქვეყნის მოქალაქეების გაუმართლებელი დიდი მსხვერპლი.

სწორედ ამიტომაც, რაც უნდა მხელი იყოს ამის აღიარება, არაუგვეტური იქნებოდა, რომ მოუშვადებელი ეროვნელები, კრეკლები თუ აჭარელები 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ ტყვეში გასულიყვნენ და პარტიზანული ომის დაწყება ეცდათ.

ევექტური პარტიზანული მოქმედებებისთვის აუცილებელია შესაბამისი სტრუქტურისა და მომარაგების ბაზების წინასწარ შექმნა მოწინააღმდეგის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე და შემდგომ პარტიზანული რაზმების მუდმივი დახმარება ცენტრიდან.

უამისოდ ვერც მთორე მსოფლიო ომში იბრძობებდნენ უკრაინისა თუ ბელორუსის ტყვეებში მოქმედი საბჭოთა პარტიზანები და ვერც დღევანდელი თალიბები გაძლებდნენ აქამდე აულანეთში მხარდაჭერის გარეშე.

ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვი, რა თქმა უნდა, სერიოზულ წინააღმდეგობას ვერ გაუწევს მოწინააღმდეგის რეგულარულ საბრძოლო

ძალზე მნიშვნელოვანია, რამდენად ეფექტურად წარმართება ორივე კატეგორიის რეზერვისტთა საბრძოლო მომზადება და მართვა

ნააღმდეგის რეგულარულ საბრძოლო დანაყოფებს, მაგრამ შეიძლება გაზდეს ის ძირითადი დასაყრდენი, რომელზეც ევექტურ პარტიზანულ მოქმედებას გაშლის მოწინააღმდეგის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიაზე.

უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება რეზერვის სისტემის მართვას. ახალი კონცეფციის პროექტის თანახმად, სახმელეთო ჯარების რეზერვის საბრძოლო მომზადებასა და მართვას ისევ სახმელეთო ჯარების სარდლობა გააგრძელებს. ეროვნული გვარდიის დეპარტამენტს კი დაევალება ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვის საბრძოლო მომზადება და მართვა.

ყოველივე ეს საფუძვლიან დაფინანსებას მოითხოვს, რადგან შესაბამისი ინფრასტრუქტურისა და ლოგისტიკური უზრუნველყოფის მოწყობაა საჭირო, თუმცა ეს პროცესი მუდმივ აუცილებელ კონტროლს საჭიროებს, თუ რამდენად მოხანშიმართულად და ევექტურად იხარჯება თანხები.

რეზერვის სისტემაზე მილიონების ხარჯვას, აჯობებდა ეს თანხები ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებას მოხმარებოდა, მაგრამ რეალობა ისეთია, რომ არც ქვემოთს თვისი პატვის-მცემელი ევექტურა რეზერვის შექმნაზე უარს არ ამბობს.

ირაკლი ალბაღავლი

ტერიტორიული თავდაცვის რეზერვი საჭიროების შემთხვევაში პარტიზანული მოძრაობის მითარო დასაყრდენი შეიძლება გაზდეს...

„ეს იყო ჩაალუჩი ომი, სადან ყველაფერი ნაგებში წყდება“

— სასწრაფოდ სრული კვაიპირების აღება გვიბრძანეს და პიკაუბებში შეეცვდიო 41-ე ბატალიონის ჯარისკაცებით საესე რამდენიმე სამხედრო მანქანა, ვახანის სამხედრო ბაზიდან ერთდროულად გუყვდიო მთელი დამის უძილო ვეფეი, მაგრამ ბიჭებს ხუშრობასა და მაიმუნობაში მაინც აყვყვი. არადა, უძილობისგან თვალები მქეოდა. ბიჭები მტუქუბობდნენ, სანამ მტეგეგუხე ვალა-ვლით გზაში წაუძინეო და თან მობილურით მიღებდნენ. ბეერი მათგანი რამდენიმე საათის შემდეგ ცოცხალი აღარ იყო. ქარელის რაიონიდან ზნაურში გადავიდით და გეზი ცხინვალისკენ ავიდეთ, გზადაგზა მშვიდობიანი მოსახლეობა გეზუდებოდა, ზოგი ჩვენს დანახეგზე ცრემლს ვეღარ იკავებდა, ზოგი იმდღიანად იყო, თქვენს გვერდში გვიგუყვლიო. მახსოვს, გზად ვაშლის ბაღები გვიარეთ, მაგრამ მშვიდობიანად. მტეე გვიიგეთ, რომ იმ ადგილის შეიარაღებული ოსები ყოფილან ჩახაფრებული, მაგრამ ჩვენი კოლონა რატომღაც ვაგარეს.

— როგორ ფიქრობთ, რატომ?
— ალბათ, იმიტომ, რომ შესაბამისი შეიარაღება არ ჰქონდა და ვერ გაეუდეს. არადა, ამ დროს ცხინვალის მხრიდან ოსებს უკვე დაწყებული ჰქონდათ ომი, მაგრამ ჩვენ არაფერი ვიცოდეთ. სანამ ხეთაგურეთში გადავიდელით, რამდენიმე წუთი წვლის დასალეყად შექეირდით. უცებ ორდობიდან პატარა, შეგვერმანი ბიჭი გამოიჭრა და იქ მყოფებს პატარა შმის ჯერები დაგვიირიგა, მამანეში მღველეა და იმან გამომატა-

„პოსტზე ვდგავარ და დროის გასვლას ველოდებოდი. სულ რამდენიმე საათი იყო დარჩენილი შემცველელის მოსვლამდე. ზაფხულში არ არის მორიგეობა ძნელი, განსაკუთრებით დამით, როცა სიცხეს ვერ გრძნობ. პირიქით, სასიამოვნოც კი არის ბაზაში ყოფნა. ჭრიჭინების ხმა ისმის... სამხედრო სამსახური ჩემთვის უცხო არ არის, უკვე მეოთხე წელია, რაც ჯარის რეკიმით ვცხოვრობ და ისე შეეჩვიე, ასე მგონია, მთელი ცხოვრება აქა მავქს გატარებული. პოსტზე მდგარი ჯარისკაცი ყველაფერზე ფიქრობს, რადგან იარაღთახაზუტეულს ყველაფერზე ფიქრისთვის სვალთა. მეც ასე ვარ. დღისთ 6 საათი ახლოვდება, რაც იმის მანიშნებელია, რომ მალე პოსტიდან მოიხსნები და ერთი-ორი საათი წავეძინებ. ამ დროს განგავი დანეყო, სასწავლოა — გამიელვა თავში და ამ დროს ჯეუფის მორიგეს ხმავე შემომესმა, ყველანი ნანიღში გამოცხადდითო“, — იხსენებს 2008 წლის 7 აგვისტოს ტამეს 24 წლის ტადო, რომელც რუსეთ-საქართველოს ომში რიგით ჯარისკაცად მონაწილეობდა.

ნა თქვენთან, თეთონ აკეთებს ჯერებსა და ზატებსაც წერსო. თან დაბნულმა დაიფოლა, გფარაფელიო!.. გამოეულა-პარაკეთ. დედა ოსი ჰეოლია და მასზე მშობიარობას გადაგევა თურმე. დიას, მამას მარტოს გაუზრდია და მღველად წასულა. იარაღისკენ აპარება თვალს, დიდი რომ გვიზრდები, ჯარისკაცი უნდა გამოვიდეთ... ძალიან მაინტერესებს მისი ბედი.

— ომის შემდეგ მისი ბუნა არ გეცდითო?
— არა, ომის შემდეგ კარგა ხანი სასკედილო ჭრილობას ვებრძოდი და რამდენიმე თვე ძლიერი ტკივილგამაყუჩებლებით ისე მქონდა გონება დაბინდული, საკუთონი ოჯახის წევრები აღარ მახსოვდა.
გამოქონისას სოფელ ხეთაგურეთში გაეჩერდით ამ სოფლიდან ცხინვალი ხელისგუყვლით მოჩანდა. შმში არაუის ეტეობოდა და რაღაცნაირად სტიმული მომიქცა. ჩემი „იკაჲ“ სიფათის გამო, ბიჭები „იკაბიას“ შემახდნენ, მაგრამ

ხელმძღვანელობას ასე არასდროს მოუპართეს, ყოყვლითის გვარს შემახდნენ. იმ დღეს კი ჩვენი ათეულის სერჟანტმა მზარზე ხელი დამკრა და მითხრა, ვიცე, უძილო ხარ, კირახი, მაგრამ ცოტაც გაუძელი და კაცუნად გპირდები, ერთკვირიან შეეზულებამთ გაევიშვებო. ომის შემდეგ მართლა კი მომიწია შეეზულებაში გასვლამ, ოღონდ სამკურნალოში, თანაც ერთწლიანზე.

— სად დაგჭერეს?
— ცხინვალის მისადგომებთან... 8 აგვისტოს, როცა ხეთაგურეთში ვიდქეთ, მამინ დაეინახე, როგორ გამოსეყადათ პირველი ქართული დაჭრილები ცხინვალდან. გვიყვით, რომ 42-ე ბატალიონზე რუსეთის ავიაციამ საპაერთიონში მიიტანა და ქართულ პოზიციებთან რეანიმიზილები და აკაეუქსეშია“ იყო მობიღუნებული. ჩვენმა ბიჭებმა ლომებეით იბრძილესო, სეოთხრა ხელმძღვანელობამ. ეს ჩვენითვის დიდი სტიმული იყო, რადგან მათზე უარესი თუ არა, იმ დღისს სამხედრო მომსაღება

მანც გვერინდა. **თუმცა, მამინ მებევი, რომ ეს იყო რეალური ომი, სადაც ვეკლავური წარმომ წყდებოდა.** ვეკლილობით ბერი სიგარეტი არ მოგვეწია, მაგრამ ისე ღერეყოლებოდათ ვეკვინა, ყველი დერი ბოლო იყო. შუგანინე, რამდენიმე ჯარისკაცს ხელები უკანკალებდა და ღლითრუნე. მანც ვეკლილობითა, გვეურუნა, მაგრამ რამდენად გამოგვიდოდა, არ ვიცი. 19 წლის კანრალი შოშისგან ატირდა, რამაც ძლიან გამაკვირა.

რატიობ?

— იმითმ, რომ მეც მუშინოდა და არც დანარჩენები იყენენ კარგ დღემ, მაგრამ იმამდე ვეკლამ როორც ფრინეკური, ისე ფსიქოლოგიური მომხმადებე გავიარო, რომელიც რეალურ ომთან ძალიან მისხლობული იყო და პირველად დღეს თუ ვინმე მანიკამი ჩავარდებოდა, არ მგვინა. თან რეალურ ომში ჯერ კიდევ არ ვიყავით ჩამბული. წინა პოზიციებს ჩვენი არტილერია „ამუშევრდა“, ჩვენ უკან მრეკვიდობით ამბოხმაც ვამეკვირდა, რომცა ატირებულ ჯარისკაცი ვინაზე. იმავე დამეს იქიდან სოფელ ნიჭოზში გავუყვდიო 9 აგვისტოს უკვე ინტენსიური სროლის ხმა ისმდა. აქედან რამდენიმე თაუელ მეტრში ცხინვლი ჩანდა და ის იყო შესულას ვაჭრებდო, რომ შეეჭრდით. კავშირი გაჭრებდა და ბრძანების ვეკლიდებოთ, თქვა მეთაურბამ. რუსეთის ხაბრძილო დანაყოფებმა კავშირი ჩაახშუმეს. ჩვენებთან სხვანი არ გადიოდა და არც მათგან ისმოდა რამე. ცხინვალში რამდენიმე ქვედანაყოფ ბრძოლას განაგრძებდა. სროლა ისმოდა. **ღამის დამოუკიდებლად მივიღეთ იქ შესვლის გადაწყვეტილებმა.** როცა მეომარი ხარ და ხელში იარაღ გიჭირავს, მაყურებლის როლი ვიფინა ძელი ვიფილა. მეთაურობა კი თითბარს განაგრძობდა. ამ დროს ცახე ვიამბოთერიშეები შეეწინაშეთ და ჩვენები ვეკვინა. ერთბანიუს გადავუღამარავთ. ე. ბიჭო, ჩვენც ვეშეველა და ცხინვალში შევარდნილ მეკლესო... **სიტყვები არ მქონდა დასრულეული, რომ უცებ ერთი მათგანი ჰაერში შეტორტხნდა და შვი ბოლო გაუშვა.** მამინ მებევი, რომ ეს რუსების საპაერი ვიამბოთერი იყო და ჩვენებმა ერთი მათგანი მოიგერიეს. ვამეც, ჩვენ ამბო დარტყმებს ხან გავუშვებოდა, დიევიან ჩვენმა სერჟანტმა და უცებ ცა ვანათოდა. ერთი ბოში ნაქებარის თაზე, ოლინდ უკვე ცხინვალის მხრდან ჩამოარავს. ამ დროს ჩვენ ქალაქის შესახველითან, გზავარდენბზე ვიდექით და უახროდ დიეფინტყო ვეკლა თავის გადარჩინაზე ფიქრობდა.

ზოგი ქალაქისკენ გაიქცა, ზოგმა უკან დაიხია. ზოგმა ნაქებარს შეაფარა თავი. — **მეთაურობა სად იყო?** — იციო, დაბოშებამ ისეთი მანიკა გამოიშევა, ვეკლავური ერთბანიუსი ძირა. ვეკლა თავისთვის ვაბოშებდა კორპის, ჩემკენ! — დამბახა ვილაცამ და მეც იმ ხმას ვაგვეცი. რამდენიმე მეომართან ერთად, თაუ ნაქებარს შევფარებ. ბრძანების გაცემას არც დავლოდებოვარ, ისე გავსენი ცეცხლი ცხინვალის მიმართულებით შენბის სახურავებიდან გვეკონდინენ. ჩემ თვალწინ ხაში თანამებრძოლი დიეჭვა, სამევე ფეხში.

უცებ ვერებმა სამინელი ტყვილი ვიგერბინი, ცა კიდევ ერთხელ ვახცე ცეცხლისფერი და ჩემ წინ უხარმაცარი, ცეცხლბოკიდებული ხე დამევა. აფეთქების ძალამ ჰაერში ამისხლოდა და მხოლოდ მას შემდეგ დამბბრუნდა მხედველობმა, რაც მიწაზე დანარტყბით გამომეკული ტყვილი ვიგერბინი. ძელი სხეული მტკიოდა. ჩემს გადახელილ ტრტულ დაჭრილი ჯარისკაცი იყო წამოტებული. ვერ კიდევ ცოცხალი იყო, რადგან შეეწინა. ცალი ხელით ვამუელავის შექსნას ცდილობდა. ჩემგან რამდენიმე მეტრში იყო, მაგრამ ფეხები ისე მტკიოდა, თავი ძლიეს წამოწედა და დიეხედ. ქვედა კიდურები მოწყვეტილი ხომ არ მამქეს-მეითეს. ის ბიჭო ჩემგან სულ რამდენიმე მეტრში მდებარეობდა და ხელით მანიწნებდა, მიშეველო... მაგრამ ტრაფირთი ძელი დიეხმდე. ამასხომდა ვერტი ჩამოტყვდა და ჩემი თანამებრძოლი გულადმა დაეცა. სიცოცხლის ნიშნეწყვდილ არ ეტყობოდა. **უცებ რამდენიმე წამით სიჩუქე ჩამოვარდა. სროლა შეწყდა და ვიფიქრე, ხომ არ მოგვიდებოთ, მაგრამ ვიცდიო, რომ მეკვდრებეს არაფერი სტკიოდაო, მე კი ტკივლის ტკივილან გადავყვიდი.** საღაც ცხინვალში კიდევ ერთი ბოშის ჩამოვარდნამ ვაფერვა იქაურობა და შემდეგ უკვე მბიბე არტილერია ჩაერთო საქმეში.

— თქვენ რა ადგილას იყავით დაჭრილი?

— პირველი ტყვილი ფეხში ვიგერბინი. ჭრილობაზე ხედ ნაქის ტრტი მქონდა დაცემული. როგორღაც გამოეძვრა მისწის გროვისა და ნაქის ტრტიბისგან და ჩვენი პოზიციისკენ დიეიწვეფი ფიროსხვა. **ჩავხუტის შესარავა კისერზე მეკროვოდა და ამით მებევი, რომ ნამსხრვერი თავში მქონდა მოხვედრილი, თუმცა რატომღაც არ მტკიოდა.** ძლიეს შეეცელი და ფეხზე ლაჭხე გადავიჭირე, რომ სისხლოდა შემეჭერბინა. თანდათან ფეხი დამბბოუდა და ტკივილიც შემეჩერდა. მხოლოდ მხარი მტკიოდა,

მაგრამ ვაძლებდა შეიძლებოდა. ჩვენი დატკივლებს უკვე „საუკლეუსება“ და „პიკაპებში“ სეპდინენ და მიჰყვოდათ. ვეცადე დამეყვირა, მაგრამ ყლიდან ხმა არ ამბობოდა. მიზევი, ზიზვანცა ახრო არ მქონდა და ნაქებარს დამცა ჩავხიხდი. **Мы не такие звери, как выши** — ეს სიტყვები შორდან შემბეშმა, რასაც იმვე წუთს აფრბობის მოკლე ჯერი და რუსული გინების კორინტული მოკეა. არ ვიცი, ქრთიველმა დაჭრილმა ესროლა თუ დაჭრილს დაქმბარს რუსები სიკვდილში. **კიდევ რამდენიმე წუთს ვიხიხე და როცა თავი წამოწევი, შეეწინა, როგორ მოვინდა ბოლო ქართული სამხედრო მანქანა იქაურობას.** ამან გადარჩენის სურვილი გამბათეკა. როგორღაც მებეყვინე ხმა და მე რამდენიმე ბიჭმა ჩემთან ჩამოირბინა. არც კი ვიცი, ვინ იყენენ, ტკივილისგან ვერაფერს ვხედავდი. ერთერთმა დამამაშვიდა, ნუ მეტყობა, გადარჩები. **მაგარი კაცი ვიფილხარ, იარაღი საცოფვსავით გაქვს ჩახუტებული...** მხოლოდ მამინ შეეწინა, რომ იარაღ თან მქონდა. სოფელ ფეხენისში შეეჭრდიო წყალს ვითხივდი და არ ვაგვესო, მერუნებოიდენ. ვიცდიო, ჰქონდათ, ერთმა დალია რამდენიმე წეუთი მათარდან. იმასაც ვხევდებოდი, რომ ამას ჩემს გადასარჩენად აყვოვდნენ, მაგრამ იმწუთის წყურველის მოკვლის გარდა არაფერზე ვფიქრობდი. მერე გონი დიეკარგე და თვალით მხოლოდ დელუშპურის კლინკამი ვახიხდი. ჩემ გვერდით უმარევი დაჭრილი ბიჭო იწეა. სტუმარს ვახლავთ! — მითხრო და ახლოვლებით გამბითმეს. მაგარი ხარ, ძეო, 5 დღეა სიკვდილს ებრბეი და გადარჩიო, მითხრა ჩემ გვერდით მქონდა ბიჭმა. მას ცალი ფეხი მუხლიან ვეკლავდა მოწყვეტილი. შეუმეწვვლად ვაგარხეი ფეხები, მეც იმავე დღემო ხომ არ ვარ-მეითეს. ნუ გეშინა, ძელი ხარ, მითხრა მან და მარცხენა ხელისგული დამბოშოდა, დაარტყიო, რაც ჩვენ ვერ შეეცელითო, თქვენ, ჯანსაღად გადარჩინებლბმა უნდა დაასრულოთ. მისხრა. **გადავირი და მაგრამ შემდეგ იყო ტკივილისგან თითრად ვაიწუნეული დამე. ექიმბა, ორევე წევისი ძელი მოგე აქვს და მეფსების დანახინების გამო ფეხს არ მოვაჭერო. არადა, ვეჭვეწევილი, მომჭირე, კაცი არა ხარ, მეტის მოთმენა აღარ შემიძლია-მეთეს.** ასე ვადავავიერე 8 თვე. შემდეგ ნელ-ნელა დიეუბრუნდი ნორმალურ ცხინვალში. მხოლოდ უძილობა მამუხნდა. ფსიქოლოგიურად მოვიშალე და მქურნალობა დამჭირდა.

ღალი პაპასხირო

ოსურ ბატალიონს გაღე აფხაზურის მოკვება

2010 წლის ზაფხულში რუსეთის პრეზიდენტი დიმიტრი მედვედევი ახალი ინიციატივით გამოვიდა და ჩრდილო კავკასიის რესპუბლიკების მოსახლეობით დაკომპლექტებული ეროვნული ბატალიონების ჩამოყალიბების სურვილი გამოხატა.

პრეზიდენტის წინადადებას მხარდამჭერები დაღესტანში გამოუნჩნენ, სადაც იმავე წლის ბოლოს რუსეთის შინაგანი ჯარის 102-ე ოპერატიული დანიშნულების ბრიგადის შემადგენლობაში მილიციის 450-ე ცალკეული სპეციალური მოტორიზებული ბატალიონი ჩამოყალიბდა.

უფრო ადრე კი ჩეჩნეთში 2006 წელს რუსეთის შინაგანი ჯარის 46-ე ოპერატიული დანიშნულების ბრიგადის ორი ჩეჩნური სპეციალური მოტორიზებული ბატალიონი — 248-ე „სივერი“ და 249-ე „ოუგი“ შეიქმნა.

2011 წელს 248-ე ბატალიონი 141-ე სპეციალურ მოტორიზებულ პოლკად გადაკეთდა და შესაბამისად, მისი პირადი შემადგენლობის რაოდენობა შეიარაღებათთან ერთად გაიზარდა.

ჩეჩნური ფორმირებები ფორმალურად რუსეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს შინაგანი ჯარის შემადგენლობაშია, ხოლო პრაქტიკულად კი ჩეჩნეთის პრეზიდენტის რამზან კადიროვის განკარგულებაში და მას „კადიროვის გვარდიასაც“ ეძახიან.

ერეკლეძე ინფორმაცია, რომ რუსეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს მსგავსად თავდაცვის სამინისტრომ ჩეჩნეთში დისლოცირებული მე-18 მოტომხროლველი ბრიგადის შემადგენლობაში ჩეჩნეთისა და მე-19 ბრიგადაში კი ინტეგრირების თითო-თითო ბატალიონი ჩამოაყალიბა.

ეროვნული ნიშნებით არმიული ბატალიონების ფორმირების პროცესი გრძელდება და ცოტა ხნის წინ ცნობილი გახდა, რომ ოკუპირებულ ცხინვალის რეგიონში საოკუპაციო ჯარების

2008 წლის ომში ე.წ. სამშვიდობო ბატალიონ „ალანიას“ დამწვარი БМП-2 ცხინვალში

მე-4 ბაზას ოსური ბატალიონი ყვოლედა.

ბატალიონში 35 წლამდე ასაკის ოსი ეროვნების მამაკაცები კონტრაქტის საფუძველზე იმსახურებენ, ხოლო ხელფასი (35-50 ათასი რუბლი) და შედარებით რუსეთის არმიის სამხედრო მოსამსახურეთა შესაბამისი ექნებათ. ბატალიონში სამსახურს ოს პირებიც შეძლებენ, ვინც ადრე ცხინვალის სხვადასხვა შეიარაღებულ ფორმირებაში მსახურობდა.

ოსი ეროვნების პირველმა მოხალისეებმა სამხედრო კომსარაიტებში უკვე გაიარეს ტესტირება, სამედიცინო კომისია და ფიზიომზადებაში ნორმები ჩააბარეს და ახლა 1-ლი აპრილიდან I ასულსიხვის შერჩეული ჯარისკაცები სამთიან მომზადებას რუსეთის სასწავლო ცენტრებში გადამ.

ოსური ბატალიონი რუსეთის არმიის საერთო-საჯარო ქვედანაყოფია ჩვეულებრივი მოტივსწორი ბატალიონის შესაბამისი სამშტაბო-საორგანიზაციო სტრუქტურითა, რომელიც 550-560 კაცზეა გათვლილი და მე-4 ბაზის შეიარაღებაში მყოფი БМП-2-ის ან БТР-80-ის ტიპის მსუბუქი ჯავშან-ტანკით აღიჭურვება.

მოსკოვი ბატალიონის შექმნით ცხინვალის რეგიონში „დასაქმების“ პრობლემისა და ადგილობრივი რეგიონისთვის სამხედრო კადრების მომზადების საკითხის გადაწყვეტას აპირებს.

თუმცა არის მეორე მხარე — ნებისმიერი ეროვნული ფორმირება და მათ შორის ოსური ბატალიონი კრემლისთვის ეროვარი ხელკეტბს დანიშნულებას შესასრულებს. გამოიყენებს იქ, სადაც ეროვნული ნიშნები უფრო მომგებიანად გამოჩნდება და მეტ უკუქტს მოიტანს, მაგალითად, ყონიონ-ფლიქტებში, მოსკოვისადმი ლიალურად განწყობილი რეჟიმების დაცვაში და სხვ.

ამგარი მანიპულაციების გამოცდილება კი ჩვენი ჩრდილო მეზობელს საკმარისზე მეტი აქვს და გასულ წლებში ოსურ შეიარაღებულ ფორმირებებს კავკასიის ქედის გადაღმა თუ გაბოძოდა მოხერხებულად იყენებდა.

1992 წლის მაისში საქართველოში ცხინვალის რეგიონში ვითარების გარეთულებსა და თანამოქმეთა დახმარების საბაზით რუსეთიდან და კრძოდ, ჩრდილო ოსეთიდან ე.წ. სახალხო მილიციის 300-კაციანი შეიარაღებული რაზმი შექმნიდა.

იმეე წლის შემოდგომაზე ჩრდილო ოსეთსა და ინგუშეთს შორის დაიარს-

საოკუპაციო არმიის მე-4 სამხედრო ბაზის ეს БТР-80 შეიძლება ოსურ ბატალიონს გადაეცეს

პირება შეიარაღებულ კონფლიქტში გადაიხარდა.

იმ დროს ჩრდილო ოსეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს უკვე ჰყავდა ტანკებითა და მსუბუქი ჯავშანტექნიკით შეიარაღებული „ომინის“, ეროვნული გვარდიისა და სახალხო ლაშქრის ფორმირებები.

ჩრდილო ოსების „დასახმარებლად“ მამინ ვლადიკავკაზში ცხინვალისადმი ვეღერი ხუბუღელმა 250-კაციანი შეიარაღებული რაზმი ჩაიყვანა.

ამ რაზმმა ინგუშებთან ბრძოლაში ადგილობრივი მოსახლეობის ძარცვა-ძალადობით თავი ისახელა, ხოლო ნაძარცვის დიდი ნაწილი რიკის გვიარბით ცხინვალში ჩაიტანა.

1992 წლის აგვისტოში აფხაზეთში ომი დაწყო და რუსეთის ხელისუფლების წყურება-ხელშეწყობით აგვისტოს ბოლოს გუდაუთაში ოსების 40-კაციანი რაზმი იყო. ნაომარ-გამოდელი მებრძოლებით დაკომპლექტებულ რაზმს მოვლენებით სათავეში ვაღვირი ხუბუღელი ჩაურდა და ოსები აფხაზეთს ვყვლა მნიშვნელოვანი ოპერაციის მონაწილენი იყვნენ.

1992 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში ოსი კონფლიქტის ზონაში შემოვიდა ე. წ. რუსული სამშვიდობო ძალები, რომლის შემადგენლობაშიც რამდენიმე ხნის შემდეგ ჩრდილო ოსეთის სამშვიდობო ბატალიონი „ალანია“ შევიდა.

სახელ „ალანია“ ვლადიკავკაზის მე-19 მოტივსწორი დივიზიის 693-ე მოტივსწორი პოლკის ერთ-ერთი ბატალიონი ატარებდა და მასში ცხინვალის რეგიონის მოსახლეობა მსახურობდა. ფაქტობრივად, „ალანია“ ადგილობრივი უკანონო შეიარაღებული ფორმირებისთვის კადრებს ამზადებდა და იმავე დანიშნულებას ასრულებდა, რასაც საოკუპაციო ჯარების მე-4

ბაზაში ფორმირების პროცესში მყოფი ოსური ბატალიონი მომავალში შეასრულებს.

2008 წლის აგვისტოს ომის დროს ბატალიონი „ალანია“ პოლკონიკ ვაზბუგ ფიცივის მეთაურობით ცხინვალის ბრძოლებში მონაწილეობდა და კოკიოთის უკანონო შეიარაღებულ ფორმირებების მხარდაში იბრძოდა.

2010 წლის გაზაფხულზე ბატალიონმა არსებობა შეწყვიტა, რაც ადგილობრივი სამხედროების უკმაყოფილების მიზეზიც კი გახდა.

მოსკოვი ერთგულ ხალხს არ იფიქრებს და „ალანია“ ყოფილ სამხედრო მოსამსახურებს ამჯერად სამსახურს საოკუპაციო ძალების შემადგენლობაში სთავაზობს. უკვე გაჩნდა ინფორმაცია, რომ ოკუპირებული აფხაზეთის რუსეთის არმიის გუდაუთის მე-7 ბაზის შემადგენლობაში აფხაზეთი ბატალიონის ჩამოყალიბება გადაწყდა.

თეზურ ჩარჩონი

საოკუპაციო ჯარების ცხინვალის სამხედრო ბაზას მალე ოსური ბატალიონი შეემატება

წლებიანი გამოცენის ერთ-ერთი მთავარი სიახლე — მოდერნიზებული T-90C

DEFEXPO 2012

მიმდინარე წლის 29 მარტს ინდოეთის ქალაქ ნიუ-დელში, სახმელეთო და სამხედრო-საზღვაო შეიარაღების რიგით მესამედ საერთაშორისო გამოფენა DEFEXPO 2012 გაიხსნა, რომელზეც საკუთარი პროდუქცია მსოფლიოს 32 ქვეყნის 567-მა კომპანიამ წარადგინა. გამოფენა დასაბამს 1998 წლიდან იღებს და მას შემდეგ ორ წელიწადში ერთხელ ინდოეთის მთავრობისა და თავდაცვის სამინისტროს მხარდაჭერით ტარდება.

ქვეყნის თავდაცვის ინდოეთი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს და უკვე წლებია ამ სფეროში მილიარდებს აბანდებს.

გამოფენის დაწყებამდე ორიოდე დღით ადრე ცნობილი გახდა, რომ 2012-13 წლებში სამხედრო-საზღვაო ძალების განვითარებისთვის ქვეყნის ბიუჯეტიდან 4.77 მლრდ დოლარი გამოიყოფა და წინა წლებთან შედარებით დაფინანსება 74%-ით გაიზარდა.

შევიდობის პრობლემების შემსწავლელი სტრატეგიის საერთაშორისო ინსტიტუტის მონაცემებით ინდოეთი 2007-11 წლებში მსოფლიოში აიარაღის უმსხვილესი იმპორტიორი ზედისხედ მეთუდ გახდა. მოყვანილ ციფრებს თუ

უნდობით, ინდოეთზე მსოფლიო შეიარაღების შეყიდვების 10% მოდის და ბოლო ხუთ წელიწადში აზიის ამ სახელმწიფომ 12 მლრდ 650 მლნ დოლარის იარაღი შეიძინა.

უმსხვილეს შეკვეთებს შორისაა 120 ერთეული Cy-30MKI-ის ტიპის მრავალმიზნობრივი გამანადგურებელი, 16 საკემპანო გამანადგურებელი MiG-29K/KYB-ი და ავიამობილი Vikramaditya.

გამოფენას წინ მცირე სკანდალი უძლიდა. DEFEXPO 2012-ში მონაწილეობა ინდოეთის მთავრობის შუგისში შეყვანილმა კომპანიებმა მიიღეს, კერძოდ, ებრაულმა Israel Military Industries-მა (IMI) და გერმანულმა Rheinmetall-მა. ამ ფირმებს რამდენიმე რუსულ და ინდურ კომპანიებთან ერთად უახლოესი 10 წელი ქვეყანაში გამოცხადებულ სამხედრო ტენდერებში მონაწილეობა ეკრძალებათ მიზნად კორუფცია დასახელდა.

შვი სიის მიუხედავად, ებრაულმა IMI-მ გამოფენაზე რამდენიმე ახალი ნიმუში წარადგინა, მათ შორის ორი ტიპის 125 მმ-იანი სატანკო ჭურვი. ამ კალიბრის ჭურვებს მხოლოდ საბჭოური და შემდგომ მათ ბაზაზე შექმნილი ტანკები მოიხმარენ. დასჯული და თა-

ვად ებრაული „მერკავეის“ ლულების კალიბრი 120 მმ-ია. სპეციალურად ინდური ბაზრისთვის შექმნილმა ახალმა ჭურვებმა ინდოეთის არმიის T-72M-ებისა და T-90C-ების შესაძლებლობები უნდა გაზარდონ.

წარმოდგენილ ჭურვებიდან ერთ-ერთის — M710-ის გამოყენება ბუნკერების, გამაგრებული ობიექტებისა და მსოუპი ჯეჟმანტენიკის გასანადგურებლად შეიძლება. ამ ტიპის ჭურვები დეტონაციის ელექტრონული სისტემა გამოყენებული და რეჟიმის დაყენება გასროლის წინ ხდება.

ეკიპაჟს სამი რეჟიმის შერჩევა შეუძლია: დეტონაცია შეკრუებით, დეტონაცია პირდაპირი მოხვედრისას და დეტონაცია პარაშოტის ფრენის გარკვეულ ეტაპზე. ეს უკანასკნელი საფრისმილმა ან საზღვარში მყოფი ცოცხალი ძაღლის გასანადგურებლად გამოიყენება.

შორეულ MK-2-ის ტიპის ჭურვი ჯეჟმანტენიკის მოქმედებისა, კოლფრამის გულარი აქვს და სამიხუნეს კონტრაქტორის ხარჯზე ანადგურებს.

ვევლავე დიდ ექსპონაცია მასპინძელ ქვეყანას ჰქონდა. აქცენტზე, ძირითადად, სამამულო წარმოების სამხედრო ტექნიკაზე გაკეთდა. წარმოდგენილი იყო 214 მმ-იანი ზალპური

ცეცხლის რეაქტიული სისტემა Pina-ka, რომელსაც გამჭვობ პლატფორმაზე ექვსი რაკეტის გასაშვები ორი კონტეინერი აქვს და სოლის მაქსიმალური მანძილი 80 კმ-ია.

კიდევ ერთი ინდური საიხლე ტაქტიკური დანიშნულების სარაკეტო სისტემა Prahaar-ი იყო. სისტემის გამჭვობ პაკეტში ექვსი რაკეტა მოთავსებული და თითოეულის ფრენის მაქსიმალური მანძილი 150 კმ-ია.

გამოფენაზე ასევე წარმოდგენილი იყო ინდური კომპანია Tata-ს მიერ შექმნილი რამდენიმე ჯავშანმანქანა. ბოლო დროს ინდოეთში ამ მიმართულებით აქტიური მუშაობა მიმდინარეობს და ადგილობრივ სპეციალისტთა შეფასებით სამაგულო მანქანები MRAP-ების კონცეფციას სრულად შეესაბამება.

მასინანელი ქვეყნის შემდეგ ყველაზე დიდი ექსპონიცია რუსეთს ჰქონდა. ეს გასაკვირიც არ არის, რადგან ინდურ-რუსულ სამხედრო თანამშრომლობას ხანგრძლივი ისტორია აქვს და დღესაც ინდოეთის არმიის სამხედრო ტექნიკის უმეტესი ნაწილი საბჭოური ან რუსული წარმოებისაა.

წლევანდელ DEFEXPO-ზე წარჩეხები მთავარი რუსული საიხლე T-90C-ის ტიპის ტანკის ახალი ვარიანტი, რომლის საზღვარგარეთული პრემიერა ნიუ-დელშიმ შედგა.

ამჟამად ინდოეთის არმიის ჯავშან-სატანკო ვარუბის ბირთვ საბჭოურ-რუსული ტანკები (650-მდე T-90C, დაახლოებით 2000 T-72M1 და 800 მოძველებული T-54/T-55) შეადგენენ.

2011 წელს მოსკოვმა დღლის T-90-ის წარმოების უფლება მისცა და რუსი სპეციალისტების დახმარებით ქალაქ აჟაბადში ქარხანაც აშენდა. ტექნიკური

პრობლემების გამო, პირველი ტანკი მხოლოდ 2009-ში აიწყო, ხოლო მანამდე კი ინდოეთს 310 T-90C ჰქონდა ნაყიდი.

2008-11 წლებში დელში ამჟებ ტიპის ტანკების დამატებით პართია — 347 ერთეული იყიდა. აქედან 124 დამკვეთს აწეობილი, ხოლო დანარჩენი კი დამლიდი გადაეცა და ისინი უკვე ინდოეთის ტერიტორიაზე ააწევენ.

ახალი T-90C-ის პრეტენტაციით რუსები ინდოელებსეგან ახალი კონტრაქტების მიღებასაც ცდილობენ. გამოიყენის მსვლელობისას მხარეთა შორის აქამდე მსოფლებული T-72-ებისა და T-90-ების მოდერნიზაციაზეც მოლაპარაკება შედგა.

მოდერნიზებული T-90C-ის მთავარი საიხლე მისი კომუკრია, რომელზეც დინამიკური დაცვის ახალი სისტემა რელიქ-ია გამოყენებული.

ტიანკი ვაზრდილი რუსურის მქონე ახალი ქვემეხითაა აღჭურვილი და გარდა ამისა, ცეცხლის მართვისა და წრიული ვიდეოკონტროლის გაუმჯობესებული სისტემები აქვს. კომუკრანზე 7.62 მმ-იანი ტრევიამფრქვევით აღჭურვილი დისტანციური ცეცხლის მართვის სისტემაც არის დაყენებული.

ამ საიხლეითა შედგად ტანკის მასა 48 ტ-მდე გაიზარდა და ამის გამო უფრო ძლიერი, H30-ცხ-ი-იანი ძრავა დასჭირდა.

კიდევ ერთი რუსული საიხლე „ტორის“ ტიპის ჯავშანმანქანაზე დაყენებული კორნეტ-ჟმ-ის ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო კომპლექსი იყო. მისი გამოყენება საზღვლეო სამინტევის გარდა დაბალ სიმაღლეზე მფრენი შეველმფრენების გასანადგურელადაც შეიძლება.

პირველით სამინტის განადგურება 10 კმ-ში, ხოლო მეორით კი 8 კმ-შია შესაძლებელი.

ინდოეთის სამხედრო-საპაერო ძალებში რუსული ტექნიკა დომინანტია და ბოლო დროს მისი პრობლემები ინდოეთთან არის დაკავშირებული.

2011 წელს 126 გამანადგურებლის მიწოდებაზე გამოცხადებულ ტენდერში MiG-35 დამარცხდა და ფინალისტი ფრანგული Rafale გახდა.

ამჟებ 2011-ში 22 დამრტყმელი შეველმფრენის მიწოდებაზე ტენდერში Mi-28H-მა პირველობა აპერიკულ „აპანს“ დაუთმო. სხვათა შორის, ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც ინდოეთი აშშ-ში წარმოებული საჟაიაციო ტექნიკას შეიძენს.

ალექსანდრა ავსაძიძე

საკუთარი ძალებით ინდოელი სპეციალისტები საბრძოლო რობოტების შექმნასაც ცდილობენ

კავკასიური მოვლენები

რუსეთიდან მიღებული Ми-35M ტიპის ახალი შვეულმფრენი ბაქოში

სოფხეთი

აზერბაიჯანი

● სტოკჰოლმის შვედობის კვლევების საერთაშორისო ინსტიტუტის (SIPRI) ანგარიშში ნათქვამია, რომ 2008 წელს აზერბაიჯანმა ისრაელში 10 უპილოტო აპარატი, 2010 წელს Aerostar-ის ტიპის უპილოტო აპარატის 10 დაშლილი კომპლექტი და 2011 წელს 2 უპილოტო Hermes-450 იყიდა. ისრაელთან ახალი კონტრაქტით აზერბაიჯანი მიიღებს სახენიტო-სარაკეტო კომპლექს Barak-8-ს (6 გამშვები დანადგარი და 75 რაკეტა), ხომალდსაწინააღმდეგო Gabriel-5-ის ტიპის ერთსან რაკეტებს, Green Pine-ს ტიპის რადარებს, ხუთ Heron-ისა და ამდენვე Searcher-ის ტიპის უპილოტო საფრენ აპარატს და სხვ.

● SIPRI-ს მონაცემებით, 2009-10 წლებში აზერბაიჯანმა აშშ-ში იყიდა Cummins-6V ტიპის 110 ძრავა, რომელითაც სამხრეთაფრიკელი Matador-ისა და Marauder-ის ტიპის ჯავშანტანსპორტიორებია აღჭურვილი.

● SIPRI-ს მონაცემებით, 2010-11 წლებში აზერბაიჯანმა თურქეთისგან 30 მლნ დოლარად 60 Cobra-ს ტიპის ჯავშანავტომობილი იყიდა. 2011 წელს კომპანია Roketsan-მა აზერბაიჯანს 30 ერთეული 107 მმ-იანი ზალკური ცეცხლის რაკეტული სისტემა მიჰყოლა.

● SIPRI-ს მონაცემებით, 2010-11

წლებში აზერბაიჯანმა რუსეთისგან რაკეტსაწინააღმდეგო კომპლექსის C-300-ის 3 დივეზიონი და 48H6Y2 ტიპის 112 რაკეტა მიიღო. გრძელდება იმ ზედმეტრულების რეალიზაცია, რომლის მიხედვითაც რუსეთმა Ми-35M ტიპის 24 და Ми-8МТ/Ми17 ტიპის 60 შვეულმფრენი უნდა მიჰყოლოს.

● 29 მარტს ტერტერის რაიონის ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილში დავის გამო ერთმა ჯარისკაცმა ავტომატით თანამებრძოლი მოკლა, ორი დაჭრა და შემდეგ თავი მოიკლა.

● 31 მარტს თაუუზის რაიონში სომეხი სნაიპერის გასროლით დაიჭრა სოფელ გაჯაილის მცხოვრები, როცა ის ცეცხლის შეწყვეტის ზახის მხილობლად ტერაქტორით მუშაობდა.

● 2 აპრილს ცეცხლის შეწყვეტის რეჟიმი ისევ დაირღვა და გერანბოის რაიონში აზერბაიჯანელი ჯარისკაცი დაიჭრა.

● „აზერბაიჯანის არც ერთი აეროდრომი თუ სამხედრო ბაზა გამოყენებისთვის არც ერთი ქვეყნისთვის არ გადაეცემა“, — განაცხადა თვდაცვის სამინისტროს პრესსამსახურის უფროსმა, პოლკოვნიკმა ელდარ საბიროლდუმ. ეს იყო პასუხი ამერიკულ უზუნაღ Foreign Policy-ში გამოქვეყნებულ სტატიაზე, სადაც ავტორი ამტკიცებდა, რომ აზერბაიჯანმა თავისი აეროდრომები ისრაელს ირანზე თავდასხმისთვის დაუთმო.

● 27 მარტს ცნობილი გახდა, რომ კოლექტიური უმძიმრობის ორგანიზაციის ოპერატიული რეაგირების კოლექტიური ძალები 3-8 სექტემბერს სომხეთის ტერიტორიაზე ერთობლივ სწვლევა აუთიეთიმიოქმედება-2012“-ს ჩაატარებენ.

● 29 მარტს NATO-ს შტაბბინაში ბრიუსელში შეგდა ვოფელწლიური შეხვედრა „პარტნიორობისა და პოლიტიკის კომიტეტი+სომხეთი“, სადაც სომხეთის დელეგაციას თვდაცვის მინისტრის პირველი მოადგილე დავით ტონიანი ზელმძღვანელობდა.

● პრეზიდენტ სერჟ სარგსიანის 2 აპრილის ბრძანებულებით პოლკოვნიკი არმენ სააკიანი სამხედრო პოლიციის უფროსის თანამდებობიდან გათავისუფლებულია. თანამდებობა დატოვა ასევე ერევნის სამხედრო გარნიზონის უფროსმა რუბენ ნურსესიანმა და რამდენიმე მოუცერმა, რომლებმაც გარნიზონის შინაგან უჯრისკაცს სახსრკად სცემეს.

● „სომხეთმა შეიმდგა რუსეთის საკუთარი ტერიტორია შესთავაზოს რადიოლოკაციური სადგურის ასაშენებლად, თუ გაბალის საკითხზე რუსეთი და აზერბაიჯანი შეთანხმების მიღწევას ვერ შეძლებენ“, — განაცხადა პრემიერმა ტიგრან სარგსიანმა.

● პრეზიდენტ სერჟ სარგსიანის 31 მარტის ბრძანებულებით თანამდებობა დატოვა შინაგანი ჯარის სარდალმა, გენერალ-ლეიტენანტმა გარეჯის გაბ-

გიგონილვა

კონსტიტუციური რევიზია

სამხრეთის სამხედრო ოლქმა შეიარაღებაში მიიღო ზალაპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა Торнадо-Г

ოკუპირებული აფხაზეთი

- სეპარატისტული რეჟიმის შეიარაღებული ძალების გენერალური შტაბის უფროსი გენერალ-მაიორი ოლეგ არშა საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილედ დაინიშნა.
- 1-ლი აპრილიდან 30 თნისის ჩათვლით სეპარატისტულ შეიარაღებულ ძალებში 18-27 წლის ასაკის წევრადღელთა გაწვევა გამოცხადდა.
- ვაბარდო-ბალყარეთის „აფხაზეთის მოხალისეთა კავშირმა“ იბრავი ივანოვის ვიზიტი საქართველოში უარყოფითად შეაფასა. ივანოვი მარტის შუა რიცხვებში კრიზო ვიზიტი ჩამოვიდა საქართველოში. აფხაზეთის ომის დროს ის 1992 წლის 25 აგვისტოდან აფხაზეთში იმყოფებოდა და ვაბარდოელი ერთ-ერთი გამორჩეული მეთაური იყო. მონაწილეობდა გაგრის აღებაში, სოხუმზე შეტევებში და სხვა არის აფხაზეთის გმირი.

ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი

- დაქვეყნდა საოკუპაციო ჯარების მარწმინის პოლიციის მოდერნიზაცია, რომელიც მიმდინარე წლის ბოლოს დასრულდება. ციფრული სამხენე კომპლექსით აღჭურვილ პოლიციონზე შესაძლებელი იქნება სამხენის მანძილის 1 კმ-ზე ვარებრა და მისი დახმარებით მოშხადებას მოტომოსროლებთან ერთად ტანკისტები და ქვეითთა საბრძოლო მანქანების ეკიპაჟები გაიცვან.

თმშპრ ჩანჩინიკი

რიელიანმა. მას თანამდებობის ბოროტად გამოყენებაში ადანაშაულეებენ. გაეროცელებული ხმით გენერალი სათადარიგო ნაწილებითა და აირადი ვაჭრობდა. შინაგანი ჯარის სარდლის ადვილი კი თუდაცკის სამინისტროს მე-3 საარმიო კორპუსის სარდალმა, პოლკოვნიკმა ლეონ ერანოსიანმა დაიკავა.

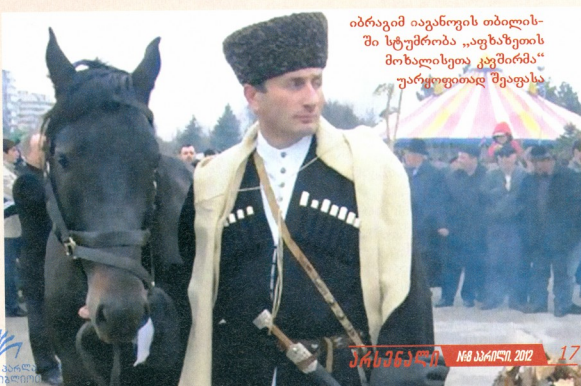
რო წაწილს საპატიო წოდება მიენიჭა.

- მიმდინარე წლის მარტში ჩრდილო კავკასიაში შეიარაღებულ დაბირისპირებაში 63 კაცი დაიღუპა და 19 დაიჭრა. დაღუპულთაგან 36 შეიარაღებული წინააღმდეგობის მებრძოლია, 19 მარტოწყრივის ორგანიზა წარმომადგენელი და 8 სამოქალაქო პირი. შეიარაღებული წინააღმდეგობის მებრძოლებსგან 19 დაღესტანში, 13 ვაბარდო-ბალყარეთში და 4 ინგუშეთში მოკლეს. ძალუანი სტრუქტურების თანამშრომლებსგან 16 დაღესტანში, თითო-თითო ჩქნეთში, ვაბარდო-ბალყარეთსა და ჩქნეთშია მოკლული.

ჩრდილო კავკასია

● სამხრეთის სამხედრო ოლქმა 20-მდე 122 მმ-იანი ზალაპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა Торнадо-Г მიიღო, რომლითაც მოძველებული BM-21 Grad-ები შეიცვლება. „ტორნადო“ საბრძოლო ეფექტურობით „გრადს“ 2,5-3-ჯერ აღემატება. აქვს უფრო ძლიერი, შორსმფრენი და მომატებული სიხუსტის რაკეტები.

● 24 მარტს გროზნოში საზეიმო ღონისძიება შედგა, სადაც რუსეთის შინაგან საქმეთა მინისტრმა არმიის გენერალმა რამიდ ნურგალიევმა შინაგანი ჯარების 141-ე სპეციალურ მოტორისზებულ პოლკს საბრძოლო დროსა წარწერით „ჩქნეთის პირველი პრეზიდენტის, რუსეთის გმირის აჰმად-პაჯი კადროვის სახელობის პოლკი“ გადასცა. შინაგანი ჯარების სარდლის არმიის გენერლის ნიკოლაი როგოკინის თქმით კი მრავალი ათეული წლის განმეულობაში ეს პირველი შემთხვევაა, როცა სამხედრო

ობრაგამ ივანოვის თბილისში სტუმრობა „აფხაზეთის მოხალისეთა კავშირმა“ უარყოფითად შეაფასა

საქსსაგსსპრპოპსის საილუმო შხაგეგი არასსსპრპეღი პოღიღიქოსგის მოსაღიღეღად

გა-გე-გეს საიღუმლო ღოკუმინტაღი ადასტუმრგბაღ

გთავგზოთი საინტერესო საიღუმლო ღოკუმინტს, საღაც აღწერიღიღა კაგე-გებს მოქმედების ფორმები და მთოღები. საუმბარი გვექნება საბჭოთა სპეცსამსახურების ერთ-ერთ გასაიდუმლოებულ და ფარულ საქმიანობაზე პოღიღიქურ მკვლეღობგზე სპეცმეღდკამენტების, ქიმიური შენაერთებისა და შხამების გამოყენებით.

საგვინაღური იარაღი გა-გე-გეს არსენაღში

დასამაღი არ არის, რომ ვვეღა ქვეწის სპეცსამსახურს უღეღბა „ბინძური“ და „სისხღიანი“ ოპერაციების (პოღიღიქური მკვლეღობა, ტერაქტი, ოპერატიული დაინტერესების ობიექტის ღრობითი მწყობრიღან გამოფენა და ა.შ.) ჩატარება.

ამ ამოცანებისთვის მათ სტრუქტურებში შექმნიღიღა სპეციაღური დანაყოფები, რომლებიც ჩვეუღებრივ რაიმე ნიღტრალურ სახელს არიან ამოფარებუღი, რღდგანაც სპეცოპერაციების მომზადება და ჩატარება ფარულად უწევთ. გარდა ამისა, თვით მღღვეიც (მაგ.

რომღღიმე „მგობარი“ ქვეწის პოღიღიქური მოღღავის „გუღის შეტვეით“, „შემთხვევითი ავტოავარიით“ ან „გაზოთი გაგუღვით“ მოუღღღენღი გარდაცვაღება“, სინამღელიღში კი მათი ღღეღეღიღა, ან ოუნღაც რეაღური პოღიღიქური ვინკურენტის მოწამეღა და საარჩევნო კამპანიიდან ღრობითი ან სამუღამოდ ჩამოციღება ისე უნდა იყოს შენიღბუღი, რომ სიმართლის დაღგენა შეუღღებღი გაზღდეს.

ამ ოპერაციების ღღელიკატურობიღან გამომღინარე შესრუღების იარაღიც განსაკუთრებუღი და უწვეუღი უნდა იყოს, ამიტომ კონკრეტუღი ოპერაციისთვის სპეცსამსახურების საიდუმლო ღღებრატორები ფორმითა და ტექნიკური მასსათუბღებით ჩვეუღებრივისგან განსხვეუბულ იარაღს ამზადებენ.

პოღიღიქური მოწინააღმღეღების ფიზიკური განზღღერებისთვის უახლესი ზრნებისა თუ საშუაღებათა გამოყონებაში სხვადასხვა ქვეწის სპეცსამსახურებს შორის ფეღელთვის იყო და არის ფარული შეჯღბრება.

პოღიღიქური მკვლეღობისა და ტერაქტების ორგანიზების საქმეში საბჭოთა სპეცსამსახურები „ნიღტრალი“ იღვევითი ფეღელთვის გამოიწროღენ.

„სპეციაღური აქციები“ — ასე ნიღ-

ბუღღენ საბჭოთა სპეცსამსახურები პოღიღიქური ოპონენტების ან ოუნღაც უკვე „ძაღზე“ ბვერისმეღენ თანამშრომღების ღღეღეღიღა.

საბჭოთა სპეცსამსახურები ისე „დაღოსტაღღენ“ ადამიანების ღღეღეღიღაში, რომ სასამართლო-სამეღიღინო ექსპერტის დასკენა თითქმის ყვეღელთვის „თვითმკვლეღობას“, „გუღის შეტვეით გარდაცვაღებას“ ან უბეღურ შემთხვევას აფეჯისიზება.

ქვეწითი რუსეთში კარგად ცნობიღი ორი პირის — ივან კვეღიღისა და იური შუკოინხინის საეჭრო გარდაცვაღების შესახებ მოგითხრობთ.

გასული საუკუნის 90-იანი წღების დასაწყისში რუსეთის ერთ-ერთი უმღდიღრეში ადამიანი ივან კვეღიღი ძაღზე საინტერესო პიროვნება იყო, როგორც იტვეიან, თავისი ოჯგი თვითონ შექმნა.

დაიბაღა 1949 წელს სოხუმში, შემღებუღი ბერძენი ვაჭრის ოჯგაში. მღღე მისი ოჯგაში ვაზხეთის სტეკებში გაღადასხლეს.

ნიკიტა ხრუშჩოვის ღრობითიღ „ოტტეკეღმა“ კვეღიღების ოჯგას სულზე მუღსწრო და სიცხერებღად კვეღე სოხუმში დაბრუნღენ, საღაც ივან კვეღიღმა მხოღღდ 19 წლის ასაკამღ იცხოვრა.

მას შემდეგ, რაც მოსკოვში დიდი ბიზნესი დაიწყო, ბუკოვოების მეგობრები, ქართველები და აფხაზები, საქმეში ჩაბა და ისინი სიცოცხლის ბოლომდე მის გვერდით იყვნენ. მანამდე კი იყო მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სადაც ჟურნალისტიკის ფაკულტეტი დაამთავრა. წერდა საგაზეთო სტატიებს, „ტექნოსაბოდა“ კიდეც და ასე არჩენდა ოჯახს.

„პრესტროიკას“ ალიდ უცებ აუღო და მოსკოვში პატარა კაფეები გახსნა. 1991 წელს ჩამოაყალიბა „როსბინზეს-ბანკი“, გამოცემდა გაზეთებს — „კომერსანტსა“ და „ვესს“.

1993 წელს კახა ბენდუქიძესთან ერთად გაერთიანება „რუსეთის ბიზნესმენთა ასოციაციის“ დააარსა. კვეცილი 90-იანი წლების შუახანებში რუსეთის ერთ-ერთი უმდიდრესი ოლიგარქი და მდიდამაგნატი გახდა.

კვეცილი 1995 წლის 1-ელ აგვისტოს დასრულდა, როცა 46 წლის კვეცილი მოსკოვის ცენტრალურ კლინიკურ საავადმყოფოში უგონოდ მიიყვანეს.

არ ფუნქციონირებდა თირკმლები და ფლტრები, ხოლო ექიმების პირველი და მტკიცე დიაგნოზი უშიშემი ინფარქტი იყო. ამაში არაფერი დაეჭვდებოდა და მიცვალებულსაც დაკრძალვდნენ, რომ არა ერთი გარემოება.

შეორე დღეს, 2 აგვისტოს, იმავე საავადმყოფოში პირდაპირ ოფისიდან მიიყვანეს კვეცილის პირადი მდივანი, ახალგაზრდა ზარა ისმაილოვა, რომელიც შეორე დღეს გარდაიცვალა.

3 აგვისტოს ბანკის ოფისში მისული გამომძიებლები ისე ცუდად გახდნენ, რომ მათ გადასარჩენად ექიმების ჩარევა გახდა საჭირო.

ბიზნესმენი
ფანე კვეცილი

თავად ფან კვეცილიმ კი 4 აგვისტოს გონზე მოუსვლელად დალია სული. სწორედ ამის შემდეგ დაეჭვდნენ ექიმები, ხომ არ იყო ამ ტრადიციის მიხედვით უცნობი ნივთიერებით მოწამვლა და გავაში რუსეთის ოუსტიციის სამინისტროს სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ცენტრში გადასცემეს. ერთ-ერთი ინფორმაციით, ის ექიმი, ვინც ცხედარი გაკვთა, მოწამულით გარდაიცვალა.

საბოლოოდ ექსპერტებმა დაადგინა, რომ ისინი უძლიერესი სინოტიკური ფოსფორმუცკელი მომწამვლელი ნივთიერების ზემოქმედებით იყვნენ გარდაცვლილი. ამ შხამის თავისებურება ისაა, რომ მოწამულის სიმპტომები გულის ინფარქტის სიმპტომებს ჰგავს და რომ არა ისმაილოვას სიკვდილი, კველა დარწმუნებული იყო ექიმების პირველად დაეგნებში.

რუსი ექსპერტების აზრით, ეს შხამი ოფიციალურად არ იყო საბჭოთა არმიის შეარაღლებში და არც საბრძოლო მომწამვლელ ნივთიერებათა კატალოგებში ირიცხებოდა. არსებობს ეჭვი, რომ ის სპეციალურად ამგვარი მკვლელობებისთვის შექმნეს რუსეთში, სარატოვის ოლქის ქალაქ შხანში მდებარე საიდუმლო ლაბორატორიაში. ეს დაწესებულება რუსეთის ეფ-ეს-ბეს მთავარი მომმარაგებელია. გამოძიებამ დაადგინა, რომ კვეცილი-ების კაბინეტში ტელეფონის ფორმული დამუშავებული იყო ამ მღიერმოქმედი შხამის რამდენიმე წვეთით ექსპერტ-ქიმიკოსების განცხადებით მისი გადარჩენა სავსებით შესაძლებელია მინის ჩვეულებრივი ამპულით ადამიანის იმ ქვეყნად გასატუმარებლად ერთი

ჟურნალისტი
ერთი
შეკოჩინი

წვეთი საკმარისი ყოფილა. ეს შხამი ის მოქმედებს როგორც ჩასუნთქვისას, ასევე კანდანაც თავისუფლად აღწევს ორგანიზმში.

კვეცილიმ გადაწყვიტა აქტიურად ჩართულიყო პოლიტიკაში და ამ საქმეს მთელი ფინანსური რესურსი მოახმარა. მან შექმნა ახალი პარტია, რომელსაც მონაწილეობა უნდა მიეღო რუსეთში გამართულ ყველა დონის არჩევნებში. მისი პარტია თანამშრომლობდა კომუნისტების ლიდერ გენადი ზოგანოვსა და გენერალ ალექსანდრ ლებედთანაც კი.

რუსეთის პოლიტიკური სექტორი იმ დროს იმდენად ჭრელი და კრიმინალური იყო, რომ საეჭვოა ვინმეს გაზარბიოდა მრავალი მილიონის პატრონი ბანკირის პოლიტიკაში მოსვლა.

**როგორ მოხდომოს
ოპოზიციონერი
ერთი შხამიანიხინი**

2003 წლის 3 თვისის მოსკოვში საეჭვო ვითარებაში დაიღუპა ცნობილი ჟურნალისტი, რუსეთის სახელმწიფო დუმის დეპუტატი „აბოლკოს“ პარტიიდან ოური შეკოჩინი. გარდაცვალების ოფიციალურ ვერსიად ინსულტი განახელდა, მაგრამ პარტიის ლიდრმა გრაგორი იაველინსკიმ მამრეფ განაცხადა, რომ პოლიტიკოსი მოწამლეს.

ოური შეკოჩინი ხუვრ კიდეც საბჭოთა კავშირის დროს წერდა თამამ და მართალ სტატიებს, რომლებსაც საბჭოთა ინტელიგენციის უკანასკნელი „ნუჯსყუდლო“, გზეთი „ლიტერატურ-ნაია გაზეთა“ ზოგჯერ კიდეც ბეჭდვდა. შემდგომ წლებშიც ის იყო რუსეთის იმპერიული საგარეო და სამხარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი უშიშარი კრიტიკოსი, რომელიც ვლადიმირ პუტინის პრეზიდენტობის პერიოდშიც აგრძელებდა სადეპუტატო და ჟურნალისტურ გამოძიებებს რუსეთის უმაღლეს ხელისუფლებაში არსებული კორუფციის შესახებ.

19 თვისის ის ნიუ-იორკში უნდა გამგზავრებულიყო აშშ-ის გამოძიების ფედერალური ბიუროს აგენტებთან შესაყედრად, რომელიც მისთვის რუსი მალაჩინოსნების კორუფციის დამადასტურებელი დოკუმენტები უნდა გადაეცათ.

რუსი ლიბერალი პოლიტიკოსის გარდაცვალების ერთ-ერთ ვერსიად რადიო-აქტიური ნივთიერება დიოქსინით ან მძიმე ლითონებით უპირველესად ტალიუმით მოწამვლა დასახელდა.

ამ ფაქტმაღ ერთი თვით ადრე მას ჩვეულებრივი გრიპი და მაღალი სიცხე ჰქონდა. თან რატომღაც მოელ სხეულზე კანი სობერებოდა.

2003 წლის 23 თენის ის მოსკოვის ცენტრალურ კლინიკურ საავადმყოფოში სწორედ იმ პალატაში მოათესეს, სადაც რვა წლით ადრე იანე კვიციანი იწვა.

შეყოიზინის თანდათან გაუჭრდა ფილტვები, გაეთიშა თირკმელი და ათ დღეში გარდაიცვალა. მისი დაუავადების სიმპტომები ძალზე მკვედა ბანკირ კველიძეს და ალექსანდრ ლიტვინენკოს მორჩივლის სიმპტომებს. როდესაც ლიტვინენკოსათი მასაც იმის ცვენა დაწყო, ის უკვე აღსასრულის მორჩივლებზე იყო.

საინტერესოა, რომ მისი ავადმყოფობის ისტორია კვლავ გასაიდუმლოებულია თითი მისი ნათესავებისთვისაც კი. ზემოთ მოთხრობილი ორი შემთხვევის შესახებ რუსეთის ხელისუფლებისა და სპეცსამსახურების დამოკიდებულება ცალსახაა: ისინი კატეგორიულად უარყოფენ ლიტვინენკოზე, კვიცილიდა და შეყოიზინზე შხამებითა და მოწამელები ნივთიერებებით ზემოქმედების ფაქტს.

სიმართლის დადგენას ისიც ართულდა, რომ არ არსებობდა ამ სპეციალური საშუალებების არსებობის დამადასტურებელი ოფიციალური დოკუმენტები: მათ, როგორც წესი, ოპერაციის დასრულების შემდეგ ანადგურებდნენ. თუმცა ლიტვის ხელისუფლების წყალობით დღეს შესაძლებელია გაეკვს კა-გე-ბეს მოქმედების ერთ-ერთი გასაიდუმლოებული მეთიღს ავხადით ფრდა.

როგორ გამოიყვანეს მჭურბორიდან ამერიკის დაზვერვის აგენტები „მანტასი“?

ლიტვის სსრ სუკ-ის უფროსი რეფერენტის, პოდპოლკოვნიკ ტუმანცვიის მიერ შედგენილი სრულიად საიდუმლო დოკუმენტი („ცნობა ავანტურული დამუშავების ობიექტის „მანტასის“ საქმეზე ჩატარებული დონისიხების შესახებ“) 1963 წლის 10 ავისებრიოთა დიაბირდებულა.

დოკუმენტი დაწერილობითაა მოთხრობილი, თუ რა სპეციალურ საშუალებებს იყენებდა კა-გე-ბე ოპერატიული დამუშავების ობიექტის გასაუფლებლად.

1954 წლის ავისებრილიდან სამშობლოში დაბრუნებული ერთ-ერთი ლიტველი სუკ-მა ოპერატიულ დამუშავებაში აიყენა, როგორც ამერიკის დაზვერვის აგენტი. ფსევდონიმად „მანტასი“ შერჩიეს და მის გარემოცვაში ჩადენილი გამოცდილი სუკ-ის აგენტი ჩაწერეს.

„მანტასი“ არ აკებდნენ და მის კეშორებს ადგენდნენ. ერთხელაც, როდესაც ამერიკის დაზვერვის აგენტმა საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ქალაქში გაგზავრება მოინდომა, ლიტვის სსრ სუკ-ი დილემის წინაშე აღმოჩნდა: „მანტასის“ მგზავრობა არასასურველი იყო და ამის არც ოპერატიული აუცილებლობა არსებობდა. მგზავრობის დროს მასზე თვალთვალაც შეუძლებელი იქნებოდა, ამიტომ მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება — მგზავრობა არ დაეშვა ისე, რომ ამერიკის დაზვერვა არ დაეჭვებოდა.

აგენტ „კარბელისის“ დამხარებით, რომლის ბინაშიც „მანტასი“ ცხოვრობდა, შეისწავლეს მისი გრაფიკი და დაადგინეს დრო, როდესაც ის აბანოს სტუმრობდა. ოპერატიულმა მუშაკმა სისხლის სამართლის სამსახური მუშაკის სახელით კემბო დაამარა აბანოს თანამშრომელთან, რომელიც გააფრთხილეს, რომ ზოგჯერ სამსახურის მუშაკი არაოფიციალურად, ძალუღად ამწყობდა ნივთის ეკვიპმანტილის ქურდობათ კავშირის დასადგენად.

„მანტასიც“ ასეთ ეკვიპმანტილად დასხელდა და აბანოს თანამშრომელს შეუთანხმდნენ, რომ განსაზღვრულ დროს ისინი „ეკვიპმანტილის“ ნივთების სანახავად მივიდნენ. როდესაც „მანტასი“ ბინიდან გამოვიდა და აბანოსკენ წავიდა, მას ოპერატიული სამსახური გაკენენ. ერთ-ერთი ისე იქცეოდა, როგორც აბანოს კლიენტია, თან „მანტასის“ უთვალთვალდა. მერე „ოპერა“ კი გასახელდეს დარჩა, გააღო „მანტასის“ კარადა, დაათვალიერა ტანსაცმელი და შემდეგ კი ძალუღად ფესკცემელში სპეციალური პრეპარატი ჩაუსხა.

„მანტასი“ ბანაობის შემდეგ ისე ჩაიკცა, რომ ვერაფერი იგრძინა.

უკვე მერე დღეს ავანტა „კარბელისმა“ ლიტვის სსრ სუკ-ის მერე სამმართველოს მგზავრობინა, რომ „მანტასის“ მოულოდნელად ფეხი ახტებდა და წასვლას ვერსადაც ვერ მოახერხებდა. ამის წყალობით „მანტასის“ დიდი ხნით ბინიდან გამოსვლა ვერა მოახერხა, რამაც საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე დაუალებების შესრულებათ ხელი შეუშალა.

ტუმანცვიის მომხადებელი ეს სრულიად საიდუმლო დოკუმენტი მხოლოდ ლიტვის სსრ სუკ-ის ხელმძღვანელებისთვის იყო განკუთვნილი და მასში აღწერილი ფაქტებში დაეჭვების მიზეზი არ არსებობს.

სხვადასხვა მექარული ლიტერატურიდან ცნობილია ლიკვიდივის ან ზემოქმედების საკმაოდ ორიგინალური მეთოდები. მაგალითად, მგზავრობით სავსე თვითმფრინავში ადამიანის უზნაბური ლავადიციონისთვის საშხრთ ამერიკაში გვერცელებული ჩხრიალა გველის შხამის საფუფელზე დამხადებული ნივთიერების გამოყენება. მისი ერთი წვეთი მოხვედრის შემდეგ პალის კანზე ან ტანსაცმელზე რამდენიმე დღის შემდეგ „ოვლის უკმარისობა“ სიკვდილს იწვევს და თანაც შხამის კვლის პირეა ძალზე ძნელია.

არის კიდევ იმავე შხამით ავტომობილის საჭის დამუშავების ზერხი და მძღლი შხამის დონიდან გამომდინარე, განსაზღვრულ დროს იღებება ან დიდი ხნით მკურნალობას საჭიროებს.

ზოგი ამ ისტორიებს დაუჯერებელსა და სპეცსამსახურების მიერ შეთხზულს უწოდებს, თუმცა ავანტ „მანტასის“ ამბებმა სტეტიკოსებიც უნდა დაარწმუნოს სამშობლო სპეციალის რეალიზაბი.

გისიკ ალალავაძი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უშიშროების გადაწყვეტილების პოლკოვნიკი

„ლიბა“
სამკურნალო გაერთიანება

სამსოკატილოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სხის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე
მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39
www.league.ge

სუაზის კრიზისი

ამა რამდენიმე P-51 Mustang-მა ევიატის საზღვარი ფარულად გადაკვეთა და დაბალ სიმაღლეზე „მცელაფი“ ფრენით თავისი ზრახვებით ბოძებზე გაბმული მავთულები დაწვევტა.

(დასასრული. დასაწყისი იხ. „არხენალი“ N7)

გასაოცარი ის იყო, რომ მაშინ როდესაც ისრაელის არმიამო სამეათეურო რეოლებში ბრძანებები განხილვას ექვემდებარებოდა, ამ შემთხვევაში მოშუღაიანი ბრძანებების უსიტყვოდ შესრულებას მოითხოვდა, რადგან ბრიტანელებს არ ენდობოდა და შიშობდა, არხის სახლოეუს მათი გამოჩენით ისრაელი მათი თვდასხმის სამიხნე არ გამხდარიყო.

ამ გვემით კი სინის ნახეერკუნძულზე ებრაული დანაყოფების არაბ „ფადეიხებიან“ ბრძოლა მსოფლიოში აგრესიულ საბრძოლო ოპერაციად აღიქმებოდა.

ბრიტანეთს ხელშეკრულების თავისი ნაწილის შესასრულებლად 36 სიარჩებოდა, რათა ისრაელი თავის მოკავშირეობაში დაერქუნებინა.

ევიატელები რადიოკავშირს არ ენდობოდნენ. არმიის ზურგის კავშირის კომუნიკაციები ძირითადად უზრუნველყოფილი იყო გადამცემი ხაზებით, რომლებიც მთელი სინის ნახეერკუნძულის გაყოლებით ჩარჭობილ ბოძებზე იყო ჩამოკიდებულნი.

ისრაელის საპაერო ძალების მე-2 მსოფლიო ომისდროინდელმა ზრახნი-

ოპერაციის დაწვებისთანავე სინის ცენტრალურ ნაწილში გადასხეს პოლკონიკი არეულ შარონის 202-ე ბრიგადის საუკეთესო 890-ე ბატალიონის საპარაშუტო დესანტი, რომელსაც მათი რაფაულ ეიტანი მეთაურობდა.

შარონის ბრიგადის დანარჩენი ქვედანაყოფები როულ გზებზე ტექნიკის პერიოდულად მწყობრიდან გამოსვლის მიუხედავად, ჯიუტად მიიწვედნენ წინ და ევიატელებს თაფდაცვის ძირთად პოზიციათა შემოვლით მალე შეძლეს ეიტანის ბატალიონთან შეერთება, რითაც შარონმა თავისი მეტსახეუა „ბულდოზერი“ კიდევ ერთხელ გაამართლა.

ვევლაერეი გვემის თანხმად მიდროდა: ბრიტანელებმა და ფრანგებმა სწრაფადვე გამოაცხადეს ულტიმატუმი. სწორედ ამ დროს მოხდა გვემით გაუთვალისწინებელი შემთხვევა, რამაც კარდინალურად შეცვალა საწყისი დისპოზიციის არხი და ტემპი.

კერძოდ, ისრაელის სამხრეთი მიმართულების სარდალმა, გენერალმა ასაფა სიმხონიმ აღმოაჩინა სინის სიღრმეში მიმავალი და ევიატელებისგან დაუცველი სამანვერო დერეფანი (ტიმაროულება), რომელიც თვლიანი ტექნიკისთვის გაუკალი იყო. ეს შესაძლებლობა გენერალმა ხელიდან არ გაუშვა და ამ მიმართულებით პოლკო-

ნიკ ბენ-არის საუკეთესო მე-7 ჯგუჰმანსატანკო ბრიგადა მიუშვა.

ის, რაც ბორბლებიანი ტექნიკისთვის გაუკალი იყო, მუხლუხებიანი საბრძოლო საშუალებებისთვის სირთულეს არ წარმოადგენდა. ბრიგადამ რამდენიმე სათში გადალახა ქვიმანქვანი უღელტეხილი და აბუ-აველის რაიონში ევიატელთა დფიზიის ზურგეი გაიშალა.

იმის მავერად, რომ შენაერთი ნაგვეის სიღრმეში ვოფილეყო, ის სინაზე 40 კმ სიღრმეზე შეჭრილი აღმოჩნდა.

დაიანამ ადარ შეაჩერა ამტოვრა და შეეცადა შექმნილი მდგომარეობიდან მაქსიმალური მიგება მიეღო, მისი ბრძანებით ბენ-არიმ შეტტვა გააგრძელა. ევიატელთა თვდაცვის სისტემამ თვალსა და ხელშეა დაიწყო დამლა.

ოპერაცია „შუჰამატარი“

ეს ოპერაცია 31 ოქტომბერის ბრიტანულ-ფრანგულმა ძალებმა ევიატის სამხედრო ობეექტების დაბომბვით დაიწვეს.

საგემზანო ავიაციამ ხმელეთზე განთავსებული ევიატელთა თვითმფრინების დიდი ნაწილი გაანადგურა და პრაქტიკულად მისი საპაერო ძალების პარალხებმა მოახდინა. იმავე დღეს ბრიტანულმა მსუბუქმა კრეისერმა Newfoundland-მა და საესკადრო ნაღმოსმანა Diana-მ ევიატელთა ფრეგატი Domiat-ი ჩაბიერს, ხოლო საესკადრო ნაღმოსანი Ibrahim al-Awal-ი ფრანგებმა და ებრაელებმა ხელში ჩაიგდეს.

5 ნოემბერს პორტ-საიდის რაიონში გადასხეს ბრიტანულ-ფრანგული დესანტი, რომელმაც 2 დღე-ღამეში კონტროლი დაამყარა როგორც ქალაქზე, ასევე სუეცის არხის დიდ ნა-

გვებრუნების პრეზიდენტი გამალ აბდულ ნასერი

წილზე. იმავე დღეს ებრაელებმა დაიკავეს შარ-ელ-შეიხი, რითაც მათ ზეღში თითქმის მთელი სინის ნახევარკუნძული და ღაზის სექტორი აღმოჩნდა.

მზარეთა სარდლები:
ისრაელი – მოშე დაიანი
ბრიტანეთი – ჩარლზ კეიტლი
საფრანგეთი – პიერ კორო
გვებრუნ – გამალ აბდულ ნასერი,
აბდულ კაიმ ამერი

მზარების ძალთა შეფარდება:
ისრაელი – 100 000 კაცი
ბრიტანეთი – 45 000 კაცი
საფრანგეთი – 34 000 კაცი
გვებრუნ – 70 000 კაცი

ომის ფინალი

დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის და ისრაელის კრიტიკით გაეროში ბეკერი ქვეყნა გამოვიდა. განსაკუთრებით

აქტიურობდა სსრკ და რა გასაციარცი უნდა იყოს, აშშ.

საბჭოთა ლიდერი ნიკიტა ხრუშჩოვი მოკავშირეებს გვებრუნში საბჭოთა „მოხალისეებს“ გაგზავნიდა და მათ საკუთარ ტერიტორიებზე სარაკეტო დარტყმებით დაემუქრა, რაც აუცილებლად სსრკ-სა და აშშ-ს შორის ბირთვულ დაპირისპირებას გამოიწვევდა.

აშშ თავსატეხის თავიდან ასაცილებლად ბრიტანეთის სტრატეგიის დეკლარაციით დაემუქრა და აგრესიის დასრულება მოითხოვა.

1956 წლის 2 ნოემბერს გაეროს საგანგებო სესიამ საომარ მოქმედებათა შეწყვეტა, გვებრუნიდან სამი ქვეყნის ჯარების გაყვანა და სუეცის არხის გახსნა მოითხოვა.

6 ნოემბერს ძალაში შევიდა სამშვიდობო შეთანხმება, ხოლო 15 ნოემბერს არხის ზონაში გაეროს სამშვიდობო ძალების დანაყოფები განლაგდნენ. ეს

იყო გაეროს პირველი სამშვიდობო მისია.

შედეგი: ამ ომის შემდეგ რეგიონში მნიშვნელოვნად გამყარდა გაეროს პოზიცია. მისმა სამშვიდობო ძალებმა კონფლიქტების დადწვეტვაში გაეროს პრინციპულად ახალი როლის პრეცედენტი შექმნა.

ნასერის პრესტიჟი არაბულ რესპუბლიკაში გაიზარდა და არაბთა რესპუბლიკის ჩამოსვალისთვის პოლიტიკური მანევრები დაიწყო ლიბურზე „არაბთა ნაფთობი არაბებს!“ ის საუდის არაბეთის შევიწროებას შეეცადა. მისი იდეის მიხედვით, ნაფთობი უნდა ყოფილიყო არა იმ ქვეყნის, სადაც მოიპოვებოდა, არამედ მისი (ნასერის), რადგან გვებრუნში არაბულად მოლაპარაკე ხალხის მეტი რაოდენობა ცხოვრობდა.

ისრაელმა დატოვა ოკუპირებული ტერიტორიები და გაეროს სამშვიდობო ძალებს თავისი საზღვრების გაკონტროლება მოსთხოვა. მათვე მფარველობით სანაოსნოდ გაიხსნა პორტი ეilatით. ისრაელმა დაიწყო სუეცის არხის გვერდის ავლით ეilatიდან აშკლონში მიმავალი ნაფთობსადენის მშენებლობა.

საზღვრის დაცვისგან გამოთავისუფლებულ არმაში რეფორმები დაიწყო, რაშიც მნიშვნელოვანი ადგილი იქონი მძღებულმა გამოცდილებამ დაიკავა.

გაუმჯობესდა ურთიერთობა ბრიტანეთთან, რასაც ტანკ „ცენტურიონის“ შეყიდვა მოჰყვა. ამ ტანკმა კი არაბეთ-ისრაელის შორივ 1967 წლის ომში დიდი როლი ითამაშა.

ომის მონაწილეებიდან ყველაზე მეტად დიდი ბრიტანეთი დაზარალდა. ერაყში პრობრიტანული პრემიერ-მინისტრ ნური საიდის რეჟიმი დაეცა. 1958 წლის რევილუციის დროს პრემი-

ფრანგი საზღვაო ქვეითების დესანტირება

ერ-მინისტრს მეფე ფაისალთან ერთად ბრბო გაუსწორდა.

ბრიტანეთზე დამოკიდებულმა ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებმა ორიენტაცია აშშ-ზე აიღეს.

შპარათა დანაკარგი:
ისრაელი – მოკლული: 172-190 კაცი, დაჭრილი: 817 კაცი;
ბრიტანეთი – მოკლული: 16 კაცი;
საფრანგეთი – მოკლული: 10 კაცი;
ჯგვიბტე – მოკლული: 650-1650 კაცი, დაჭრილი: 4900 კაცი, ტყვედ 6185 კაცი ჩაგურდა;

ომის შედეგების სამხედრო შემადგენლის განხილვისას აუცილებელია გამოიყოს შემდეგი ასპექტები:

სუეცის კრიზისში ომის სიმბოლო ავიაციასთან ერთად ტანკებიც გახდა. ისრაელის სამხედრო ძალების წარმატების საფუძველი იყო ბლიცკრიგის ადაპტირებული თეორია, რომლის თანახმადც „მოუარა არაა რა ძალები გვყავს, მთავარია, რამდენად ეფექტურად იყენებ“ . იმედროულად, ისრაელი ეფრენობდა სისწრაფესა და ინიციატივის მაქსიმალურად ეფექტურ წარმართას. ებრაელებმა კარგად შეისწავლეს და აითვისეს „უდაბნოს მელად“ წოდებული, სახეგანოქმელი გერმანული მეთაურის ერვინ რომელის ტაქტიკა, რომელსაც ის 1942 წელს ჩრდილოეთ აფრიკაში ბრძოლების დროს იყენებდა.

ებრაელებმა ჩამოაგალიბეს მობილური ჯგუფები, რომლებშიც ჩვეულებრივ ტანკებთან ერთად მოტორიზებული ქვეითების მცირე ქვედანაყოფები შედიოდა. ისინი თავიდან ჯიბებით, ხოლო შემდგომ ჯავშნის ფოლადბარკულ ავტობუსებით გადაადგილდებოდნენ. ეს დანაყოფები ღრმა რეიდებით დიდ წარმატებას აღწევდნენ, რითაც ჯგვიბტელთა თავდაცვის სისტემაში დეზორგანიზებას, ქაოსსა და პანიკას თესდნენ.

ისრაელის მძლავრი შუიარაღებულ ძალების ჩამოყალიბების შემდგომ, ებრაელები ხშირად იყენებდნენ სწრაფი და ღრმა გარდევების ამ კონცეფციას; ამ ომის პერიოდში, სინის უდაბნოს გადაკვეთისას, ისრაელის ჯარები კომბინირებდნენ საავიაციო დარტყმებით, მექანიზებული დანაყოფების მძლავრი გარდევებითა და საჰაერო დესანტების გადასხმით. არაბების სტატიკური და პასიური თავდაცვა ებრაელებს საშუალებას აძლევდა ხელში ჩაეგდოთ და შეენარჩუნებინათ ოპერატიული ინიციატივა. მათი ტანკები ადვილად

ჯგვიბტელი სამხედრო ტყვეები

უკლებდნენ გვერდს ქვიშაში ჩასანგრეულ ჯავშანტექნიკას, სტატიკურ სამინჯვებად გადაქცეულ ჯგვიბტელთა ამ წინააღმდეგობის კერებს, და შეტყვის აგრძელებდნენ, ხოლო არაბთა ზურგში გასვლის შემდეგ, ჯგვიბტლები მუხლი ნაწილებით და მწვობრში მყოფი ტექნიკით ებრაელებს უბრძოლველად პპარდებოდნენ;

საბჭოთა გავლენის ქვეშ მოქცევის შემდგომ ჯგვიბტემ და სირიამ ტანკებისა და თვითმფრინავების მიღება დაიწყო, მაგრამ თანამედროვე შუიარაღება მათ სამხედროთა შესაბამის მოშაღებას მოითხოვდა. ვინაიდან არაბ სამხედრო მოსამსახურეთა საბაზო მოშაღების დონე არცთუ ისე მაღალი იყო, ახალთახალი ტანკები მრისხანედ გამოიყურებოდნენ ადლუმებზე, რითაც ბრძოლის ველზე ვერ დაიკვებინდნენ;

ჯგვიბტელთა დამარცხებაში უდიდესი როლი ითამაშა მათი სამხედრო მართვის სისტემის ავტოკრატიულმა

და ზედმეტად ცენტრალიზებულმა ებრაელებმა, რაც დაქვემდებარებულ მეთაურებს ინიციატივასთან მოქმედების კი არა, მასზე გაფიქრების უფლებასაც კი არ აძლევდა. დაგვიანებული ბრძანებები, ხშირად ურთიერთგამომრიცხავი, ჯგვიბტელებს გამარჯვების შანსს უსპობდა.

სისწრაფემ, მოქნილობამ, დამოუკიდებლად მოქმედების უნარმა, ინიციატივამ პასიურ, სტატიკურ, უინიციატივო მოქმედებებზე უპირატესობა დაადასტურა. კამპანიაში კიდევ ერთხელ დაადასტურა ის კანონი, რომლის თანახმადც, სამხედრო მოსამსახურეთა მოშაღების დონე საბრძოლო სულისკვეთებასთან ერთად საბრძოლო დაპირისპირებაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოა. ნესი პირობაა გამარჯვების მისაღწევად.

მასტანბენ კაპანამქ
 ბრიგადის გენერალი
 გენერალური შტაბის
 ყოფილი უფროსი

სუეცის კრიზისის დროს ვეფლზე მეტად ჯგვიბტის ქალაქი პოტ-საიდი დანგრეა

მოდენი კონსულივანნი სანსიციეი იეკონსილნი ზედი

რა ჰყოფს ორ კორეას?

კრიზისის დასაწყისი: კაპიტალიზმი და კომუნისმი კორეაში

1905 წელს, როდესაც აზიის „გა-მოლიკიძებულმა კუფუზმა“ — იაპონიამ რუსეთთან ომი მოიგო და შორეული აღმოსავლეთის ათვისებას მიჰყო ხელი, კორეა ერთიანი კი იყო, მაგრამ იქ კვლავინდებურად ფეოდალები მართავდნენ ყველაფერს. ამიტომაც იაპონელებს სულაც არ გასჭირვებიათ ამ ქვეყნის დაპყრობა — მათ ჯერ სამ-

კორეის სახელმწიფოებრიობის ისტორია ათასწლეულებს ითვლის, მაგრამ II მსოფლიო ომამდე არასოდეს ყოფილა ისეთი პრეცედენტი, რომ ქვეყნის ჩრდილოეთი და სამხრეთი ნაწილები ერთი მეორისგან გათიშული ყოფილიყო. დღეს კი ოფიციალურად ორი კორეა არსებობს: ჩრდილოეთში — კომუნისტური, ხოლო სამხრეთში — კაპიტალისტური. სწორედ იდეოლოგიური განსხვავების გამო ჩრდილოეთ-სამხრეთელები სამეცდრო-სასივოცხლოდ არიან გადაცილებული და ამჟამადაც სხვადასხვაგვარი მასშტაბის სასაზღვრო შეტაკებები მათ შორის მეტად ჩვეულებრივი რამაა.

ჩრდილოკორეული დიქტატორის კიმ ჩენ ირის გარდაცვალებამ დასავლეთ ექსპერტებს ორი კორეის უცვლთბელი გაერთიანების იმედიც კი გაუჩინა, მაგრამ ყველა მალე მიხვდა, რომ იდეოლოგიური განსხვავება კორეული ხალხის მენტალიტეტში იმდენადაა გამჯდარი, რომ გაერთიანება უკვე უტოპიადაც კი მოჩანს. არადა, კორეის გაყოფიდან 60 წელზე ოდნავ მეტი ხანია გასული. სამხრეთი კორეა განვითარების მხრივ გაცილებით მაღლა დგას, ვიდრე ჩრდილოეთი. სამაგიეროდ, მილიტარისტული მისწრაფებებით ჩრდილოეთი სამხრეთს აშკარად უსრნებს.

ხრეთში მოიკიდეს ფეხი, ხოლო შემდეგ კი უკვე ცივი ჩრდილოეთისთვისაც მოიცალეს. ჩრდილო კორეაზე რუსებს იშვიათად უკონდათ პრეტენზია, მაგრამ ომში წაგების შემდეგ იძულებული შეიქნენ, ხელები დაეშოკლებინათ.

1910 წელს იაპონიამ მოელი კორეის ანექსია მოახდინა და ეს ქვეყანა საკუ-

თარ სამფლობელოდ ოფიციალურად გამოაცხადა. კორეულმა პატრიოტებმა გამდნეჯურსე სცადეს დამპყრობთა თავიანთი მხიდან განდევნა, მაგრამ ამჟღად, — მთ ორგანიზებულია აკლდით და იაპონიის არმიის ვერაფერს აკლებდნენ.

ანექსიიდან სულ რაღაც 5-6 წლის შემდეგ, კორეა იაპონიის ერთ-ერთ ჩამორჩენილ კუთხედ იქცა. სწორედ ამ დროს სტალინი ციმბირში იყო გადასახლებებში. მოუღენათა გენეიტარებამ ცხადყო, რომ მან იაპონელების მიერ ჩრდილო კორეის „წარმოიქმნა“, რთორც იტყვიან, ძალისს ნაკბერეით დაიმახსურა; თუმცა ჩანაფიქრის ასრულება მხოლოდ 35 წლის შემდეგდა შეძლო, — 1945 წელს, როდესაც იაპონიამ II მსოფლიო ომში კაპიტულაციია გამოაცხადა, კორეის ჩრდილო ნაწილი საბჭოთა არმიამ დაიკავა.

იმვე წლის აგვისტოში კი „გაწითლებულ“ ტერიტორიაზე „საბჭოთა სამოქალაქო მმართველობა“ შეიქმნა. არადა, ჯერ კიდევ 1943 წლის ნოემბერში, აშშ-ის პრეზიდენტი ფრანკლინ რუზველტი, ბრიტანეთის პრემიერი უინსტონ ჩერჩილი და ჩინეთის პრეზიდენტი ჩან კაი ში ერთმანეთს კაიროში შეგუნდნენ და იაპონიის ბედ-იბაბლზე საუბრისას ისიც აღნიშვნენ, რომ ამ ქვეყნის ყველა კოლონიას, მათ შორის — კორეასაც ომის შემდეგ სრული დამოუკიდებლობა უნდა მიეღო. კორეის დამოუკიდებლობის გარანტებად კი ჩინეთი და აშშ სახელდებოდნენ. კაიროს კონფერენციას სტალინი არ ესწრებოდა და შესაბამისად, საბჭოელის გადაწყვეტილება მისთვის, რბილად რომ ვთქვათ, არაფრის მოქმედი იყო, მას კორეის დათმობა არც კი უფიქრია და მალე ყველანი ფაქტის წინაშე დააყენა.

ამერიკის შეროთებულმა შტატებმა, ბრიტანეთმა და ჩინეთმა სტალინის ამგვარი ქმედების საპასუხოდ სწრაფდევ მოახდინეს კორეის სამხრეთი ნაწილის ოკუპაცია. უკეთ რომ ვთქვათ, მათ მაღაზე მოსულ კომუნისტებს გზა სეულის ჩრდილოეთით, 38-ე პარალელზე გადაუჭრეს, რათა დედაქალაქი „გაწითლებას“ გადარჩენილი და კორეის სახელმწიფოებრიობის აღდგენა როგორმე მოხერხებულიყო.

1945 წლის 7 სექტემბერს აშშ-ის არმიის სარდალმა გენერალმა დუგლას მაკარტურმა კორეაში ამერიკის სამხრეთი წარმომადგენლად გენერალი ჯონ რიდ პოვი დანიშნა.

მეორე დღესვე აშშ-ის დესანტის მხარდაჭერით ჯონ რიდ პოვმა „კო-

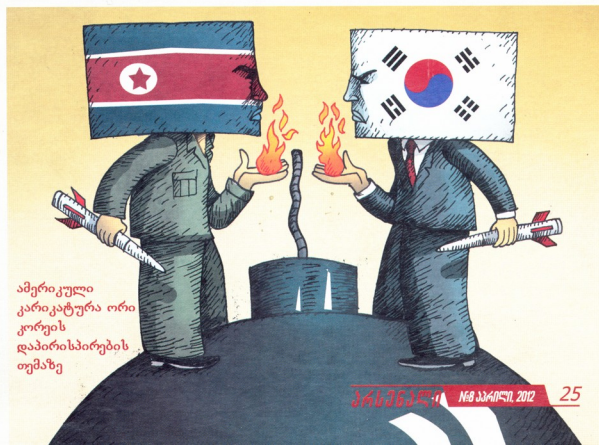
ჩრდილოკორეელი სამხედრო აკვირდება სამხრეთის მოსაზღვრე რაიონებს

რეის დროებითი სამხედრო საბჭო“ შექმნა და სამხრეთი კორეა ამერიკულ სარდლობის კონტროლქვეშ გადავიდა. ამუდროულად, ჩინურ ქალაქ ჩუნცინში არსებობდა მესამე პოლუსიც — ე. წ. „კორეის დროებითი მთავრობა“, რომელშიც, ძირითადად, მემარცხენეები შედიოდნენ.

აშშ-ის მეგეუერები დროებით მთავრობას ამხრებით უყურებდნენ, რადგანაც მასში მემარცხენეთა სიმრავლე აშფოთებდათ. თავის მხრივ, დროებით

მთავრობას საერთო ენის გამონახვა უპირველეს ყოვლისა, ამერიკასთან სურდა და ამ მიზნის კორეის დროებითმა პრემიერმა გენერალ პოვთან დელეგაციია რამდენჯერმე გაგზავნა, თუმცა ამ უკანასკნელმა ჩინეთიდან ჩამოსული კორეელები არც მიიღო. ერთი სიტყვით, 38-ე პარალელზე კორეა ორად გაიყო და როგორც წესი, ამას მანძივე მოკვე კრიზისის გამწვავება. ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ ამერიკა და სსრკ.

ამერიკული კარტატურა ორი კორეის დაპირისპირების თემაზე

გენერალი დუგლას მაკარტური (ხის) კორეის სანაპიროსთან. 1945 წლის ფოტო

მოუღწეობა ელვისებურად განვითარდა: 1946 წელს ჩრდილოეთ კორეაში „დროებითი სახალხო კომიტეტი“ შეიქმნა კიმ ირ სენის ხელმძღვანელობით, ხოლო სამხრეთში კი მთავრობის შეთავაზი ანტიკომუნისტი ლი სინ მანი გახდა, — ის ახალგაშობილებული კორეის რესპუბლიკის პრეზიდენტად აირჩიეს.

1948 წელს კორეის ტერიტორია დატოვა როგორც საბჭოთა, ისე ამერიკულმა ჯარმა, თუმცა კრიზისი კონფლიქტში სწორედ ამის შემდეგ გადაიზარდა.

1950 წლის 25 ივნისს ჩრდილოკორეულმა არმიამ 38-ე პარალელი გადალახა და სამხრეთელთა ტერიტორიაზე შეიჭრა. ასე დაიწყო კორეის ომი, რომელიც 1953 წლის 25 ივლისამდე გაგრძელდა.

ჩრდილოელებს ამ ომში ჩინეთი და სხვკე უმარებოდნენ, სამხრეთელებს — აშშ და მისი მოკავშირეები, მათ შორის — თურქეთი.

კორეის ომი საბრძოლო მოქმედებათა ისტორიაში ერთადერთია, რომელიც არც ერთ მხარეს არ მოუგია, — ჩრდილოელებმაც და სამხრეთელებმაც ომში უზარმაზარი მსხვერპლი გაიღეს, მაგრამ წარმატებას ვერ მიაღწიეს, ცეცხლის შეწყვეტის ხაზის უმნიშვნელო ცვლილებებს თუ არ ჩავთვლით. სამაგიეროდ, მათ შორის დიდი ხნით ჩატყდა ხიდი და გაერთიანების პერსპექტივა თითქმის მოისპო.

პრიზისის გადაჭრის გზაზე: ფუჭი ოცნება გაერთიანებაზე

კარგა ხანს ორი კორეა ერთმანეთთან საომარ ვითარებაში იყო და არა-ეინ იცოდა, როდის იფეთქებდა ახალი ძალით ომი, მაგრამ გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან, როდესაც მსოფლიოში კომუნისმის რღვევა აშკარად გამოიკვეთა, სეული და ფუნჯიანი თანდათან გაერთიანებაზე ალაპარაკდნენ.

კომუნისტური კორეის იმჟამინდელმა ლიდერმა კიმ ირ სენმა ქვეყნის

გაერთიანების რამდენიმე გზას წარმოადგინა, რომელთაგან სამხრეთელთა ყურადღება ე. წ. „კონფედერაციულმა გეგმამ“ მიიპყრო.

კიმ ირ სენი ორი კორეის გაერთიანებას მიფეო კონფედერაციულ საწესებზე გეგმავდა და სეულს საერთო-საბაჟო სიერცეს და განცალკევებულ პოლიტიკურ კურსს სთავაზობდა. ამის მიუხედავად, გეგმა ვერ შესრულდა, რადგან სამხრეთელებმა მასში საფრთხე დაინახეს.

საინტერესოა, რომ ჩრდილო და სამხრეთ კორეაში სახელმწიფო ენა კორეული კია, მაგრამ ქვეყნის (ჩრდილოეთსაც და სამხრეთსაც) ჩრდილოურად „ნოსონ“ და სამხრეთულად კი „ჰანგუგ“ ჰქვია.

კიმ ირ სენის ინიციატივით, კონფედერაციას ძველი საერთო სახელი — „კორიო“ უნდა დარქმულიდა. მიუხედავად ამისა და სხვა კომპრომისებისა, სამხრეთელებმა გეგმა არ მიიღეს.

სანამ ჩრდილოეთში გაერთიანებაზე ბჭობდნენ და თან ძალუბლდა, სამხრეთი კორეის „გასაწითლებლად“ ეწმადებოდნენ, სამხრეთი ელვის სისწრაფით ავითარებდა ეკონომიკას და ააზონისაც კი წამოეწია.

ჩრდილოეთის ეკონომიკა ამ დროს დოტაციით სულწაქვლობდა და ჩრდილოელმა უმუშევრებმა ათსჯვის ნაცად ზერხს მიმართეს, — ცეცხლის შეწყვეტის ხაზის თვითნებურად გადაკვეთით სამხრეთში საშოვარზე სიარული დაიწვეს.

სამხრეთელმა პოლიტიკოსებმა ამით

ჩრდილო კორეის აწარდაცვლილი ლიდერები: კიმ ირ სენი და მისი ვაჟი კიმ ჩენ ირი

ისარგებლეს და ჩრდილოეთის დე ფაქტო საზღვრის გახსნა შესთავაზეს, თუმცა „კონფედერაციული გეგმის“ განხორციელებლობამ კიმ ირ სენი ისე გაანაწილა, რომ სამხრეთელების ინიციატივას მარჯინალურად გამოეხმაურა, — ცეცხლის შეწყვეტის ზახი (დე ფაქტო საზღვარი) ჩაკეტა და სისხლის სამართლის კოდექსი გაამკაცრა: ამიერიდან, თუ სასაზღვრო პატრული ჩრდილოეთიდან სამხრეთ კორეაში მიმავალ უმუშევარს წაწყვდებოდა, ცეცხლი უნდა გაეხსნა.

ერთი სიტყვით, გაერთიანების ნაცვლად, ორი კორეა უფრო ვადამეტრა ერთიმეორეს და გაერთიანებაზე ოცნება ფუჭი აღმოჩნდა. სხვათა შორის, სეულსა და ფხენიანს შორის დაგვი საერთაშორისო ორგანიზაციები ვერ ეტროდნენ, რადგან 1991 წლამდე არც ჩრდილოეთი და არც სამხრეთი კორეა გაეროში ან სხვა რომელიმე საერთაშორისო ორგანიზაციაში არ შედიოდნენ. ამის მიზეზი კი ის იყო, რომ კომუნისტური ბანაკი სამხრეთ კორეას არ ცნობდა, ხოლო დასავლეთი, პირიქით, ჩრდილო კორეას მიიჩნევდა თვითაღიარებულ, მარაინეტულ სახელმწიფოდ.

1991 წელს ორივე კორეა ცალ-ცალკე მიიღეს გაეროში იმ იმედით, რომ გაერთიანება დაჩქარდებოდა, მაგრამ ექსპერტთა ვარაუდი, რასაკვირველია, არ გამართლდა და სტატუს კვი შენარჩუნდა. ორი კორეის გაერთიანება ამჟამადაც მომავლის საქმედ რჩება.

**საერთაშორისო
გამოკანონიერება
რა საფრთხეს უშემის
ჩრდილო კორეას
მეზობლებს**

საყოველთაოდაა ცნობილი, რომ სამხრეთი კორეა ეკონომიკის განვითარებისთვის კოლხოსალურ თანხებს ხარჯავს, ხოლო ჩრდილო კორეა არანაკლებ კოლხოსალურ თანხებს შეიარაღებას ახმარს.

ფხენიანს იზარაღს, მძიმე ტექნიკასა და ამუნიციას რუსეთისგან, ირანისა და იმ ქვეყნებისგან ვიდრეცის, რომლებიც დასავლეთთან დაპირისპირებული არიან. ჩრდილოეთ კორეას ატომური ბომბიც კი აქვს, რითაც სამხრეთის წინაშე ეფექტურად მანაბრდებოდა.

თავის შიშრი, შეიარაღება და ტექნიკა სამხრეთ კორეასაც არ აკლია, — აწმ და მისი მოკავშირეები სეულს ერთგულად უდგანან მხარში; სამხრეთში უკვე მრავალი წელია, სახმედრო მრეწველობა კარგადაა განვითარებული,

ჩრდილოეთელია შეიარაღებული პროლოკაციებს სამხრეთ კორეის არმია ადეკვატურად ვასხობის

ლი, თუმცაღა ჩრდილოელებისა მანც ეშინიათ.

ამასთან, ჩრდილოეთი კორეა ჩინეთის ირიბი მხარდაჭერითაც სარგებლობს, — მართალია, პეკინი ფხენიანის მიმართ სიმპათიას არ მალავს, მაგრამ დისტანციას მაინც ინარჩუნებს, რადგან დასავლეთის განაწევნებას ერიდება.

ამერიკელ ექსპერტთა თქმით, ჩინეთის და ჩრდილოეთ კორეის ურთიერთობა უფრო ფლირტს ჰგავს, ვიდრე დიპლომატიას: „პეკინი ისეთ კაცს ჰგავს, რომელმაც კარგად იცის, რომ მის პარტნიორს შეძებია, მაგრამ მაინც ვერ ანებებს თვს“. — წერდა რადენიმე თვის წინ „ვაშინგტონ პოსტი“.

ჩრდილო კორეასთან ურთიერთობა იაპონიასაც აქვს. ამომავალი შშის ქვეყნის მესვეურებს ფხენიანის კონტროლირებად წყლებში თევზის ჭერაზე მოსილილია აქეთ დამყარებული. ამის გამო ტოკიო ვაშინგტონის არაერთხელ გაუკრიტიკებია, თუმცა იაპონია აცხადებს, რომ კორეულ წყლებში თევზჭერასა და მსგავს რამეებს პოლიტიკასთან კავშირი არა აქვს.

დასასრულ, ამერიკის შვერთებული შტატები ჩრდილოეთ კორეას ტერიტორიების მხარდაჭერ ქვეყნად მიიჩნევენ

და არცთუ უსაფუძვლოდ: დადგინდა, რომ ფხენიანი ორ ათეულამდე ტერიტორიულ ორგანიზაციას აფინანსებს მსოფლიო მასშტაბით — ეს, სხვათა შორის, მისი მილიტარისტული პოლიტიკის ნაწილია.

აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერეო სააგენტოს ცნობით, ჩრდილოეთ კორეის დაფინანსებით სარგებლობს ისეთი მრისხანე ორგანიზაცია, როგორც იაპონური „აუშ სინრიკიოა“.

ჩრდილო კორეის ხელისუფლება დღეს ვველაზე ცენტრალიზებული და კორეალიზებულია მთელ მსოფლიოში.

ქვეყნები, რომლებსაც ჩრდილო კორეასთან დიპლომატიური ურთიერთობა აქვთ

რუსეთი, ჩინეთი, მიანმა, კუბა, ვენესუელა, ნიკარაგუა, იაპონია, სენტ-ვინსენტი და ნევისი, ირანი, პალესტინის ავტონომია.

სამხრეთ კორეას, ანუ კორეის რესპუბლიკას, დიპლომატიური ურთიერთობა დაახლოებით 50-მდე ქვეყანასთან აქვს და მათ შორის საქართველოსთანაც.

ბიხილ ლაგაძე

საჰაერო

საჰაერო
სამსახური

MH-60 Jayhawk

ბრიტანული ჯავშანბეჭიკა

ოქსინა პერიოდის გოგლაბიანი ჯავშანბეჭიკა

1918 წლის ნოემბერში პირველი მსოფლიო ომი დასრულდა, იარაღზე მოთხოვნა შემცირდა და ჯავშანბეჭიკის დამამზადებელი ინგლისური კომპანიები კრიზისულ მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ.

სერიული ჯავშანავტომობილების პირველმა ბრიტანელმა მწარმოებელმა Rolls-Royce-მა გამოსავალი ომის პერიოდში Silver Ghost-ის მანაზე გამოშვებული ტექნიკის გაუმჯობესებაში მოქმანა.

მოდერნიზებულ Rolls-Royce M1920-ზე მანებანი ბორბლები დისკებიანი შეიცვალა, რადიატორი უფრო სქელი ჯავშნით დაიფარა და 1922 წლიდან ერაჟში გაგზავნილი მანქანები თვითმფრინავებთან კავშირისთვის რადიოსადგურებს (სამოქმედო რადიუსი 50 კმ) ატარებდნენ.

მოდერნიზაციის შედეგად M1924-ს კომპარაზე მეთაურის სადამკვირვებლო გუმბათი გაუკეთდა, სათადარიგო ტყვიამფრეკვეი დაემატა და უკეთესი გამძლეობისთვის ბორბლები განიერი საბურავებით დაკომპლექტდა.

1920-იანი წლების დასაწყისში დაჯავშნული ავტომობილების წარმოებაში გამოიყენებოდა შორეული ინდიოეთიდან მიღებული შეკვეთამ შემოტანა. იქაური კოლონიური არმიის

სარდლობას საზღვრებზე პატრულირებისთვის ძლიერი შასისა და კარგი გამძლეობის მქონე ბორბლებიანი ჯავშანბეჭიკა დასჭირდა.

არჩენი კომპანია Crossley-ის 1.5-ტონიან სატვირთო IGL-ზე შექმრდა და საიმპერიოების შესამოწმებლად ავტომობილმა ბრიტანეთის გზებზე სრულ 4 ტ დატვირთვით 4 ათასი კმ გაიარინა. ჯავშანკორპუსის დამზადებასა და აწვობას კომპანია Vickers-ი უზრუნველყოფდა, ამიტომ მანქანის სრულ დასაჯვლებაში ორივე კომპანია მთიხსენიება.

Vickers-Crossley M1923 ავტომობილის კლასიკური კომპონირებით აიგო, ანუ ძრავამ შასის წინა ნაწილი დაიკავა. მოქლონებითა და კუთხოვანებით შეკრულ ჯავშანკორპუსზე ნაჯ-

Rolls-Royce M1920: მასა — 4,7 ტ, ეკიპაჟი — 4 კაცი, ჯავშანი — 3-12 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 80-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 72 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 240 კმ, შეიარაღება — 7,71 მმ-იანი ტყვიამფრეკვეი

ვარსავეროს ფორმის თუჯის წრიულად მბრუნავი კოშკურა დაიდგა, რომელიც 3 საცეცხლე წერტილიდან 2 ტყვიამფრქვევის გამოყენებაზე იყო გათვლილი.

მაგრამ ბრძოლებში ტყვიამფრქვევების მომსახურება იმდენად გართულდა, რომ შემდგომში შეიარაღების ასეთ სქემაზე უარი თქვა.

მანქანა უკამერო საბურავებით იყო აღჭურვილი და ამის გამო უგზობის პირობებში სათანადო საექსპლუატაციო თვისებებიც ვერ გამოავლინა.

შინაშენების გათვალისწინებით „ვიკრსსა“ მომდევნო M1925-ის ძრავის გვერდებს დაჯგუშა გაუძლიერა, კორპუსის მცირე გადაკეთებით მართვის მორე პოსტზე მოაწყო და მანქანა პნეუმოსაბურავებზე გადაიყვანა.

„ვიკრს-ქროსლესი“ ერთობლად დამზადებული დაახლოებით 100-მდე ჯგუშნავტომობილიდან უქეტესობამ სამსახური ინდოეთის არმიაში გააგრძელა.

მსუბუქი ჯგუშნავტომობილების შექმნაში საკუთარი შესაძლებლობები კომპანია Morris-მაც მოსინჯა და დასაჯგუშნად 1,5 ტ კომერციული ავტომობილის შასი შეარჩია, ხოლო 1936 წლისთვის ჯგუშნავტომობილის პირველი პროტოტიპი — CS9 დაამზადა.

„მორისმა“ ტანკებთან ბრძოლის აქტიულობა გაითვალისწინა და მანქანის ჯგუშნავტომობილზე წრიულად მბრუნავი თავილი კოშკურა 20 მმ-იანი Boys-ის ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო თოფითა და ტყვიამფრქვევით აღჭურვა.

საკამოცლო ციკლის დასრულების შემდეგ, 1938 წლის დასაწყისისთვის ინგლისის არმია CS9 ტიპის 99 ჯგუშნავტომობილით შეივსო.

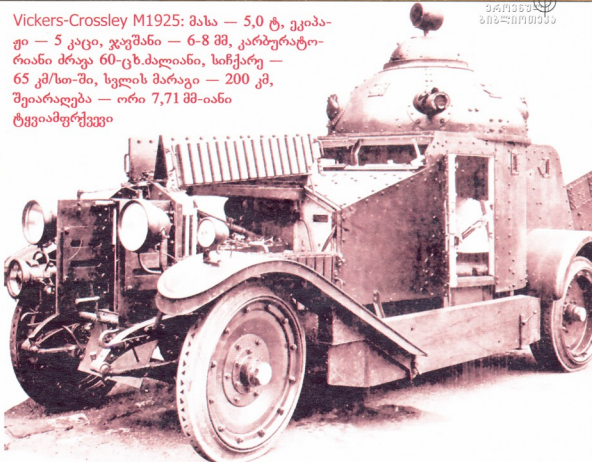
ზემოთ მოყვანილი ყველა დაჯგუშნული ავტომობილი ორხიდიანი (4X2), შეზღუდული ტერიტორიებისა და შეიარაღების მქონე იყო. ნებისმიერი მოდერნიზაცია საბრძოლო-საექსპლუატაციო მახასიათებელთა გაუმჯობესების მიზნით სხვა პარამეტრების გაუარესებას იწვევდა.

მაშინ შასები 4X4-ზე ან 6X6-ზე ნაკლებად გამოიყენებოდა და გამოსავალს საზხიდიანი სატყირთო ავტომობილები (6X4) წარმოადგენდა.

ერთ-ერთი პირველი კომპანია Lanchester-ი იყო, რომელმაც საზხიდიანი ავტომობილი დაჯგუშნა და ამისთვის 1927 წელს საკუთარი წარმოების 2,5 ტ კომერციული ავტომობილი 40HP-ს შასი (6X4) გამოიყენა.

1928 წლის მარტში ორი პროტო-

Vickers-Crossley M1925: მასა — 5,0 ტ, ეკიპაჟი — 5 კაცი, ჯგუშანი — 6-8 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 60-ცხ.ძალიანი, სინქარე — 65 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 200 კმ, შეიარაღება — ორი 7,71 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

ტიპი — D1E1 და D1E2 აიგო. მანქანებს წინა ხიდი მართავდა, ხოლო ორი უკანა და ორმავე წვეტილობრიანი წამყვანი ჰქონდა.

ჯგუშნავტომობილის დასაზღაურებლად მოქონებთან ერთად დროის სახელე — ელექტრომუდრელებაც იყო გამოყენებული და იმედოვნებდა მანქანის უკანა ნაწილს პირველი მსოფლიო ომის ერთგვარი „მოლა“ — და სატყირთო პლატფორმა შემოინა.

შეიარაღება წრიულად მბრუნავი კოშ-

კურაში დაყენებული 1-3 ტყვიამფრქვევით განისხვავდა.

დასწრებლ დგილებსა და ქვეშაში გაბაძვლის გასაზრდელად მანქანის კომპლექტში უკანა ხიდებზე გასაკეთებული რუხინა-ლითონის მუხლები შეივსდა.

გამოცდებზე „ლანჩესტერმა“ სუსტი გამძლეობა აჩვენა. ხარვეზიანი იყო ძრავის გაგრილების სისტემა და მასიც ვეღარცაბრუნებულ ადომინდა.

სამხედროებმა რადიოკავშირის საშუალებებით აღჭურვა მოითხოვეს. ეს მოთხოვნა შესრულდა, მაგრამ რადიონადგურს ნორმალური მუშაობისთვის

Lanchester MkII: მასა — 7,0 ტ, ეკიპაჟი — 4 კაცი, ჯგუშანი — 6-9 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 90-ცხ. ძალიანი, სინქარე — 72 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 320 კმ, შეიარაღება — ერთი 12,7 მმ-იანი და ორი 7,71 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

Crossley MKI: მასა — 7,5 ტ; ცეცხლმოცულობა — 5 კაცი, ჯავშანი — 6-8 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 80-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 80 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 240 კმ, შეიარაღება — ორი 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრეკვე

სამხიდიანი მსხვილი დაჯავშნა „ვიკრისი“ შექმნილია და 1930 წლის დასაწყისში სატერიორიო Guy-ს მასი 6X4-ზე უკანა წამყვანი ხიდები წვეცილობრივიათ იყო) დაჯავშნა.

„ვიკრის-გის“ აღჭურვილობაში შევიდა გამაჯვლის ასამაღლებლად უკანა ხიდებზე დასაყენებელი რეზინალითონის მუხლები, უკანა საბურავები (ამ შემთხვევაში მანქანის წინა 500 კგ-ით მატულობდა) და რადიოსადგური (სამოქმედო რადიუსი 80-100 კმ). შეიარაღება ორი 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრეკვეთი განისაზღვრა.

ინდოეთში ჩატარებული გამოცდა მანქანისთვის მარცხით დასრულდა, — დასერილ ზედაპირზე გადაადგილება ბორბლებით კი არა, მუხლებითაც ძალიან გაუჭირდა, საკლამ ნაწილმაც პატარა სამიშლილი გამოაოვინა, რადიოსადგურის გამოყენებზე ლაპარაკი კი ზედმეტი იყო და ბრიტანული ჯავშანტექნიკის ისტორიაში „ვიკრის-გის“ ერთ ცალად დარჩა.

ჯერ კიდევ პირველი მსოფლიო ომის წლებში განდგა „ბორბლებიანი ტანკის“ კონცეფცია, ანუ კარგად დაჯავშნილი ავტომობილისა და ტანკის ტოლფასი შეიარაღების მქონე საბრძოლო მანქანის ერთგვარი ნაზავი.

ასეთი მანქანის პროექტირებაზე კომპანია Guy მუშაობდა, რომელსაც ბრიტანეთში მრავალწამყვანი ხიდიანი მსხვილი შექმნაში ლიდერის პოზიციები ეკავა და 1931 წელს მსოფლიოში პირველმა დაამზადა კაპოტანი სატომობილო ავტომობილი 4 წამყვანი ხიდი (8X8).

„გაიმ“ „ბორბლებიანი ტანკისთვის“ მსუბუქი საარტილერიო გამწე Quid Ant-ი (4X4) გამოიყენა, მაგრამ კომპანიურმა ოდნე გადააკეთა, კორპუსის წინა ნაწილი მართვის ორგანოები და უკანა კი ძრავა-ტრანსმისის მთავრსა. შუა ნაწილი მთლიანად საბრძოლო განყოფილების დაეთმო.

ტიბრეტიანი, რუსული ფორმის კორპუსში შუბლისა და ბორტების ჯავშანფრეკველები დაბრთი იყო ჩაყენებული, რითაც ტყვიამფრეკვის გარკვეულწილად გაუმჯობესება მოხერხდა. მუხლებული შიდა მოცულობის გამო მძლავრ-მექანიკისთვის სპეციალუ-

ძალიან გრძელი ანტენა დასჭირდა და თან ყოველი ბიძგი თუ უგზობით გამოწვეული რყვა მის მუშაობაზე გავლენას ახდენდა.

ხარვეზების გამოსწორების შემდეგ „ლანჩესტერმა“ შეკვდა 18 მანქანაზე მიიღო, საიდანაც 18 ჩვეულებრივი (MKI) და 4 კი სამეთაურო (MKIA) იყო. მომდევნო MKII მოდიფიკაციაში უკანა ხიდები წვეცილ ბორბლებზე გადავიდა და გამაჯვლიც გაუმჯობესდა. ოდნე შეიცვალა სამეთაურო კომპურის ფორმაც.

ამჯერად „ლანჩესტერს“ 2 სასწავლო, 7 ჩვეულებრივი და 6 სამეთაურო ჯავშანავტომობილის დაშადა დაეკალა.

1928 წელს ბრიტანეთის არმიამ Royal Ordnance Factory-ს „ქროსლეის“ სამედიცინო სატერიორიო DGV-ის მასზე (6X4) ერთი ტყვიამფრეკვეთი (7,7 მმ-იანი) აღჭურვილი დაჯავშნილი ავტომობილი შეუკეთა.

მანქანის დაჯავშნა-აწომა „ვიკრისმა“ უხრუხეულყო და პროტოტიპი D2E1 ჯერ ბრიტანეთში გამოცდა, ხოლო 1931 წელს ევრაპტემში გაიტანა იქაურ პირობებში ვარგისიანობის დასადგენად.

ევრაპტემი საგამოცდო ციკლი მარცხით დასრულდა და დაწუნებული D2E1 ბრიტანეთში დაბრუნდა.

„ვიკრის“ სამედიცინოების დაინტერესებას შეიარაღების შეცვლით შეეცადა და კომპურაში 7,71 მმ-იანი

ტყვიამფრეკვეთი ორი 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეკვეთი შეეკალა. საცეცხლე ძალა კი გაიზარდა, მაგრამ ოპონენტთა უელის მოკვება მაინც ვერ მოხერხდა.

სამხიდიანი ავტომობილების დაჯავშნაში ძალა „ქროსლეიმაც“ მოსინჯა და დასაჯავშნად სამხიდიანი მასი 6X6-ზე შეარჩია. მას უკანა წამყვანი ხიდები ორმაგ წვეცილობრივიათ სპირინგა. საცდელ „ქროსლეი“ D2E2-ს რადიოსადგურიც (სამოქმედო რადიუსი — მოძრაობისას 50 კმ და გაჩერებულ მდგომარეობაში 120 კმ) დაემატა.

ჯავშანმანქანა 1929 წელს გამოიცადა, მაგრამ მომატებული წონის გამო სამი წამყვანი ხიდის უპირატესობის სრულად გამოყენება ამჯერადაც არ მოხერხდა.

„ქროსლეიმ“ შეკვდა 5 მანქანაზე მაინც მიიღო და 1933 წელს Crossley MKI-ები სამსახურისთვის ევრაპტემში გაიტანა, სადაც ექსპლუატაციის პროცესში ხარვეზები გამოაოვინა, — ქვეშაში მოძრაობა უჭირდა, პაერის მაღალი ტემპრატურა ძრავის გადახურვებს იწვევდა, სიცხის გამო საბრძოლო განყოფილებაში ეკაპაისთვის აუტანელი პირობები იყო შექმნილი, რადიოანტენა აფრიკის ცხელი კლიმატისთვის გამოუსადეგარი აღმოჩნდა და სხვ.

რაც ტექნიკურ სიახლეთა მიუხედავად, „ქროსლეის“ ჯავშანავტომობილმა სერიულ წარმოებაზე მაინც ვერ მიაღწია.

რად კორპუსიდან წინააღმდეგობა დაჯავშნული ვიზუალი გაკეთდა.

1939 წელს კომპანია დაჯავშნულ მოტობილის პირველი პარტია 50 ცალი **Guy MK1** გამოუშვა და შემდეგ 51 ცალი **MK12** დააწავდა. ამ უკანასკნელში კი 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეცი 15 მმ-იანი ქვეტებით იყო შეკვლილი.

იმ წლებში მსუბუქი, მჭვერავი ჯავშნავტომობილის (4X4) იდეა დაპოულობდა და 1938 წელს სამხრეთ უცვებამ ასეთი მანქანის შესაქმნელად კონკურსი გამოაცხადა. მთავარი საკონკურსო მოთხოვნები იყო სიჩქარე, კარგი გამძლეობა და ნაკლები შემწვარილი.

ერთ-ერთი კონკურსანტი კომპანია **Alvis**-ი იყო, რომელმაც საკუთარი წარმოების საინტერესო და მარტივი კონსტრუქციის **A** მოდელი 1939 წლის იანვარში გამოცადა.

სუსტად დაჯავშნული (ჯავშანფურცლების სისქე 15 მმ-ს არ აღემატებოდა) მანქანის კორპუსის საბრძოლო განყოფილება თავისა ჰქონდა და ერთადერთი ტყვიამფრეცი შუბლის ჯავშანფურცლის ჭრილში ჰქონდა ჩაყენებული.

გამოცდაზე „ალვისმა“ კარგი საექსპლუატაციო თვისებები აჩვენა და შეკვეთა წინასწარულ 12 **Dingo**-ს (მოკვანებები ასეთი სახელი დაერქვა) დაზარდაზე გაიყვანა. თუმცა შემდგომი შესყიდვები აღარ გაკეთდა.

კონკურსში გამარჯვებულად კი კომპანია **BSA**-ს ორხიდიანი დაჯავშნული ავტომობილი გამოცხადდა. ამ მანქანის საცდელი ნიმუში ჯერ კიდევ 1935 წელს შეიქმნა და მასზე ზოგიერთი პარამეტრის გამო სამხრეთობის დაიწესეს.

საკონკურსოდ კი **BSA**-მ უკვე ნაცადი შასი და კომპონირება (წინ — მართვის ორგანოები, შუაში — საბრძოლო განყოფილება და უკან — ძრავა-ტრანსმისია) უცვლელად დატოვა, მაგრამ მანქანაში ზოგიერთი კონსტრუქციული ცვლილება შეიტანა და დაჯავშნავ გააძლიერა.

მთავარი სიახლე კი ორივე მართვა-დისკი იყო და ამის ხარჯზე მანქანის მოხვევის მინიმალური რადიუსი ჰქონდა. თუმცა სიახლე განსაკურებით ახალბედა მძღოლებს მაინცდამაინც თელში არ მოუვიდათ.

მართალია, ცვლილებებმა ზომებისა და წონის მომატება გამოიწვია, მაგრამ მთლიანობაში მანქანა მაინც კომპაქტური დარჩა და საგამოცდოდ დაიშვა. აქ კი გამარჯვებულ კომპა-

ნიას არ გაუმართლა, — **Daimler**-მა **BSA** შეიერთა და სერიული ჯავშანავტომობილები **Daimler Dingo**-ს (სახელი „დინგო“ გამარჯვებულ კომპანიას დარჩა) სახელით მზადდებოდა.

„დინგო“ მე-2 მსოფლიო ომის ერთ-ერთ საუკეთესო მსუბუქ მჭვერავ ჯავშანავტომობილად დარჩება. მანქანის ხუთი მოდიფიკაციიდან ყველაზე მრავალრიცხოვან **MK11**-ს წამყვანი მსოლიდ წინა ხიდი ჰქონდა. 1920-იან წლებში დასაწყისში მრავალრიცხოვანი კოლონიების მფლობელ ბრიტანეთის იმპერიას მსოფლიოს ბევრ წერტილში და მათ შორის ჩინეთში თავისი ინტერესები ჰქონდა. იმდროინდელი ჩინეთი კი საკმაოდ რთულ მდგომარეობაში იყო, — საზღვარგარეთიდან გაქვული დახმარება რომ არა, ქვეყანა მილიონად იაპონიის ოკუპაციის ქვეშ აღმოჩნდებოდა.

ქვეყნის ჩრდილო პროვინციებს საბჭოთა კავშირი ემხრობოდა, ხოლო ფინანსურ-ეკონომიკურად მდიდარ შანხაი-პორტის რაიონს მოხალისეთა თვდაცვათი კორპუსის ქვედანაყოფები აკონტროლებდნენ. კორპუსის ძირითად ბირთვს ინგლისელები შეადგენდნენ, მაგრამ მათთან ერთად იქ ფრანგები, რუსები და სხვა ეროვნების სამხედროები მსახურობდნენ. უცხოელთა ყოფნის საწინააღმდეგოდ მიმართულ საპროტესტო გამოსვლების შეჩერებას ადგილობრივი ხელისუფლება მოხა-

ლესეთა კორპუსის დახმარებით ცდილობდა, მაგრამ ქუჩის მრავალრიცხოვანი აქციების ადგილთა პორტლებიან დაჯავშნულ ტექნიკას საჭიროებდა. რადგან ჯავშანავტომობილები საკმაოდ ძვირი ღირდა, ამიტომ საკუთარი ძალებით კომერციული ავტომობილების დაჯავშნას შეეცადნენ.

1925 წელს ადგილობრივი კაპიტალისტი როლ ჩეტერი მოხალისეთა კორპუსს 1.500 დოლარით დაქმნა. იმ დროისთვის ამ უზარმაზარი თანხით „ფორდის“ სატვირთო ავტომობილი შექმნა-დაჯავშნა მიხერხდა. ექსპერიმენტმა გააძარცვდა და იმეუქ მანხით კორპუსმა ფირმა **Dennis**-ის სატვირთო ავტომობილი იყიდა და დასაჯავშნად პორტის **Whampoa Dock**-ის ვერფს გადასცა.

დემონსტრანტთა საწინააღმდეგოდ დაჯავშნულ „დენის“ ტყვიამფრეციანი კომპერა ჰქონდა, ხოლო შავითი მსხლმდ ქვეითებს კორპუსში ამოჭრილი ამბრზურებიდან ცეცხლის გასხნა შეეძლოთ.

ჩინეთის ქალაქებში საპროტესტო გამოსვლების ტალღა იმდენად დიდ აღმოჩნდა, რომ კორპუსმა 1926-27 წლებში პორტის ვერფს დამატებითი კიდევ ექვსი სატვირთო **Ford TT**-ის შასი (4X2) ჯავშანფურცლებით შეამოსინა.

ყველა მანქანას კორპუსზე სოკოს-მაგარი ფორმის სადამკვირვებლო ხუფი

Guy MK1: მასა — 5,2 ტ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, ჯავშანი — 15 მმ-მდე, კარბურატორი მრავა 55-ც.პალანი, სიჩქარე — 64 კმ/სთ-ში, ხველის მრავატი — 340 კმ, შეიარაღება — 12,7 მმ-იანი და 7,11 მმ-იანი ტყვიამფრეცი

Daimler Dingo MkII: მასა — 3,0 ტ, ეკიპაჟი — 2 კაცი, ჯავშანი — 10-30 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 55-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 88 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 322 კმ, შეიარაღება — 7,71 მმ-იანი ტყვიამფრექვეი

დაიღვა, ხოლო ბორტებში ქვეითებისთვის საყურებელი — 5 ღრუი და საცეცხლე — 4 ამბრახურა იყო გამოჭრილი. 1932-32 წლებში პინკონგის ვერფმა

ფირმა Thornicroft-ის A3 მოდელის სამხიდანი (6X4) რამდენიმე სატყუართო ავტომობილიც დაჯავშნა და ორი 7,71 მმ-იანი ტყვიამფრექვეიც დაუყენა.

ინგლისელი სამხედროებისთვის იმპროვიზებული დაჯავშნული მანქანების მცირე პარტიები ასევე მზადდებოდა ვკვატუში, ინლოეთში, ორდნაბაში და ამისთვის სხვადასხვა კომპანიის ხელთარსებულ ავტომობილებს იყენებდნენ.

1939 წელს მოქმედებაში შევიდა ბრიტანული დაჯავშნული ბორბლებიანი ტყვიანის შემდეგი კლასიფიკაცია: — უიარაღო მრავალმხრეი დანაშნულების მსუბუქი (დაზვერვა, კემპირი, საშტაბო სამსახური) ჯავშანავტომობილი;

— მწვერავი საშუალო ჯავშანავტომობილი, რომელიც მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღით ან ტანკსაწინააღმდეგო თოფით იყო აღჭურვილი;

— მძიმე ჯავშანავტომობილი, რომელიც ტანკებთან საბრძოლველად მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრექვეით ან ქვემჭიბი იყო აღჭურვილი, აგრეთვე ქვეითების საცეცხლე მხარდაჭერას უზრუნველყოფდა;

ცალკე ჯგუფებს ქმნიდა სატრანსპორტო, საზენიტო, თვითმავალი საარტილერიო, იმპროვიზებული ჯავშანავტომობილები და საშტაბო ჯავშანავტომობულები.

თეზურ ჩანახშიძე

ყველა თაობის საყვარელი ბაზატი 1934 წლიდან

ანტიტერორი

ფიზიკური დასვის რაზმები

2002 წლიდან დანიის ჯეერთა კორპუსს (Jaegerkorpset), მებრძოლ მყენითა კორპუსსა და სამხედრო პოლიციის თანამშრომლებს დამატებითი მისია დაეკისრა, — დანიელი დიპლომატების დაცვა საზღვარგარეთ, კერძოდ, ბაღდადსა და ბასრამში.

ამასთან დაკავშირებით 2007 წელს შეიქმნა საგანგებოდ მოზარდებული თანამშრომელთა ქვედანაყოფი და მას კიდევ ორი ანალოგიური ჯგუფი დაემატა, რომელთაც დაცვის რაზმები (Protection Teams-PT) ჯწოდიათ.

PT-ში ირიცხებიან საგანგებოდ გაერთიანი მებრძოლები, რომელთა ამოცანაა დანიის საზღვრებს გარეთ ქვეყნის დიპლომატებისა და ოფიციალური პირების დაცვა. გარდა ამისა, მათ დაევალებოთ აქეთ ქვეყნის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ საზღვარგარეთ მდებარეულ პირთა და მაღალი რანგის სამხედრო მოხელეების ფიზიკური დაცვა.

რას წარმოადგენს პირადი მცველი? პირადი მცველი არის დაცვის რაზმის ჯარისკაცი, რომელსაც გავლელი აქვს საგანგებო ინტენსიური წვრთნების რაოდენობე ეტაპი. ჯანმრთელობასთან ერთად მას უნდა ჰქონდეს სხეულის ძლიერი აგებულება, თვითდისციპლინა და თვდაჯერებულობა.

გარდა ამისა, სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების სპეციფიკა პირად მცველს ავადლებულებს იყოს მაღალი მორალური თვისებების მქონე, უნდა შეეძლოს კეთილგანწყობილი ურთიერთობის დამყარება დასაცვ

პირთან და უნდა გამოიყენოს ურთიერთთანამშრომლობის ნიჭი.

დაცვის რაზმული კლიენტის დაცვას დღე-ღამეში 24 საათი უზრუნველყოფს, რის გამოც ის ჩვეულებრივ VIP-პერსონასთან ახლოს უნდა იყოს. ასეთი ადგილები შესაძლებელია იყოს საელჩოები, სასტუმროები ან ახლომდებარე სახლები ან თუნდაც კარვების მოითხოვს.

რაზმის წევრის მუშაობის პერიოდი ჩვეულებრივ რვიდან ათ კვირას მოიცავს, რაც თითოეული სპეციალისტისგან მაღალ საბრძოლო მზადყოფნას მოითხოვს.

პირადი მცველის პროფესიის თავისებურება ითვალისწინებს დიდ ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ დატვირთვას. შშირად დიდი ხნით მარტო მუშაობს და დასაცვ პირს ელოდება, სანამ ის თავის საქმეს დაამთავრებს. ამ ხნის განმავლობაში იგი ნებისმიერ წამს მზადაა შესასრულოს თავისი მისია.

მნიშვნელოვან პერსონათა დაცვის რაზმი საარბიო ქვედანაყოფია და მხოლოდ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ მოქმედებს. დანიის ტერიტორიაზე კი ამ ფუნქციას პოლიცია ასრულებს.

მისიის დასრულების შემდეგ პირადი მცველები წერუნ დაწვრილებით ან გარემო-მოსხვენებას, რომელიც მოქმედების რაიონში პოლიტიკური თუ სხვა სახის მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციასაც შეიცავს.

თუ დასაცვი პირი მოინდომებს ცხელ წერტვლებსა და ამა თუ იმ ადგილას მისვლას, მაშინ დაცვის რაზმი

მას ჯგუშმანსკანას გამოუყოფს და მის გარშემო უსაფრთხო ზონას შექმნის. მიუხედავად იმისა, მანქანაში ზის თუ არა, შენობაში თუ მის გარეთ არის, ვიზიტის განმავლობაში მისი უსაფრთხოება უზრუნველყოფილია.

PT-ს მებრძოლებს დანიის საზღვრებს გარეთ ქვეყნის ოფიციალურ პირთა დაცვა ევალებათ

სპეცრაზმელი ჩასაფრებიდან ვითარებას აკონტროლებს

**დაცვის რაზმის
სამსახურში
ჩარიცხვისთვის
ავცილვაპალი მოწადიება**

რაზმში ჩარიცხვის კანდიდატი უნდა იყოს არანაკლებ თერამეტრი წლის, უნდა ჰქონდეს სახელმწიფო სკოლის არანაკლებ ათი კლასის განათლება და გავლილი ჰქონდეს საარმიო კურსის საბაზო მომზადება.

სამხედრო მოსამსახურებსა და თადარიგში გასულებს სამხედრო სამსახურის მინიმუმ ერთი წლის სტაჟი მოეთხოვებათ, ხოლო ერთიანი გვარდიდან მოხულ კანდიდატებს გვარდიაში სამსახურის არანაკლებ 358 საათი და პოლიციის კონსტებლის შესაბამისი წოდება უნდა ჰქონდეთ.

შესარჩები გამოცდები

შერჩევის პროცედურის გასაუქვლად კანდიდატი უნდა გამოცხადდეს ზელანდიაში, იონსტრუბის ბანაკში, სადაც ორდღიან შემოწმებას გაივლის.

შერჩევისას კანდიდატებს სამედიცინო შემოწმება, ფიზიკური შესაძლებლობათა გამოსავლენი და წერითი ტესტირება უტარდებათ და ბოლოს, ფსიქოლოგთან გასაუბრებას გადიან.

წერითი ტესტირება მოიცავს გამოცდას მათემატიკაში, დანიურ და ინგლისურ ენებში, ტექნიკურ ცოდნასა და ლოგიკურ აზროვნებას.

სპეციალისტები ადგენენ, შეესატყვისება თუ არა კანდიდატის ფიზიკური შესაძლებლობები დადგენილ ნორმებს. ფსიქოლოგთან ინტერვიუს დროს

კი მოწმდება ამ პროფესიის არჩევისას კანდიდატის მოტივაცია, მისი ცხოვრებისეული გამოცდილება, ჩვევები და მიდრეკილებები, დამოუკიდებლად მოქმედების, სტრესულ და მოულოდნელ სიტუაციებში ლოგიკურად მოქმედების უნარები, აზროვნების სტრუქტურისებულობა და არეალი.

კურსზე ჩასარიცხად აუცილებელია კანდიდატის საიდუმლო დოკუმენტებთან სამუშაოდ დაშვება, ამიტომ კანდიდატი ნასამართლევი არ უნდა იყოს.

დაცვის რაზმში სამსახურის მხურველი აუცილებლად დანიის მოქალაქე უნდა იყოს.

პირველი მღვინების წინ ტარდება დამატებითი სამედიცინო და სტომა-

ტოლოგიური გამოკვლევები. მოსამზადებელ კურსებზე ჩასარიცხად, ყოველი შესარჩევი სესიის დროს, საშუალოდ 130 კანდიდატის განცხადება შედის, მაგრამ შესარჩევი „ნემსის ყუნწში“ მხოლოდ 20-25 კანდიდატი ძერება ხოლმე.

სწავლება

კანდიდატებს წერითიან ეგერთა კორპუსის დაცვის სექციის PTSEK-ის შემადგენლობაში, რომელიც დროის შესაფერისად მუდმივად აუითარებს და ხვეწს წერითების პროგრამას.

სწავლებები უპირველეს ყოვლისა, ოლბურგის აიაბაზაში ტარდება, ზოგჯერ კი კანდიდატები საწერინფლად დანიის სხვადასხვა რაიონშიც მიემგზავრებიან.

talizi
თვის გალანარჩონის ხანბარი

გაშკინების 27, ბაზ: 2141515
www.talizi.ge

სწავლების კანდიდატები გად-
ან ისეთ დისციპლინებს, როგორც
არის: მნიშვნელოვანი პირებისა და მათი
მხლებლების დაცვისას მოქმედ-
ებათა გასაიდუმლოება, ჩქაროსნული
სპეციალური სროლები და პირველადი
სამედიცინო დახმარების გაწევა;
სწავლობენ ავტომობილების მართვას
(საგანგებო კურსი), რომელშიც შედის
კონტრაგაიული მომზადება და კრი-
ტიკულ სიტუაციებში დასაცავი პირის
ევაკუაციის მეთოდები.

სწავლების პროგრამა მოიცავს საე-
ნებს:

- ხელნართული ბრძოლის კურსი;
- სამედიცინო მომზადება;
- GPS მომზადება;
- კეშირი და აუდიოვიზუალური
საშუალებების გამოყენება;
- ტოპოგრაფია და ხანგრძლივი
მარშები დიდ მანძილზე;
- სამოქალაქო პირის პირადი დამ-
ცველის მოსამზადებელი პროგრამა;
- სხვადასხვა სატრანსპორტო სა-
შუალებების მართვა;
- პირადი მცველის სამხედრო მომ-
ზადება;
- სხვადასხვა სახისა და ტიპის ია-
რალის გამოყენება;
- სატრანსპორტო საშუალებების
სროლა;
- დასახლებულ პუნქტებში მოქმე-
დება;
- ფიზიკური მომზადება, მათ შო-
რის ფინანსების გადაღობა, კომ-
პლექსური ვარჯიშები, ცურვა და
წყალზე სამაშველო ოპერაციები;
- სწავლების კურსის მიმდინარეობის
ასანაკლები რეგულარულად გა-
დიან ტესტირებას, რაც ათვისებული
სასწავლო მასალის გაკონტროლების
საშუალებას იძლევა.

შეფასება ეძლევა აგრეთვე რეაქცი-
ის სისწრაფეს, ადაპტირების უნარს,
დასაცავ პირთან ურთიერთმოქმედებას
და ამოცანის შესრულებისას პირადი
დანიტრესების ხარისხს.

კანდიდატი ან თავისი ნებით ამ-
ბობს უნარს სწავლის გაგრძელებაზე, ან
გაირიცხება, როცა ინსტრუქტორები
დარწმუნდებიან, რომ რომელიმე მათ-
განის მონაცემები დაცვის რაზმში სამ-
სახურისთვის არასაკმარისია.

გამოცდაგვიღო პირად შემადგენ-
ლობას, რომელსაც აქვს მოკლევადი-
ანი ან გრძელვადიანი ხელშეკრულება,
ფორდინგორვის ყაზარტებში აბინაუ-
ებენ.

სწავლებისა და წვრთნების შემ-
დეგ ახალბედები 8-10 კვირა წვრთ-

მიმდინარეობს საექსპე-
ციის შემოწმება

ნებს ეკრთა სპეციალური მომზადების
პროგრამით გადიან.

**გამოყენების
გამოცდილება**

PTSEK კანდიდატა შემოწმ-
ზადებას ყოველ წელს ორჯერ აწეობს.
პირველი ნაკადი სწავლას მაისში იწ-
ევებს, მეორე კი — ნოემბერში.

სწავლებები თქვესმეტა კვირა გრძელ-
დება. დღეისთვის კანდიდატები კურ-
სის გავლის შემდეგ სტაჟირებისთვის
ბაღდადში იგზავნიან. ყოველი სტა-
ჟირება ორთვიანია და ამის შემდეგ
სწავლება დანიაში გრძელდება.

სწავლების სამი პერიოდის დასრუ-
ლების შემდეგ კანდიდატს სასწავლო-
მოსამზადებელი კურსის დასაბრუნების

სურტიფიკატი და სახელოზე მისაკრე-
ბელი შვედონი Protection Team ეძლე-
ვა.

ამას წინათ ბაღდადში PT-ს 10-კა-
ციანი ჯგუფი (პირადი მცველები) იმ-
ოფეგბოდა, რომელმაც წარმატებით
გადაწვევითა სადაზვერუო ამოცანები.
ისინი ახორციელებდნენ პერსონა-
ლურ დაცვას და უზრუნველყოფდნენ
დაცვის პირების საქმიანობის კონ-
ფიდენციალურობას. ამ მთვლინების
დროს დაცვის რაზმი ერთის მთელ
ტერიტორიაზე მოქმედებდა, მაგრამ
მთავარი ამოცანები, რა თქმა უნდა,
ბაღდადში წყდებოდა. იქ, სადაც მათი
დაცვის ქვეშ დანიის საგარეო სამინის-
ტროს თანამშრომლები, დამლომატები
და სამხედრო მოხელეები იყვნენ.

**დანიელ სპერაზმელთა სწავლების პრო-
გრამაში საპარამუტო მომზადებაც შედის**

რიჩარდი

1157-1199

ინგლისის დიდ მეფედ წოდებული მეფე რიჩარდი უმცროსად საფრანგეთში ცხოვრობდა. როგორც მთავარსარდალი, მეტწილად ლამაზობაში იყო. ბრძოლის ველზე სიკვებემ მეტსახელად Coeur de Lion – „ლომგული“ დაემკვიდრა.

მეამბოხე ვაჟი

1157 წლის 8 სექტემბერს პენრი II-სა და ელენორ აკვიტანიელს ოქსფორდში ვაჟი შეეძინათ. ბიჭი საფრანგეთში აღიზარდა. თერთმეტი წლისა აკვიტანიის პერცოვი გახდა, ხოლო პუატის — თხუთმეტისა. მძებთან ერთად მამას აუჯანყდა. აჯანყება ჩაიშალა. პენრი II-ს აკვიტანიის ორგერ მოუწია ლაშქრობამ, რათა რიჩარდი დაემორჩილებინა. დედამისი დაატუსაღეს. რიჩარდს მიუტყვევს, თმცა სამფლობელოების დასაცავი ბძილა არ შეუსწვევტია. რადგან პენრის სურდა, რომ აკვიტანია უმცროსი ვაჟისთვის მიეცა, რომელსაც შემდგომ ჯონ უმცროსი ეწოდა, რიჩარდი საფრანგეთის მეფე ფილიპ II-ს შეეკრა. მათ პენრის ლე-მანიდან სომიურამდე სდიეს და მალე აიძულეს, რიჩარდი კენო ტახტის მემკვიდრედ. მძიმედ სნული პენრი II 1189 წლის 6 ივლისს გარდაიცვალა.

რიჩარდმა მამის გარდაცვალების შემდეგ ნორმანდიის პერცოვის ტიტული მიიღო. ორი თვის შემდეგ ინგლისის გვირგვინიც დაიდგა თავზე. მაგრამ სამშობლოზე დიდად არ შესტკიოდა გული, იქ მხოლოდ სიცოცხლის უკანსტელი ათი წლის განმელობაში

სულ რაღაც ქექსი თვე გაატარა. როგორც კი ჯარი შეყარა, წმინდა მიხისკენ აიღო გეზი. ინგლისი დედამისს, ელენორ აკვიტანიელს გადააბარა, რომელიც მძის საწინააღმდეგო ინტრიგებში გახლართული იყო. მისი მძხანი იერუსალემის წართმევა იყო სალადინისთვის, რომელმაც ქალაქი ორი წლის წინ აიღო.

ჯვაროსანი მეფე

რიჩარდი გამოზამთრებას სიცოლიაში გეგმევა, მაგრამ სიცოლიელთა მტრული დახვედრის გამო მესინის დაპერობა მოუხდა, სადაც თავისი მძისწული სცილის მეფის ქალზე ქორწინებით სამეფოს მემკვიდრედ აქცია.

პალესტინისკენ მიმევალა, კვიპროსიც დაიმორჩია, სადაც 1191 წლის 8 ივნისს მისი მოკეუმრე ფილიპ II ჩვიდა და ისრაელის ქალაქ აკრის, თანამედროე აკოს, ალყის გარღვევაზე დათანხმდა. ქალაქი აკრა ორი წელი იყო ალყაში. რიჩარდმა ქექს კვირაში დაამარცხა მაჰმადიანი დამპერობნი, ქალაქი აიღო და 2700 სამხედრო ტყვეს თავი მოჰკვეთა.

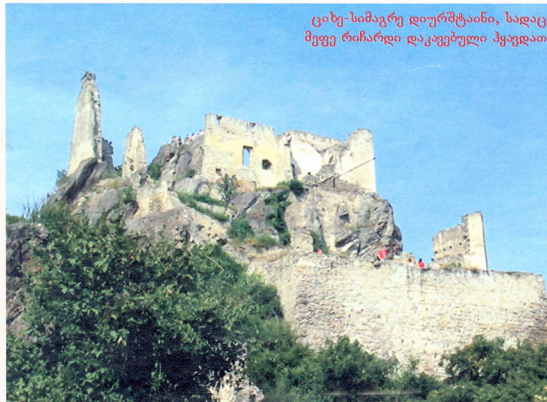
რიჩარდმა სხედასხვა ქექვის ჯეა-

ქრონოლოგია

- * 1157 დაიბადა 8 სექტემბერს, ოქსფორდში.
- * 1168 აკვიტანიის პერცოვი გახდა.
- * 1173-74 აუჯანყდა მამას, პენრი II-ს.
- * 1189 ინგლისის გვირგვინისანი გახდა.
- * 1190 წმინდა მიწაზე გამგზავრა; დაიპტრო მესინა.
- * 1191 წმინდა მიწაზე ჩვიდა და აკრა დაიმორჩია. არსეფთან სალადინს სძლია.
- * 1192 სალადინს დროებით დაუხედა. ეფრეციასთან გეზი დაეღუბა. ესტრის პერცოვმა დაატუსაღა.
- * 1194 გამოასყაფის მიცემის შეზღვევათი და ინგლისში დაბრუნდა. ხელახლა დაიდგა გვირგვინი და ნორმანდიაში დაბრუნდა.
- * 1199 გარდაიცვალა შალიოში.

ციხე-სიმაგრე დიურმტანი, სადაც მეფე რიჩარდი დაკეუბული ჰყავდათ

რონებები ერთ ძალად შეადუღება და გაუძლეა ზღვის სანაპიროსკენ, სადაც მისი გემებით იოლი იქნებოდა მოძრეობის გადაყენა. გზად სალადინის მხედრობასთან უწყველად შეტაკება. მან ქეომრები შეაჩერა და ჯარის შეჯგუფება დაიწყო. უკვე 7 სექტემბერს არსუფთან გადაწყვეტ ბრძოლაში მან სალადინი დაამარცხა.

სალადინმა იერუსალიმისკენ დაიხია, მაგრამ სადაც კი გაიარა, ყველაფერი ცეცხლს მისცა და თავის უკან გადამწვარი მიწა დატოვა. ზღვის სანაპიროსა და ფლორენსიან შორს მყოფმა რიჩარდმა ჯვაროსნების დახმარება ვერ შეძლო, ამიტომ ამბიციურ გეგმაზე — იერუსალიმის დაპყრობაზე ხელი აიღო. მთელი წელი გაგრძელდა ბრძოლა და უკვე 1192 წელს სალადინი სამწლიანი ზავის დათანხმდა, რთაც აკარა და ზღვის მცირე სანაპირო ზოლი ჯვაროსანთა ხელში დარჩა. ამით კი ქრისტიანებს საშუალება მიეცათ წმინდა მიწები მოელოცათ.

რიჩარდი მინ გაემგზავრა, მაგრამ ვენეციასთან ზომილი დაეღუპა და მხელეთით გადაწვევითა მგზავრობა. შენიღბული, საიდუმლოდ მიდიოდა, მაგრამ 1192 წლის დეკემბერში ვენასთან შეიპყრეს. ინგლისელებს გამოსახყიდად უდიდესი თანხის — 150.000 მარკის შვაროებამ მოუწიათ დედოფალ ელეანორის თაოსნობით რიჩარდს სამეფოს დათმობაც მოუხდა, თუმცა ფეოდალური მამულის სახით მიწები მაინც დაუბრუნდა. ამასობაში კი მისმა ძმამ ჯონმა სკად ტახტის ხელში ჩაგდება და ამაში ფილიპ II დაეხმარა. რიჩარდი 1194 წლის თებერვალში გაათავისუფლდა და ინგლისში დაბრუნდა, სადაც ხელმოწერულ დაიდგა გვირგვინი.

ჯონი ვანდვენეს, მაგრამ მოგვიანებით მისს შუერთდა. ერთ თვეში რიჩარდი ნორმანდიაში დაბრუნდა, ინგლისი კი მთავარი მინისტრის, პუბერტ ვალტერისა და კენტერბერის არქიშისკოპოსის ხელში დატოვა. საფრანგეთში რიჩარდი ფილიპ II-ს გაუგებად ბრძოლა გამოუცხადა. 1192 წელს, როდესაც არქიშისკოპოსის სმაგურეს შემართება აღვა ლიძოქში, შალიოსთან, ის არბალეტის ისრით დაჭრეს მხარში, რის შემდეგაც ვანგრენა განუყოფიარდა. რიჩარდი II 1199 წლის 6 აპრილს გარდაიცვალა, 42 წლისა.

ჯვაროსნული ღაშპრობისას

● 1175 და 1185 წლებს შორის რიჩარდს უღმობელი მმართველის სახე-

საქართველოს ისტორია ოთხ ტომად
შპველენი დროიდან XX საუკუნის პოლომდე

გპითხველთა თსოვნიტ
ოთხსტომეშული მესაგედ დანიგაჰდა

ნოგნის ავტოროვბი

მარიკა ლორთქიშანიძე, როინ მებრაველი
ანდრია აზვაძე, დავით მუსხელიშვილი
და სხვები.

იომენი
საქართველოს
ისტორია
შენს თაროში

სასაჩუქრე
გამოცემა

შასნი
59.99

ლომბაზდ ილუსტრირებული, უნიკალური ფოტო მასალით

იკითხეთ ნიგნის პალაზიანი!

ლი გაუკარდა, რადგან საფრანგეთში ამბოხების მომწყობით სასტყად სჯიდა. 1179 წელს მან ტაბიურის შუეკალი ციხესმაგურე აიღო სენტ-უანში.

● რიჩარდი თავის ჯვაროსნულ ლაშქარს პალესტინის სანაპიროზე გაუძლეა ბრძოლაში. ჯარი სამწყოროდ ჰყუდა დავენებული, სამი დღეიხითურთ, რითიც კარგად იყო დაცული სალადინის არბალეტებით შეიარაღებული მხედართა იერიშისგან. 1191 წლის 7 სექტემბერს სალადინმა არსუფთან შუეტრია ჯვაროსნებს. რიჩარდმა ჯარის შუნარუნება და შეტყვის მოგერიება მოახერხა. შემდეგ კი, როდესაც მამადანებე მოიღალნენ, რიჩარდმა ჯარის შუნარუნება და შეტყვის მოგერიება მოახერხა. შემდეგ კი, როდესაც მამადანებე მოიღალნენ, რიჩარდმა ჯარის შუნარუნება და შეტყვის მოგერიება მოახერხა. შემდეგ კი, როდესაც მამადანებე მოიღალნენ, რიჩარდმა ჯარის შუნარუნება და შეტყვის მოგერიება მოახერხა.

მტერს. რიჩარდმა დღენის შუქვეტა უბრძანა მოწინავეებს, რათა მამადანებეს უღბანში არ შეტყუებინათ ჯვაროსნები. ბრძოლაში სალადინის 7000 მტერსოლი დაეცო, რიჩარდის ჯარის დანაკარგს კი 700 კაცისთვის არ გადუჭარბებია.

● რიჩარდმა ხუთი წელი შეალია ფილიპ II-სთან ბრძოლას საფრანგეთში ინგლისის კუთვნილი მიწების შესანარუნებლად. ეს მიწები მამინ დაიკარგა, როდესაც მისი ძმა ჯონი აჟიდა ინგლისის ტახტზე. ანჟუსთან, მენთან, აკვიტანიასა და გასკონიაში ბრძოლებისას მათ მლიერი ფორტიფიკაციები ააგო. მათ შორის დიდი შტო-გაიარი მდინარე სენის კუნძულზე.

მოამზადა

ლევან ინსარანიძე

კა შეუძლია ისრაელის ავიაციას...

როგორი საპაეო გარემოებათ შეიძლება შეიზაროს ისრაელის საჰაერო ძალების ბირთვული უპირატესობა

ირანის ბირთვული პროგრამის შექრებას ისრაელის ხელისუფლება დიდი ხანია ცდილობს, ოღონდ ძირითადად საიდუმლო ოპერაციების საშუალებით. საერაოდ, სწორედ ისრაელის სპეცსამხაზებში, მათ შორის პოლიტიკური დაზვერა „მოსადი“ და გენშტაბის სადაზვერუო დანაყოფი „საიერიშო მარტალი“ არიან გარეულნი იმ ტერორისტულ თავდასხმებში თეირანში, რომლებსაც ბირთვულ ფიზიკაში მომუშავე ოთხი ირანელი მეცნიერი, ასევე სარაკეტო სისტემებზე მომუშავე გენერალი შეეწირა.

თუმცა ასეთი სპეცოპერაციები საკმარისი არ არის ირანის ბირთვული ამბიციის შესაჩერებლად. მაინცაი თელ-ავეშში, სადაც არც მალავენ, რომ ამზადებენ „წერტილოვან“ საჰაერო დარტყმებს ირანის ბირთვულ ობიექტებზე. აქამდე ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალებმა ორჯერ მართლაც უზუსეტესი საჰაერო დარტყმებით გაანადგურეს შეზობელი ქვეყნების ბირთვული ამბიციები. 1981 წლის 7 თენისს (საგულეს-ხმოა, რომ ამ ოპერაციამდე რამდენიმე თვის განმავლობაში ბირთვული პროგრამაზე მომუშავე სამი ერაყელი მეცნიერი საეჭვო ვითარებაში ერთმანეთის მიყოლებით დაიღუპა. ანუ იმავე სექსით, როგორც დღეს ირანელ ფიზიკოსებს ანადგურებენ) ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალების ექვსი F-15 და 8 F-16 ტიპის საბრძოლო თვითმფრინავებისგან შემდგარმა ჯგუფმა დაბალ სიმაღლეზე იორდანისა და საუდის არაბეთის საჰაერო სფეროების გავლით მოულოდნელი საჰაერო დარტყმა მიაყენა ერაყის ატომურ ელექტროსადგურს ბაღდადის სი-

საბრძოლო დაჯგუფების შესასრულებლად აეროდრომებზე „გარინდებელი“ ისრაელის F-15-ები...

ახლოებს და უვნებლად დაბრუნდნენ უკან.

სხვათა შორის, როგორც ზოგიერთი ირანელი ისტორიკოსი აცხადებს, ოპერაცია „ოპერამდე“ (ასე უწოდეს ებრაელმა სამხედროებმა ერავის ატომური რეაქტორის განადგურების გეგმას), ერთი თვით ადრე პარიზში ისრაელისა და ირანის სპეცსამსახურებმა მიადწინეს შეთანხმებას, რომლის თანახმადც ისრაელის თვითმფრინავების კრავული ატომური რეაქტორის დაბომბვის შემდეგ სათადარიგო აეროდრომად ირანის ქალაქის თერაზის საჰაერო ბაზა შექმნილი გამოეყენებინათ, ამასთან, ირანელებმა ებრაელი სამხედროები ერავის ტერიტორიის დაზუსტებული რუკებით მოამარაგეს.

დღეს ეს დაუკვრებლად მიჩანს, მაგრამ 1981 წელს ირან-ერავი გააფრთხილეს სისხლისმღერელ ომში იყო ერთმანეთთან ჩაბმული და საეკებით დასაშვებია, რომ ირანი გარკვეულწილად დაეხმარა ისრაელს ერავული ატომური რეაქტორის განადგურებაში.

ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალების მცირე წარმატებული ოპერაციის შესახებ, რომელიც ასევე მუხბოელი ქვეყნის ატომური რეაქტორის განადგურების მიზნით ჩატარდა, ბევრად ნაკლებია ცნობილი, რადგან თავად სირიის ზღისუფლებამ დამალა, რომ მისი ტერიტორია ისრაელის თვითმფრინავებმა დაბომბეს.

2007 წლის 6 სექტემბერს ისრაელმა სირიაში, იაბის დასახლებულ პუნქტში გაანადგურა ბირთვული რეაქტორი, რომელიც საერაოდოდ ჩრდილო კორეის დანაშაულებით იყო ამუშავებული, — ასეთი შინაარსის საიდუმლო წერილი გაუგზავნა 2008 წლის 25 აპრილს აშშ-ის სახელმწიფო მდიანმა კონდოლიზა რაისმა ამერიკელ ელჩებს, რაც მოკვაინებით WikiLeaks-მა გამოაქვეყნა.

სირიამ არაფერ პროტესტი განაცხადა ან ისრაელის საჰაერო ძალებთან დაუკერა, არამედ სასწრაფოდ

ებრაელი ბილოტები მზად არიან ირანის მიმართულებით სარისკო გაფრენებისთვის

გაწმინდა დაბომბილი ობიექტი ნანგრევებისგან და პირში წვალი ჩაიკვება, საერაოდოდ, იმიტომ, რომ მისთვის გაეროს ბირთვული იარაღის შექმნაზე გასაიდუმლოებული მუშაობა არ დაებრალებინა.

ასე თუ ისე, ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალებს ორჯერ ძალზე გაუმართლა, — ყოველგვარი დანაკარგის გარეშე მათ 1981 და 2007 წწ-ებში მუხბოელ ერავსა და სირიას თითო-თითო ბირთვული რეაქტორი გაუნადგურეს, რითაც ფაქტობრივად ამ ქვეყნების მიერ ბირთვული იარაღის შექმნის პერსპექტივა მოსაქეს.

მაგრამ მოიტანს თუ არა კოკა ყოველივეს წვალს? ირანის ბირთვული ობიექტების განადგურება ისევე ადვი-

ლი არ იქნება, როგორც ერავისა და სირიის. თუნდაც იმიტომ, რომ ისინი ბევრად მეტი მანძილითაა დაშორებული ისრაელიდან და თანაც რაოდენობრივად უფრო მეტია, ანუ ისრაელის მიერ დაგვამილი საჰაერო ოპერაციის მასშტაბი და შესაბამისად სირთულეც ბევრად დიდი იქნება.

მაგალითად, ისრაელის ერთ-ერთ უკიდურეს ადმოსავლეთით განთავსებულ ნევატიმის 28-ე საჰაერო ბაზიდან (სადაც F-16A/B ტიპის საბრძოლო თვითმფრინავებია დისლოცირებული), ირანის უკიდურეს დასავლეთ საზღვრამდე 1022 კმ-ია და ისიც პირდაპირი ხაზით. ირანის ბირთვული ობიექტები კი ქვეყნის შუაგულშია თვითმფრინული და საზღვრიდან

... და F-16-ები

ჩვენი დროსი: ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალების რიცხოვნობა 34 ათასი კაცია. რეზერვისტთა რიცხვი 55 ათასს აღწევს. მასში სტრუქტურულად გაერთიანებულია ავიაციის ოთხი კატეგორია: ტექნიკური, საჰაერო თავდაცვის გამანადგურებელი ავიაცია, სადამცვერი და სატრენინგო დანაყოფები. შეიარაღებაშია 480 საბრძოლო თვითმფრინავი და 81 დამრტყმელი შვეულმფრინი. ისრაელის ტერიტორიაზე 10 სამხედრო-საჰაერო ბაზაა, რომელთაგან სამს სამოქალაქო ავიაციაც იყენებს. ისრაელის საჰაერო ბაზების ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია, რომ აეროდრომებს, როგორც წესი, ორი-სამი (ერთს კი ხუთი) ასაფრენ-დასაფრენი ბეტონირებული ზოლი აქვს, რომლებიც სხვადასხვა მიმართულებიდან უზრუნველყოფენ აფრენა-დაფრენას. ეს შექმნილია არ არის, რათა მოწინააღმდეგე საჰაერო დაბომბვებით ვეღვათ მიმართულებების ზოლი ერთდროულად ვერ გამოიყენოს მწიობრიდან. ვეღვათ ასაფრენ-დასაფრენი ზოლი ნეგატმის 28-ე საჰაერო ბაზას აქვს, 3900 მ სიგრძის (ამ ბაზაზე სხვადასხვა სიგრძის კიდევ ოთხი ასაფრენ-დასაფრენი ზოლია). საერთო ჯამში ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაში სხვადასხვა მოდიფიკაციის 87 ცალი F-15 (მათ შორის 25 F-15I), 309 F-16 (მათ შორის 102 F-16I Sufa) ტიპის საბრძოლო თვითმფრინავი, 33 AH-1 Cobra-სა და 48 AH-64 Apache-ს ტიპის დამრტყმელი შვეულმფრინავია.

კიდევ 500-1000 კმ-ია გასაფრენი. გამოდის, ისრაელიდან აფრენილმა საბრძოლო თვითმფრინავების ვჯუღმა სულ პირდაპირი ხაზითაც რომ ფრინოს (არადა, ასეთი რამე არ ხდება, რადგან ირანამდე მისაღწევად მათ ორი-სამი ქვეყნის საჰაერო სივრცე ექნებათ გადასალახი და ევლებიან ფრენის მარშრუტი ისე ააგონ, რომ გვერდი აუარონ რადიოლოკატორებსა და საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების განმანდგურებელი (ირანის ბირთვულ ობიექტებამდე მისაღწევად სულ მცირე 1500-2000 კმ-ის დაფარვა მოუწევთ.

ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალების შემადგენლობაში ვეღვათ თანამედროვედ 25 ცალი F-15I ტიპის გამანადგურებელ-ბომბდამშენი და 102 F-16I Sufa-ს ტიპის მრავალდანიშნულების გამანადგურებელი თვითმფრინავი.

F-16I Sufa-ზე დაყენებულია კონფორმული ტიპის ორი აუზი (ფიუზელაჟის ორივე მხარეს ფრთების ოუზზე), რაც 50%-ით ზრდის მასი ფრენის სისივრცეს და საბრძოლო მოქმედების რადიუსს 1500 კმ-მდე ადის. კონფორმული აუზების უპირატესობაა ის, რომ ისინი პილონებზე არ არის ჩამოკიდებული და გათავისუფლებული პილონებით დამატებითი ბომბებისა და რაკეტების წაღება შეიძლება. პილონებზე ჩვეულებრივი დამატებითი საწვავის აუზების ჩამოკიდებაც შეიძლება, რაც უფრო გაზრდის „სუფას“ საბრძოლო მოქმედების რადიუსს, მაგრამ შეამცირებს საბრძოლო დატვირთვას.

თავის მხრივ, F-15I-ის საბრძოლო

მოქმედების რადიუსად 1500-2000 კმ ითვლება, თუმცა ეს მონაცემი იზრდება დამატებითი საწვავის აუზების ჩამოკიდების დროსაც.

სხვათა შორის, ისრაელის სამხედრო უწყება, სავარაუდოდ, სპეციალურად არ აზუსტებს ამ საბრძოლო თვითმფრინავების ფრენის სისივრცესა და საბრძოლო მოქმედების ზუსტ ციფრებს.

არსებობს კიდევ ერთი გზა ისრაელის დამრტყმელი თვითმფრინავების ფრენის სისივრცის გასაზრდელად, — პაერში საწვავით დამატებით გაწვობა საჰაერო ტანკრებიდან. ითვლება, რომ ისრაელის შეიარაღებაშია 5 KC-130H და 4 (სხვა მონაცემებით 7-8) KC-707 ტიპის საჰაერო ტანკერი.

ითივლედ მათგანს ერთდროულად სამი თვითმფრინავის გაწვობა შეუძლება, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის ამ თვითმფრინავების ფრენის სისივრცეს, მაგრამ მთავარი პრობლემაა, სად უნდა მოხდეს პაერში საწვავის გადასხმა.

ისრაელიდან ირანში მოსახვედრად თვითმფრინავებსა იორდანის, საუდის არაბეთის, სირიის, თურქეთის და ერაყის საჰაერო სივრცეებში უნდა გადალახონ (გააჩნია ფრენის მარშრუტს) და არსად არის გარანტია, რომ ცაში საჰაერო ტანკერს რამდენიმე წუთით საწვავის გამწვობა მილით „მოკრულ“ თვითმფრინავებს, რომლებიც სწორხაზოვნად მიფრინავენ საშუალო სიმაღლეზე, მინიდან ხაზენიტო რაკეტებს არ ესკრანა.

ისრაელის დამრტყმელ ავიაციას ასევე გაუჭირდება „წერტილოზიან“ საჰაერო დარტყმების მიყენება ირან-

ირანის წინააღმდეგ შესაძლო საჰაერო ოპერაციის დროს განსაკუთრებული მნიშვნელობა საჰაერო ტანკრების გამოყენებას მიენიჭება

**ისრაელის მიერ ირანის ბირთვული ობიექტების
სააბაოო დაზოგვის შესაძლო მარშრუტები**

- 1 ისრაელი-იორდანია-საუდის არაბეთი-ერაყი-ირანი
  - 2 ისრაელი-იორდანია-ერაყი-ირანი; 3 ისრაელი-სირია-ერაყი-ირანი
  - 4 ისრაელი-სირია-თურქეთი-ირანი; 5 ისრაელი-ირანი-აზერბაიჯანი
- ☢ — ირანის ბირთვული ობიექტები

არსებობს 5 საპაერო მარშრუტი, რომელთა გამოყენებითაც ისრაელმა შეიძლება სცადოს ირანის ბირთვული ობიექტების დაზოგვა.

პირველი მარშრუტი ისრაელიდან იწყება, გადის იორდანიაზე, შემდეგ საუდის არაბეთზე, ერაყის საპაერო სფეროში ირანის საზღვრამდე. სხვათა შორის, სწორედ ასეთი მარშრუტი გამოიყენეს ებრაელმა პილოტებმა 1981 წელს ერაყის ატომური რეაქტორის დაბომბვისას და არც შემცდარან, რადგან ერაყის საპაერო თავდაცვა არ ელდა საუდის არაბეთიდან ისრაელის საბრძოლო თვითმფრინავების შეტრას.

მეორე მარშრუტი პირველზე მოკლეა და ამასთან მხოლოდ ორი ქვეწიხი — იორდანია და ერაყის საპაერო სფეროები გადარბას გულისხმობს. ამასთან, ისრაელს ორდინანსიან კარგი მუშობილური ურთიერთობა აქვს და საგარეო დიალოგის საშუალება, რომ იორდანიაზე ხელისუფლებას ნებას დართავს მის საპაერო სფეროში ისრაელის დამრტყმელი თვითმფრინავების საპაერო ტანკრებებიდან საწყობი დამატებითი გაფორმებზე. მესამე მარშრუტიც ასევე ორ ქვეწიხანზე — სირიასა და ერაყზე გადის, მაგრამ იორდანიაზე

განსხვავებით სირია ისრაელის მიმართ მტრულადაა განწყობილი და, ალბათ, ხელიდან არ გაუშვებს ირანისკენ მიმავალი ებრაელი პილოტების ჩამოვლების შანსს.

მეოთხე მარშრუტი სირიასა და თურქეთის მოიცავს, რაც ასევე ძველად წარმოსადგენია, სირიასავით თურქეთის ისრაელთან არ უთმია, პირიქით, ბოლო პერიოდამდე ისეთი საუკეთესო თანამშრომლობა ჰქონდა, რომ ებრაელი პილოტები თურქეთის ცაშიც კი ეშვადებოდნენ. თუმცა მას შემდეგ, რაც ისრაელის სპეცრაზმმა დაზის სექტორისკენ მიმავალი „მშვიდობის ფლოტილის“ დაკავებისას თურქეთის რამდენიმე მოქალაქე მოკლა, ურთიერთობა ანკარასა და თელ-ავივს შორის უკიდურესად დაიძაბა, ამიტომაც თურქეთი არ დაუშვებს, რომ მისი საპაერო სფეროდან ისრაელის თვითმფრინავებმა ირანი დაბომბონ.

მეხუთე მარშრუტი ყველაზე საინტერესოა და ის უშუალოდ ეჭება სამხრეთი კავკასიას, კერძოდ კი აზერბაიჯანსა და ნაწილობრივ საქართველოსაც.

ახლანან ამერიკულმა მასშტაბიან გააერცულა სენსაციური ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ თითქოს ისრაელმა დაი-

თანხა ოფიციალური ბაჟო აზერბაიჯანის რამდენიმე აეროდრომიით სარგებლობის უფლებების გადაცემაზე. თუკი ისრაელის თვითმფრინავებს ირანის დაბომბვის შემდეგ უკან დასაბრუნებელი საწყები არ ეყოფო, ისინი აზერბაიჯანის აეროდრომებზე დასხდებიან. ამასთან, აზერბაიჯანში განთავსდება ისრაელის სამხედრო-საპაერო ძალების 669-ე საავიაციო სამსვენლო-სავერკუაციო დანაყოფი, რომელიც ირანის ტერიტორიაზე კატაპულტირებულ ებრაელი პილოტებს მოიხმის.

თავის მხრივ, ოფიციალური ბაჟო კატეგორიულად აცხადებს, რომ აზერბაიჯანის მხრიდან ირანის დაბომბვის უფლებას არავის მისცემენ, თუმცა ამ განცხადებაში არ არის ნათქვამი, მიიღებენ თუ არა ირანიდან შემოიფრენილ ისრაელის საბრძოლო თვითმფრინავებს.

თუკი ისრაელის თვითმფრინავები მართლაც აღმოჩნდნენ აზერბაიჯანის აეროდრომებზე და ბაჟო მათ მართლაც არ მისცა უფლება უკან დასაბრუნებლად აზერბაიჯანიდან ირანში გააფრენაზე, მაშინ თვითმფრინავების ეკიპაჟები იძულებული იქნებიან საქართველოს საპაერო სფეროს გავლით საბერძენიოდე ჩაადრინონ, შეეხონ საწყების მარაგი და ისე დაბრუნდნენ ისრაელში.

ნის ბირთვულ ობიექტებზე, თუკი არ ეყოლება მონაწილეობა, რომელიც პორტატული ლაზერული აპარატურით „მონიშნავენ“ დასაბომბ ობიექტებს. არსებობს მეორე ვარიანტიც, — ირანის სტაციონარული სამხსენების ზუსტი კოორდინატები უკვე განსაზღვრულია GPS-ის აპარატურით და ეს მონაცემები შეყვანილია ისრაელის მართვადი ბომბებისა და რაკეტების დამიზნების სისტემაში.

კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემა, რაც ისრაელის ოპერაციის წარმატებით დასრულებას შეიძლება დაემუქროს, ირანის ბირთვული ობიექტების ნაწილის მიწისქვეშა ბუნკერებში გადატანის მიმოცეხია. ისრაელელი გენერლები იმტოტა ნერეულობენ, რომ იცან, მათ შეიარაღებაში არსებული ბუნკერსაწინააღმდეგო მართვად ბომბებს გაუჭირდებათ იმ ირანული ობიექტების განადგურება, რომლებიც უკვე ღრმად მიწის ქვეშ, 60-100 მ-ის სიღრმეშია ჩატანალი.

ერთადერთი მძლეური ბუნკერსაწინააღმდეგო მართვადი სააეაციო ბომბი, რომელსაც 61 მ-ის სიღრმეზე

შეუძლია ჩაღწევა და ობიექტის განადგურება, ამერიკული GBU-57A MOP-ია. იგი 13,6 ტონას იწონის. 20 ასეთი ბომბი 2011 წლის სექტემბერში დაამზადეს სტრატეგიული B-2 „სპირიტების“ შესაიარაღებლად.

ამ ამერიკულ „უხილავ“ ბომბდამშენს კი შეუძლია მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე მძლეური არაბირთვული ბომბის წაღება, რასაც ვერ ვიტყვით ისრაელის F-16-ებსა და F-15-ებზე, რომელთა პილონებზე მხოლოდ 2270 კგ მასის GBU-28 ტიპის ბუნკერსაწინააღმდეგო ბომბების ჩამოკიდება შეიძლება, რომლებიც 60 მ სიღრმეში ნამდვილად ვერ ჩააღწევენ.

საჰაერო ტანკერების დაძატებითი რაოდენობისა და მძლეური ბუნკერსაწინააღმდეგო ბომბებისა და მათი გადამტანი სტრატეგიული ბომბდამშენების გარეშე, ისრაელს ძალზე გაუჭირდება თავისი ძალებით მხოლოდ საჰაერო დარტყმებით ირანის ბირთვული ობიექტების მწყობრიდან გამოყვანა, როგორც ეს ერაყსა და სირიაში გააკეთა.

ერთადერთი სახელმწიფო, ვისაც სერიოზული დახმარების გაწევა შეუძ-

ლია ირანისთვის, აშშ-სააშშ-საშინგტონში არ სურთ ახალ დიდ ომში ჩართვა (ერაყისა და აფღანეთის ომების კვალობაზე) და ყველაწიარად ცდილობენ ისრაელს თავი შეეკავებინონ ირანის ატომურ ობიექტებზე თავდასხმისგან, მით უმეტეს, რომ ამერიკულ დაზვერვას არ სჯერა ირანის ბირთვული ბომბის შექმნის უახლესი პერსპექტივისა.

მთავარი სტრატეგიული პარტნიორის — აშშ-ის ორჭოფული პოზიცია შეიძლება ისრაელისთვის საბედისწერო ნაბიჯის გადადგმის კატალიზატორად იქცეს. თულ-ავივში იცან, რომ საკუთარი შეიარაღებით მდლიანად ვერ გაანადგურებენ ირანის ბირთვულ ობიექტებს და, შეიძლება, არც მეტი, არც ნაკლები, საკუთარი ბირთვული ბომბების გამოყენებაც კი განიზრახოს.

ეს შეიძლება მართლაც ძალზე გაბედული ვარაუდია, მაგრამ ისრაელის დამრტყმელ თვითმფრინავებს მართლაც შეუძლიათ იმ ბირთვული ბომბების წაღება, რომელთა არსებობას ისრაელის მთავრობა დღემდე არც უარყოფს და არც ადასტურებს.

ირაკლი ალადაშვილი

ისრაელის 669-ე სააეაციო სამაჰელლო-საეაკუაციო დანაყოფს კატაპულტირებული პილოტების მოქმანა და გადარჩენა ევალება...

პარაშუტები

ყველაფერი იწყება ილიდან

პაერში ფრენის სურვილი ადამიანს უხსოვარი დროიდან ჰქონდა და ამიტომაც მჭობუე ოკეანის ასათვისებლად სხვადასხვა მიწეობილობას იგონებდა.

ოცნების ზორცმესხმას დიდი სტიმული მისცა მრეწველობისა და სამხედრო საქმის სწრაფმა განვითარებამ. თანდათან ადამიანმა პაერში ვერ საპაერო ბურთით, შემდგომ კი აერობლანით იფრინა.

ერთი პაერზე მსუბუქ ან მძიმე საერე საშუალებებს იგონებდნენ, მორენი კი ამ საშუალებით დეამიწაზე სწრაფ და რაც მიაგარია, უსაფრთხო დაბრუნებაზე ფიქრობდნენ. საინტერესო ის არის, რომ ამგვარი აპარატის შექმნის იდეა საპაერო ბურთებსა და მით უმეტეს, აერობლანებზე გაცილებით ადრე გაჩნდა.

ცნობილია, რომ პირველი პროექტის ავტორი გენიალური იტალიელი მეცნიერი და მხატვარი ლეონარდო და ვინჩი იყო. 1495 წლით დათარიღებულ მის ხელნაწერებში პარაშუტის ესკიზი არის, სადაც ავტორის გათვლებით განსაზღვრული სიმაღლიდან ადამიანის უსაფრთხო დაშვებისთვის იდავეის 12X12-ზე სიგრძის ნაჭერი საკმარისი იქნებოდა. შუა საუკუნეების საზოგადოეროული იდავეი სხვადასხვა ქვეყანაში 50-დან 60-მდე სმ-ს უტოლდებოდა.

XVII საუკუნის დასაწყისში მორე იტალიელმა მეცნიერმა ფაუსტ ვერანჩინომ თავის ნაშრომში ანალოგიური აპარატი აღწერა და გუმბათის სიდიდე ადამიანის წონას დაუკავშირა.

ისტორიულ წყაროებს თუ ვენდობით, პრაქტიკაში პარაშუტი პირველად ფრანგმა ლაჟენმა გამოიყენა. დაუდასტურებელი ცნობებით, ეს XVII საუკუნის 20-იან წლებში მოხდა.

პატმარმა ლაჟენმა გაქცევა პარაშუტის დახმარებით სცადა, რისთვისაც ციხის ფაჯრიდან თორეულით შეკ

ლეონარდო და ვინჩის 500 წლის წინ შემუშავებული პარაშუტის პრინციპი, დღესაც შეუცვლელია

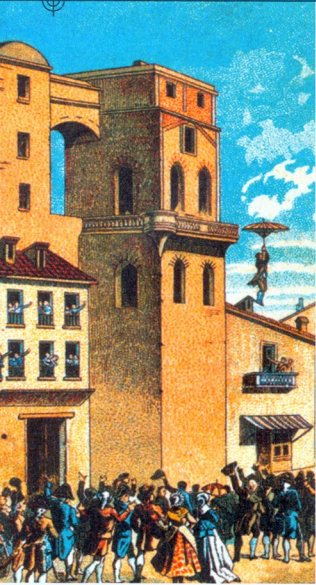
რლი თეითინაკეთი პარაშუტით გადმოშტარა და მიწაზეც დაშვებულა.

პარაშუტების მასობრივად გამოყენება XVIII საუკუნეში, საპაერო ბურთების ათვისებისას დაიწყო.

1783 წლის დეკემბერს პარაშუტის პირველი საჯარო დემონსტრაცია ჩატარდა. ფრანგი ფიზიკოსი ლუი ბლასტიან ლენორმანი ქალაქ მონაელიეში ობსერვატორიის სახურავიდან საკუთარი კონსტრუქციის პარაშუტით გადმოშტა. მასვე ეკუთვნის სიტყვა „პარაშუტის“ გამოგონება. „პარა“

ფრანგი ლეო ლენორმანი ოპერატორის სახურავიდან საკუთარი კონსტრუქციის პარაშუტით ხტება

ფრანგულად საწინააღმდეგოს, ხოლო „შუტე“ კი ვარდნას ნიშნავს.

თანდათან პარაშუტები საპაერო ბურთებით მოგზაურების მოყვარული აერონავტების აღჭურვილობის განუყოფელი ნაწილი გახდა.

იმ პერიოდში საპაერო ბურთების გარსის დახვევის შემთხვევაში ხშირი იყო და პარაშუტე გადარჩენის ერთადერთი საშუალებას წარმოადგენდა.

1785 წელს ჟან ბლანშარს პარაშუტმა სიცოცხლე შეუნარჩუნა. საპაერო ბურთით ფრენისას გარსი გაიხა და დასალუბად განჩრდილი საფრენი აპარატიდან ბლანშარი პარაშუტით გადმოხტა.

სამწუხაროდ, მხოლოდ ოკეანის ათვისებას თან მსხვერპლიც სდევდა, ფრანგი ენთუზიასტები პილატრ დე როზე და ეთელ პიშენი პირველები იყვნენ, ვინც ფრენის სურვილს სიცოცხლე შესწირეს.

გარკვეულიწოდ მათი დაღუპვის მიზეზი უსართობების ნორმების დაუცველობა იყო. წარმატებაში დარწმუნებულებმა, მათ ფრენის წინ პარაშუ-

ტებზე უარი თქვეს. ამ ტრაგიკულმა შემთხვევამ პაერონოსობის მოსურნენი საყვილოდ სამაშველო მოწყობილობის აუცილებლობაში კიდევ ერთხელ დაარწმუნა.

პარაშუტის შექმნიდან დიდი დრო გავიდა, მაგრამ მაყურებელზე პარაშუტისებოა ხტომები მაინც შეუდარებელ შთაბეჭდილებას ახდენს.

ორასი წლის წინ კი პარაშუტით გადმოხტომა ფურორს იწყევდა. ვეროპაში, განსაკუთრებით კი საფრანგეთში, არაერთი მოხეტიალე პარაშუტისტ-აერონავტი იყო, რომლებიც გასაჩრდილოლს სანაცვლოდ საპაერო ბურთებიდან პარაშუტებით ხტებოდნენ.

პარაშუტებისა და პარაშუტისმის ბუქმა ვეროპიდან რუსეთშიც შემოიტანა. 1806 წელს რუსი პაერონოსანი ალექსანდრე სეკიოვი რუსეთში პირველი იყო, ვინც საპაერო ბურთიდან პარაშუტით გადმოხტა.

პარაშუტისმი სულ უფრო და უფრო მეტ ადამიანს იზიდავდა, მაგრამ იმეორეულად პარაშუტებს ერთი დიდი ნაკლი ჰქონდათ, — დაშვებისას გუმბათი გამუდმებით ირწყობდა.

პრობლემის გადაჭრა ინგლისელებმა შეძლეს და 1834 წელს ბრტანელმა გამოგონებელმა კოჩინგმა წაკვივილი კონუსის ფორმის პარაშუტის გუმბათი შექმნა. მისდა საუბედუროდ, იმავე წელს საკუთარი გამოგონების გამოცდილას კოჩინგი დაღუპა.

მეორე ინგლისელმა, ლალანდმა, ტრადიციულ პარაშუტის გუმბათში ზღმდებე პაერის გასახველად (სწორედ ეს იწყევდა გუმბათის რწყევას) ნახურტის კაეფუბა გადაწყვიტა. პრინციპი იმდენად სწორი გამოდგა, რომ მას დღესაც იყენებენ.

მხოლოდ ოკეანის ათვისებას ადამიანი არა მხოლოდ საპაერო ბურთებითა და დირიჟაბლებით ცდილობდა. XIX საუკუნის მიწურულს პაერზე მსუბუქე საფრენ აპარატებთან ერთად, ადამიანმა აეროპლანების შექმნაც დაიწყო.

კაციოპრობის ისტორიაში ახალი — ავიაციის ხანა დაიწყო. აეროპლანებს სხვა ქვეყნებშიც აწყობდნენ და მალე დაეკავდა ფარმანის, ბლერის, ნიუპორის, სიკორსკის კონსტრუქციის თვითმფრინავები.

1908 წელს თვითმფრინავების სიჩქარე 60 კმ/ს-ს არ აღემატებოდა, ხოლო ერთი წლის შემდეგ კი 80 კმ/ს-ს გადააჭარბა.

გავიდა კიდევ ერთი წელიწადი, მაგრამ საკუთარი კონსტრუქციის მომხრეები 100 კმ/ს-ით სიჩქარე ვანიფიცირებდნენ.

ყოველწლიურად იზრდებოდა თვითმფრინავების ფრენის სიჩქარე, სიმაღლე და მანძილი. ამ პროცესს თან ადამიანთა მსხვერპლიც სდევდა.

1908 წელს ამერიკელი ტომას სელფიჯი და ორიელ რაითი თვითმფრინავის ჩამოვარდნის გამო დაიღუპნენ. მომდევნო წლებში ავიაციასტროფებში დაღუპულთა რიცხვი კიდევ უფრო გაიზარდა.

თუ 1909 წელს ფრენის სურვილს 3 კაცი შეეწინა, 1910-ში მათი რიცხვი 32-მდე, 1912-ში კი 128-მდე გაიზარდა.

თვითმფრინავის სამაშველო საშუალების შექმნის საკითხი სულ უფრო მეტ აქტუალურობას იძენდა. პარაშუტი, როგორც გადარჩენის საშუალება, უკვე დიდი ხანია იყო ცნობილი, მაგრამ თვითმფრინავიდან გადმოხტომისას მისი გამოყენება სულ სხვა პრინციპს მოითხოვდა.

პრობლემა რუსეთში გადაწყდა. საპარაშუტო საქმის ენთუზიასტმა გლებ კოტკენი კოვმა მსოფლიოში პირველად ზურგნაჩის ტიპის პარაშუტი დაამზადა, რომელიც უშუალოდ მფრინავზე იყო დატარებული.

კოტკენიკოვის ისტორიული დამსახურება პარაშუტის პრინციპის გამოგონებაში არ მდგომარეობს. ის ჯერ კიდევ ელონარო და ეიმანის დროიდან იყო ცნობილი. უბრალოდ კოტკენიკოვი პირველი იყო, ვინც ავიაციისთვის მოქმედი პარაშუტი მოიგონა.

მისი პარაშუტი PK-1 (რუსული კოტკენიკოვის — პირველი) მფრინავთა გადარჩენის საქმეში წინადადებული უდიდესი ნაბიჯია.

პარაშუტი 7 კგ-ზე ოდნავ მეტს და ლითონის ზურგნაჩითა კი 2 კგ-ს იწონის, ხოლო პარაშუტის გუმბათი აბრეშუმისგან იკრებოდა.

1911 წლის 9 ნოემბერს კოტკენიკოვმა გამოგონების დასაბუთებლად განაცხადი შეიტანა, მაგრამ პასუხს არ დალოდა და 1912 წლის იანვარში თავის ქმნილებას პარიზის საპატენტო ბიუროს წარუდგინა. იმავე წლის გაზაფხულზე კოტკენიკოვმა პატენტი მიიღო.

1912 წლის მიწურულს კოტკენიკოვმა ზურგნაჩის კონსტრუქცია დაიცვინა. მანკენზე ჩატარებული გამოცდილას მიღებული შედეგი პარაშუტის კონსტრუქციაში გაითვალისწინა, მაგრამ მის სერიულ წარმოებაზე არავინ

ფიქრობდა. სამხედროები PK-1-ს სკეპტიკურად უეურობდნენ.

კოტლენიკოვის გამოგონებით დაინტერესება არც მეფის მოთაბრებამ გამოსხატა, პარიჟით, ავიაციამ პარაშუტების გამოყენებას ვეგლანაირად ხელს უშლიდა.

პარაშუტების გამოყენების სასარგებლოდ გენერლების თხოვნას ნიკოლოზ II-მ ასეთი რეზოლუცია დაადო: „ავიაციაში პარაშუტები ზედმეტია. მცირე საფრთხის შემთხვევაშიც კი მფრინავები თვითმფრინავს მიატოვებენ და პარაშუტით გადმოხტებიან. აურომლანებს უცხოეთის ვეფილობით და ისინი ადამიანებზე ძვირი ღირს, ამიტომაც უნდა გავუფრთხილდეთ მფრინავებს კი ვოეფთავის ეიშოვით“.

რუსეთში პარაშუტების ძიძართ დამოკიდებულება პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ შეიცვალა და „ილია მურომიცის“ ტიპის ბომბდამშენების ეკიპაჟებისთვის კოტლენიკოვის პარაშუტების მცირე პარტიით (70 ერთეული) დამზადება გადაწყდა. პარაშუტებს პეტროგრადის ერთ-ერთი ქარხანა კერავდა.

ბომბდამშენების ეკიპაჟებს პარაშუტები კი დაურიგეს, მაგრამ სამხედრო

უწყებაში მფრინავებისთვის შესაბამისი ინსტრუქტაჟის ჩატარება ფიქრად არაგის მოსვლია. შესაბამისად, მათი გამოყენება და მით უმეტეს, ზურგჩანაოში ჩალაგება, არაგის იცოდა.

პარიჟიანა, ზურგჩანათის ტიპის პირველი მოქმედი პარაშუტი რუსებმა შექმნეს, მაგრამ პრაქტიკაში ის ამერიკელებმა გამოცადეს. 1912 წლის 1-ელ მარტს ამერიკის არმიის კაპიტანი ალბერტ ბერი მსოფლიოში პირველი იყო, ვინც თვითმფრინავიდან პარაშუტით გადმოხტა. 500 მ-დან გადმოხტარმა კაპიტანმა პარაშუტი 350 მ-ზე გახსნა და თავისივე ნაწილის ტერიტორიაზე დაეშვა.

პირველმა მსოფლიო ომმა ბევრ სკეპტიკოსს პარაშუტებზე შეტეფილება შეაცვლივინა და თვითმფრინავების ბორტზე საიმედი სამაშელო საშუალებების საჭიროებაზე დისკუსიები შეწყდა.

პირველი მსოფლიო ომის დროს მხოლოდ მეფის რუსეთში მფრინავებმა პარაშუტებით 65-ჯერ ისარგებლეს, ხოლო აქედან 29 საწვინდელი გადმოხტომა და 36 კი იძულებითი იყო.

თუმცა ვეფლას არ გაუმართლა. იმ პერიოდში რუსები „ეჟო-შესასის“ ტიპის პარაშუტები იყენებდნენ და 65 გადმოხტომიდან 8 შემთხვევაში პარაშუტი არ გაიხსნა.

გერმანელებმა და ფრანგებმა პარაშუტების აქტიური გამოყენება 1915 წლიდან დაიწყეს. ვერდენისთვის ხარბილისას უეცრად ამოერინდლმა ძლიერმა ქარმა 20-ზე მეტი ფრანგული სადამკვირეფლო აეროსტატში გაიტატა. ტყვედ ჩაერდნის შიშით ფრანგებმა პარაშუტებით ისარგებლეს, მაგრამ ორი მათგანის პარაშუტი არ გაიხსნა.

1910 წლის დამლვეს საფრანგეთში საიმედი პარაშუტის შექმნაზე კონკურსიც კი გამოცხადდა. პარიზის თანახმად, მასა 25 კგ-ზე მეტი არ უნდა ყოფილიყო და 75 მ-მდე წონის ადამიანი უნდა გადაერჩინა.

საკონკურსოდ ფრედერიკ ბონემ ორიგინალური კონსტრუქციის ფიუნელაური პარაშუტი წარდგინა, რომელიც კაბინის უკან ფუნელაზე დამაგრებულ სპეციალურ ფურტლარში ინახებოდა.

გადმოხტომის წინ მფრინავი ფურტლარს ხსნიდა, ხოლო მიმწვდომი პაერის ნაკადი კი პარაშუტის გუმბათს შლიდა და მფრინავი კაბინიდან ამოჰყოფდა.

საპირო ბურთის გარის დახვეის შემთხვევაში, პარაშუტი აერონავტების გადარჩენის ერთადერთი საშუალება იყო

ინოვაციურობის მიუხედავად, ასეთი სისტემა საკმაოდ მოუხერხებელი და რაც მთავარია, არასამედიო იყო.

ავიაციის გარიგრაზე ზმორი იყო შემთხვევები, როდესაც პარაშუტების შექმნას ავიაციისგან საკმაოდ შორს მყოფი ხალხი ცდილობდა.

1911 წელს ფრანგმა მკერაეებმა: ფრანსუა მაიერმა, ალბერტ ტრომერმა და ფრანსუა რეიპალტმა პირველი ხალხის პარაშუტი შექმნეს. მის ასამოქმედებლად მხოლოდ ქამრის გახსნა იყო საკმარისი. რეიპალტი იმდენად იყო დარწმუნებული გამოონების საიმედოობაში, რომ პარაშუტის გამოცდა თაედეგ გადაწყვიტა და ეიფელის კოშკიდან გადმოხტა. ექსპერიმენტი როლორც პარაშუტისთვის, ასევე მისი გამოცდელისთვის მარცხით დახრულდა. ამის შემდეგ პარიზის ხელისუფლებამ ეიფელის კოშკიდან პარაშუტით გადმოხტომა აკრძალა.

ალმისანდრა ავანიამი

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

როგორ შეაჩერა ქართველმა ვიცე-ადმირალმა ვესაემ ბსოვლიმ ომის დაწყება

50 წლის წინ ფიდელ კასტროს ბირთვულმოზინიანი რაკეტების ამერიკული ავიამზიდისკენ გაუშვებანი ხელი ქართველმა ვიცე-ადმირალმა გიორგი აბაშვილმა შეუხალა

ვიცე-ადმირალმა გიორგი აბაშვილმა 6 წუთით შეაჩერა ბრძანების შესრულება, რითაც დედამიწა შესაძლოა მსოფლიო ომის დაწყებისგან გადაარჩინა...

რიკლთა დესანტისთვის უნდა დაგვესწრო და 27-დან 28 ოქტომბრის ღამეს ბირთვულმოზინიანი რაკეტები ამერიკული ავიამზიდებისა და იმ სხვა ხომალდების მიმართულებით გაგვეშვა, რომლებსაც კუბა საზღვაო ბლოკადაში პეჯედით მოცეკვული.

იმ სათიბს „ღამის საშინელება“ ვუწოდებო. შტაბში ვიყავით შეკრებილი. სიმამაცისთვის ცოტა გადაეკარით ხუმრობა ხომ არ იყო, ყოველ წუთში შესაძლოა მსოფლიო ომი შეიძლება დაიწყებულიყო, რადგან თუკი ჩვენს რაკეტებით ბირთვულ დარტყმას მივაყენებდით ამერიკულ ფლოტს, ვაშინგტონი საპასუხო დარტყმებით არა მარტო კუბას გადაზოგუვდა, არამედ საბჭოთა ქალაქებისკენ გაუშვებდა ასობით ბირთვულმოზინიან ბალისტიკურ რაკეტას.

შუალამისას ნერვები დაწყებულა შეიდა. დახურული კაბინის ტელეფონი დუმს. მისკოფიდან არ რეკავენ. მაგიდასთან მჯდომმა ფიდელ კასტრომ ვედარ მოითმინა და ნერვიულად წამოიძახა, — „ახლავ დაჭირეთ თითი

რაკეტების გასაშვებ დილაკს!“ „ცოტა კიდევ მოეცალოთ“, — უპასუხა ვიცე-ადმირალმა აბაშვილმა. ორიოდე წუთის შემდეგ ფიდელ კასტრომ უკვე დაჭირებთ მოითხოვა რაკეტების გაშვება, „რადას ელოდებით, წინასწარი ბრძანება მისკოფიდან ხომ გაქვთ!“ — ვედარ ითმენდა კუბური რეგულაციის კომენდანტე. მაგრამ აბაშვილი ურყევად იდგა, — „დაველოდით მისკოფიდან ბრძანებას!“

გადის ერთი, ორი, სამი წუთი. ფიდელ კასტრო და გიორგი აბაშვილი თითო ჭიქა ლიქიორის გადაკვრას ასწრებენ ნერვების დასაწყნარებლად.

ექვსი წუთის შემდეგ მისკოფიდან ბრძანება მოდის — „შეაჩერეთ რაკეტების სტარტი!“ ყველამ შეშვით ამოვისუნთქეთ.

როგორც შეიძლება გავიგეთ, ხრუშჩოვი და კრემლი შთანთხმებულან, რომ თუკი საბჭოთა კავშირი კუბიდან გაიტანდა ბირთვულმოზინიან რაკეტებს, ამერიკა თავს აღარ დაეცხმოდა კუბას. შვიანხმებას ჯერ კიდევ დღისათვის მიაღწიეს, მაგრამ ჩვენ კუბაში დაგვიანებით შეგვატოვებინეს და რომ არა ვიცე-ადმირალ გიორგი აბაშვილის სიმტკიცე-ადილეველ ფიდელ კასტროს შეიძლება შესაძლოა მსოფლიო ომი წამოწყებოდა, — ეს მოგონება საჩუქდრო კენსიონერ ნი-

„დაზვერვამ შევატყობინა, რომ 110 ათასი ამერიკელი საზღვაო კვეითი 29 ოქტომბერს აპირებდა კუბის სანაპიროებზე გადმოსხდომას და ჩვენს განდევნებას.“

ჩვენ ბირთვულმოზინიანი რაკეტები კატარღებზე გადავტვირთეთ და საბრძოლო მზადყოფნაში მოვიყვანეთ. მისკოფიდან მოგვეცემა საიდუმლო ბრძანება, რომლის თანახმადაც აშე-

კოლაი ობიდის ეკუთვნის, რომელიც 1962 წელს ტალინში წყალქვეშა ნივთების ბაზას მეთაურობდა და ოპერაცია „ანადირის“ ფარგლებში კუბაში 42 ცალი ბირთვული ქიბინი ჩაიტანა. იგი უშუალო მონაწილე იყო იმ დრამატული მომენტისა, როდესაც კაცობრიობა მესამე მსოფლიო ომის დაწყების წინ იდგა და როგორც მისი მონაგონდანი იტყვევო, სწორედ ქართველ ვიცე-ადმირალ გიორგი აბაშვილს შეუძლია ხელი ამ მსოფლიო დონის კატასტროფის დაწყებისთვის.

„არსენალმა“ სცადა გამოერკვია, თუ ვინ იყო ეს ადამიანი. შწირი ინფორმაციის თანახმად, გიორგი სიძინის ძე აბაშვილი 1910 წლის 7 ოქტომბერს თბილისში დაბადებულია. მეორე მსოფლიო ომის დროს საბჭოთა კავშირის ბალტიის ფლოტის საესკადრო ნაღმოსნების მეორე დივიზიონის მეთაური გახლდათ და რიგის ყურეებში საზღვაო ბრიოლებში მონაწილეობდა. 1944 წელს მისი დივიზიონის საესკადრო ნაღმოსნები ლუბინგრადის გათავისუფლებაში მონაწილეობდნენ.

1962 წელს, კარიბის ბირთვული

კრიზისის დროს, როდესაც მოსკოვმა საიდუმლო ოპერაციის „ანადირის“ შესრულება დაიწყო, დაგეგმილი იყო კუბაში საბჭოთა კავშირის სამხედრო-საზღვაო ძალების მე-5 ფლოტის შექმნა. მის შემადგენლობაში უნდა შეესულიყო 26 სამხედრო ხომალდი, მათ შორის 2 კრესეინი, 2 სარაკეტო საესკადრო ნაღმოსანი, 2 საარტილერიო საესკადრო ნაღმოსანი, 12 სარაკეტო კატარადა, 8 დამხმარე გემი, აგრეთვე, 4 სატორაპელი და 7 სარაკეტო წყალქვეშა ნავი.

იმ დროისთვის უკვე ვიცე-ადმირალი გიორგი აბაშვილი სწორედ ამ ჩამოყალიბების სტადიაში მყოფი მე-5 ფლოტის სარდლად დაინიშნა და ფაქტობრივად სწორედ ის უნდა დაპირისპირებოდა ატლანტის ოკეანეში მდღერეობი ბუერად უფრო მძლავრ ამერიკულ სამხედრო ფლოტს.

საბედნიეროდ, კარიბის კრიზისს მესამე მსოფლიო ომში არ გადაიზარდა, რაშიც, როგორც გაირკვა, ერთერთი გადამწყვეტი როლი ჩვენს თანამემამულეს, ვიცე-ადმირალ გიორგი აბაშვილსაც შეუძლებოდა.

ირაკლი ალადაშვილი

ფიდელ კასტროსა და ნიკიტა ხრუშჩოვის ავანტურა კინაღამ ბირთვულ ომში გადაიზარდა...

ჩაჩედიანი:
1962 წელს ნიკიტა ხრუშჩოვმა კუბაში საიდუმლოდ ბირთვული რაკეტების შეტანა და აშშ-ისთვის დამინუნება გადაწყვიტა, რათაც მთელი მსოფლიო ბირთვული კატასტროფის წინაშე დაეყენა. იმ პერიოდში საბჭოთა კავშირი სარაკეტო შეიარაღებით მნიშვნელოვან ჩამორჩებოდა აშშ-ს, მისკავს მხოლოდ რამდენიმე რაკეტა ჰქონდა, რომლებიც საბჭოთა კავშირიდან აშშ-მდე მაღალფენდნენ, მაშინ როდესაც პენტაგონის განკარგულებაში რამდენიმე ასეული ბირთვულქიბინიანი ბალისტიკური რაკეტა იყო. ხრუშჩოვს სურდა აშშ-თან ახლოს, კუბის ტერიტორიაზე სარაკეტო ბაზები აეშენებინა, ისევე როგორც ამერიკელებს თურქეთში ჰქონდათ განთავსებული საბჭოთა კავშირზე (და მათ შორის თბილისზეც) დამინუნებელი ბირთვულქიბინიანი „ოუპიტერის“ ტიპის რაკეტები.

1962 წლის აგვისტო-სექტემბერში საიდუმლო ოპერაცია „ანადირის“ ფარგლებში საბჭოთა კავშირმა კუბაში საფაქტო გეგმებით მაღულად გადაიყვანა 50 ათასამდე სასუბერო მოსახლსურე, საშუალო სიშორის P-12 ტიპის ბალისტიკური რაკეტების ორი დივიზიონი, ფრთოსანი რაკეტების ორი დანაყოფი, 4 მოტომსროლეული პოლკი, 2 სატანკო პატალიონი, 40 გამანადგურებელი MiG-21, 42 ბომბდამშენი Il-28, C-75 ტიპის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები, საზენიტო არტილერიის დანადგარები. ასევე 183P პროექტის 12 ცალი სარაკეტო კატარადა.

მაგრამ ვეღვაზე მნიშვნელოვანი კუბაში 160 ცალი საბჭოთა ბირთვული ქიბინისა და ატომური ბომბის შეტანა გახლდათ, რომელთა პოტენციური სამინუნებელი აშშ-ის აღმოსავლეთ სანაპირო, მათ შორის ვაშინგტონიც და ნიუ-იორკიც იყო. საბჭოთა ბირთვულქიბინიანი რაკეტების აღმოჩენის შემდეგ პრეზიდენტმა კენედიმ კუბის საზღვაო ბლოკადა გამოაცხადა და შზად იყო კუნძულზე შესაჭურვლად. ბოლო მომენტში ხრუშჩოვმა უკან დაიხია და საჯაროდ განაცხადა საბჭოთა რაკეტების კუბიდან გატანის შესახებ, თუმცა მოითხოვა, რომ ამერიკელებსაც გაეტანათ ბირთვულქიბინიანი რაკეტები თურქეთიდან. საბოლოოდ ასეც მოხდა, რაც მნიშვნელოვანი იყო საქართველოს მოსახლეობისთვისაც, რადგან ამ ამერიკული რაკეტების ბირთვული ქიბინების სამინუნების ჩამონათვალში თბილისიც შედიოდა.

შექმენი უენი არსენალი

„არსენალის“ ერთგულ მკითხველს მოსწონს ჟურნალებში დაბეჭდილი სამხედრო ტექნიკის ფერადი და ეფექტური სურათები, მაგრამ სულ სხვა განცდაა, როდესაც ხელში იმავე თვითმფრინავისა თუ შვეულმფრინვის სამგანზომილებიან ტრამაზ მოდელს დაიკავებ, რომლის აწყობა მაკრატლისა და ნუბოს გარეშე შეგიძლია.

„არსენალთან“ ერთად თქვენ შეგიძლიათ შეიძინოთ საბრძოლო ტექნიკის 3D პაზლები, აწყობო და შექმნათ საკუთარი მინიარსენალი.

ჟურნალებში მოყვანილი იქნება კონკრეტული მოდელის აწყობის ინსტრუქცია, ასევე მისი საბრძოლო ვარიანტის შექმნისა და განყოფილების ჰატარა ისტორია და ტაქტიკურ-ტექნიკური მონაცემები.

შემცველი მასალით, რათა კაბინაში განთავსებული რადიოელექტრონული აპარატურის გამოსხივებას გარეთ არ გამოეღწია.

ძრავების საქმეებიდან გამონადენი მაღალი ტემპერატურის აირების ინფრაწითელი გამოსხივების შესამცირებლად და შესაბამისად სითბური დამინუნების რაკეტებისგან თავდასაცავად.

F-117A NIGHT HAWK

მოდელების აწყობის
ვიდეოსიუვეტები o ხილეთ
palitrav.ge-ზე

თქვენს განკარგულებაშია ერთ დროს მსოფლიოში გასაიდუმლოებული საბრძოლო თვითმფრინავის — F-117A Night Hawk-ის სამგანზომილებიანი მოდელი.

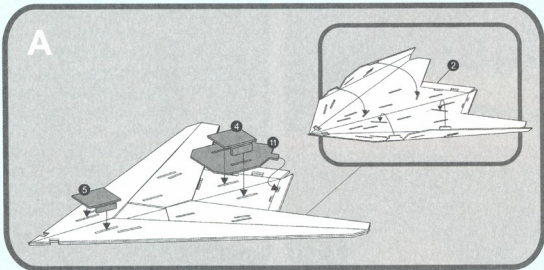
მხარეს აერეკლა, რათა ისინი ისე რადიოლოკატორის მიმღებ ანტენას არ დაჰპრუნებოდნენ.

თავად კონსტრუქცია დაფარული იყო რადიოშთანმთქვეი მასალით, რომელიც ასევე ხელს უშლიდა რადიოტალღების არეკვლას. პილოტის კაბინის მინები დაფარული იყო ოქროს

„ღამის ქორზე“ მრგვალის ნაცვლად მოგრანო საქმეები ჰქონდა, რომლის ქვედა პანელები სითბოშთანმთქვეი კურამაკული ფილებით იყო დაფარული. ამასთან, საქმეიდან გამოსულ მაღალტემპერატურაიან აირებს ჰაერშიმღებიდან წამოსული ცვივი ჰაერის ნაკადი ეწოდა ტემპერატურის შესამცირებლად.

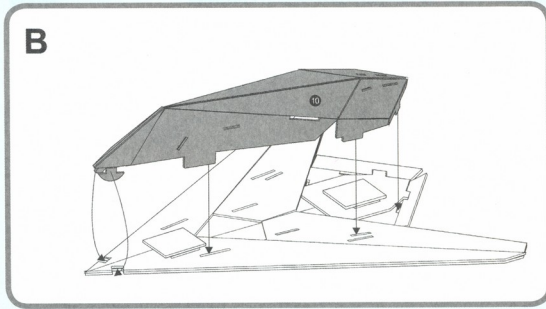
მიუხედავად მიღებული სპეციალური ზომებისა, F-117A რადიოლოკატორებისთვის აბსოლუტურად „უხილავი“ არ რჩებოდა. რადიოლოკატორი მას მაინც აღმოაჩენდა, ოღონდ მხოლოდ ახლო მანძილზე, რის გამოც საზენიტო საშუალებებს თითქმის აღარ რჩებოდათ დრო რეაგირებისთვის.

1999 წელს ყოფილი იუგოსლავიის მუხენიტეგმა მოძველებული საბჭოთა C-125 ტიპის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსიდან გამუქებული საზენიტო რაკეტით ერთი ამერიკული F-117A

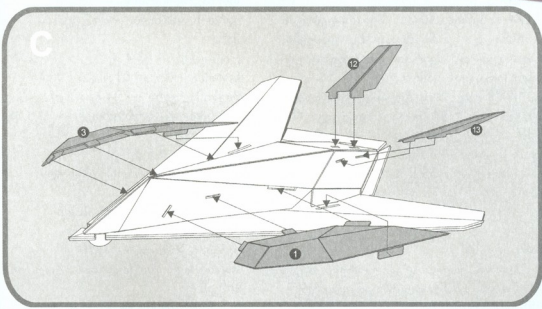

F-117A-ს, იგივე „ღამის ქორის“, საიდუმლოებას აშშ-ის ხელისუფლება თითქმის ათი წელი დიდი მონდობებით ინახავდა, რადგან იგი ისტორიაში პირველი სერიული საბრძოლო თვითმფრინავი იყო, რომელიც რადიოლოკატორებისთვის მწელად აღმოსაჩენი გახლდათ.

Stealth-ის ტექნოლოგიით აწყობილ ამ საიდუმლო საბრძოლო თვითმფრინავს განსაკუთრებული გეომეტრიული ფიგურები ჰქონდა, რათა მონააღმდეგის რადიოლოკატორის ელექტრომაგნიტური ტალღები სხვა

„არსენალთან“ ერთად

დაწვევის წინ ამერიკული „ღამის ქორების“ ბენეფისი შედგა. 16 იანვრის ღამეს 10-მა F-117A-მ საულის არაბეთიდან ერაყის სტრატეგიულ ობიექტებს 20 ცალი 907 კგ-იანი მართავდი საავიაციო ბომბი იუველირული სიზუსტით მოახვედრა.

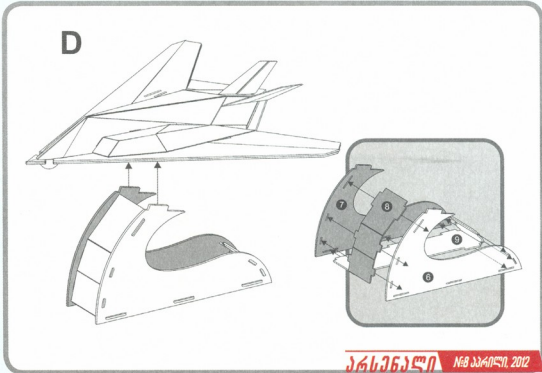
„უღაბნოს ქარიშხლის“ ოპერაციის ფარგლებში 42-მა F-117A-მ საერთო ჯამში 7 ათასი სთ-ის ხანგრძლივობის 1271 გაფრენა შეასრულა და 2 ათასი ტონის საერთო მასის ლაზერული დამინევის 2087 მართავდი ბომბი ჩა-

ჩამოაგდეს, რომლის პილოტმაც მოასწრო კატაპულტირება.

სხვა დადასტურებული ფაქტები F-117A-ების ჩამოვდებისა არ არსებობს, მიუხედავად იმისა, რომ „ღამის ქორები“ ხუთ ომში მონაწილეობდნენ.

F-117A-ს საბრძოლო ნათლობა 1989 წლის ბოლოს შედგა, როდესაც აშშ-ის სამხედრო დანაყოფები მეზობელ პანამაში შეიჭრნენ. მასინ ორმა „ღამის ქორმა“ მართავდი საავიაციო ბომბები პანამის არმიის ფაზარმუბზე ჩამოაგდო. ამ რამდენიმედიან ომში „ღამის ქორებს“ დიდი საფრთხე არც ემუქრებოდათ პანამის ძლიერი საჰაერო თავდაცვის სისტემის არარსებობის გამო.

სამაგიეროდ, 1991 წელს ერაყში „უღაბნოს ქარიშხლის“ ოპერაციის

F-117A-ს
პილოტის კაბინა

მოაგლო, მათგან 1669 ბომბი ზუსტად მოხვდა სამიზნეს, 418 კი ასცდა.

„ღამის ქორები“ შეორედ სადამ ჰუსეინის რეჟიმის დასახლოებად პენტაგონმა 1998 წელს, „უღაბნოს მელიის“ სახელით ცნობილ ოპერაციაში გამოიყენა. ქუეყათის აეროდრომიდან მოქმედი „ღამის ქორები“ ერაყის სტრატეგიულ ობიექტებს დამდამობით სისტემატურად აყენებდნენ „წერტილოვან“ დარტყმებს.

ამერიკული F-117A-ები ერაყის თავზე მესამედ 2003 წლის 20 მარტს გამოჩნდნენ, რაც საბოლოოდ სადამ ჰუსეინის რეჟიმის დამხობით დასაურდა.

„ღამის ქორების“ ავანტიშიზი გამოყენების აუცილებლობა არ არსებობდა, რადგან თალიბებს რადიოლოკატორები არ ჰქონდათ და ავღანეთის ცაში ჩვეულებრივი გამანადგურებლე-

ბიც და მოიერიშებიც უპრობლემოდ დაფრინავდნენ.

2008 წლის მიწურულს ყველა F-117A პენტაგონმა შეიარაღებიდან მოხსნა და კონსერვაციაზე დააყენა, საერაოდ, ძვირად ღირებული ექსპლუატაციის გამო.

1983-დან 1990 წლამდე 59 ცალი საბრძოლო F-117A და 5 საცდელი YF-117 აჩვენეს. ერთის ფასი 111 მლნ დოლარს უტოლდებოდა.

ექსპლუატაციის პერიოდში პენტაგონმა ავარიებისა და კატასტროფების გამო 6 „ღამის ქორი“ დაკარგა, მემკვიდე კი იუგოსლავიელმა მუხნიტეებმა ჩამოაგდეს.

„ღამის ქორების“ პილოტები თავიანი თავს „ბანდიტებს“ უწოდებდნენ, 558-ვე „ბანდიტს“ თავისი ნომერი ჰქონდა.

საქართველოს
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა
და არქივი

მოგვიანებით გამოკვლეული ამერიკული საიდუმლო გეგმა „ღამის-შიფტ-02“-ის თანახმად, თუკი მესამე მსოფლიო ომი დაიწყებოდა აშშ-სა და საბჭოთა კავშირს შორის, „ღამის ქორებს“ ომის პირველვე წუთებში საბჭოთა სტრატეგიული ობიექტები, საჰაერო თავდაცვის სისტემები, ბირთვული იარაღის საწყობები და ა.შ. უნდა დაეტომბათ საბჭოთა კავშირის საზღვრისპირა რაიონებშიც, მათ შორის სამხრეთ კავკასიაში და ვერძოდ, თბილისის მდებარეობაზე.

საიდუმლო გეგმის თანახმად, თურქეთიდან აფრინილ ამერიკულ „სტელტებს“ მოულოდნელად უნდა შეეტვათ შავი ზღვის სანაპიროზე არსებულ საბჭოთა ლიდერების აგარაკებზე.

ირაკლი ალადაშვილი

F-117A Night Hawk-ის

ტექნიკურ-ტექნიკური მონაცემები:

- სიგრძე — 20 მ
- სიმაღლე — 3,8 მ
- ფრთავშლილობა — 13,2 მ
- ფრთის ფართობი — 73 კვმ
- მახა:
- ცარიელი — 13,4 ტ
- ნორმალური — 21 ტ
- მაქსიმალური — 24 ტ
- საბრძოლო დატვირთვა — 2,5 ტ-მდე
- საწვავი — 5,5 ტ
- ძრავა — 2 ტურბოროექტიული
- სიჩქარე:
- მაქსიმალური — 993 კმ/სთ
- კრიოსერული — 965 კმ/სთ
- ფრენის სიშორე — 1720 კმ
- საბრძოლო მოქმედების რადიუსი — 860 კმ
- ფრენის „ჯგერო“ — 13,7 კმ
- მაქსიმალური გადატვირთვა — 6g

„ღამის ქორი“ აეროდრომზე
ახე გადაჰყავთ...

შექმენი შენი ახსნანი „ახსნანთან“ ერთად

27-აპრილიდან - 11 მაისამდე

ოხ ჰვიჩაში ერთხან, შეიძინეთ ვაჟანთან ერთად
საბმძღოლო ტანინის თითო ახსნაოზი მოდელი

ანყვე და შეაგროვე საბრძოლო ტექნიკის
მოდელების კოლექცია საკუთარი ხელით
მაკრატლისა და ნებოს გარეშე

ორი მოდელი ერთის ფასად
შვეულფრაენაი

UH-1H

„იროკეზი“

და

Ka-50

„შავი ზვიგანი“

მოდელის აწყობის ვიდეოინსტრუქცია
ინილათ palitratv.ge-ზე

არსენალი

თითოეული 3D მოდელის
ფასი: 3,5 ლარი
შარნალთან ერთად 5 ლარი.

3D

ასაწყობი
მოდელი

16-ვაზნიანი საფანტის ტოფი

**აპრიკელ საზღაო კვითიავს ნახვრად ავგოვაგურ გლუვლიან საგროლო
თოფს სთავაზოვენ, როლის გასროლას შეუჩარავლივ 16-ჯერ შეიძლება**

საფანტის გლუვლიან საბრძოლო თოფებს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის სპეცდანიშნულების რაზმები ხშირად იყენებენ პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებთან, საიერიშო შაშხანებთან

თუ მსუბუქ ტყვიამფრქვევებთან ერთად. შეიძლება საფანტის თოფის სროლა არც ძალიან დიდი სიზუსტით და არც სისიჩქარით გამოირჩევა, მაგრამ ახლო მანძილზე და თანაც შენობებში

ბრძოლისას შეუცვლელია, თუნდაც ჩაკეტილი კარის საკეტების დასატყვევად.

თუკაც საფანტის თოფს ერთი მინუსი აქვს, — მის მჭიდში (თუკი თოფი დგომიანია) 5-7 თოფის ვაზნა თუ ეტევა, ჩვეულებრივ ერთლულიან გლუვლულიან თოფს კი მხოლოდ ერთი გასროლა შეუძლია, რის შემდეგაც მისი ხელახლა დატენა, ანუ ახლო ბრძოლაში ასე საჭირო წამების დახარჯვა საჭირო.

ამერიკულმა საიარალო კომპანია SRM Arms Inc-მა გაითვალისწინა საბრძოლო საფანტის თოფების ეს ნაკლი და აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის შესთავაზა ახალი ტიპის ნახევრად ავტომატური საფანტის თოფი.

ახალი იარაღი სახელწოდებით SRM Model 1216 იმით გამოირჩევა, რომ მი-

რეკლავრის დოლურის ფორმის მქონე ოთხგანყოფილებიანი მჭიდიდან 16-თე ვაზნის გახარჯვის შემდეგ მსროლელი წინიდან ხსნის მჭიდს ახალი ვაზნებით დასატენად

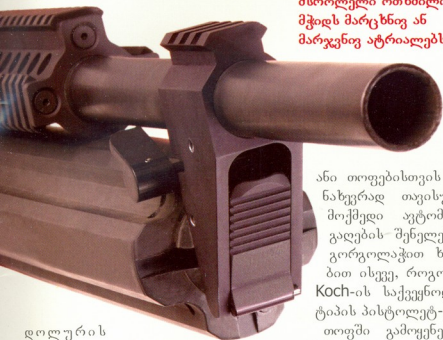

სი დატენა 12 კალიბრის 16 თოფის ვაზნით შეიძლება.

16-ეე ვაზნის განთავსება თოფის ლულისქვეშა წაგრძელებული ფორმის მჭიდში შეუძლებელია, რადგან იარაღის სიგრძე უსაშველოდ გაიზრდება. ამიტომაც ამერიკელმა ინჟინრებმა სხვა გზა აირჩიეს, — ოთხი წაგრძელებული მჭიდი ერთად, რეოლვერის

SRM Model 1216-ის თითოეულ მილისებრ მჭიდში 12 კალიბრის ოთხი თოფის ვაზნა ეტყვა

ლულის ორეე მხარეს განთავსებული ბერკეტებით მსროლელი ოთხმილიანი მჭიდი მარცხნივ ან მარჯვნივ ატრიალებს

დოლ ურის მსგავსად განათავსეს თოფის ლულის ქვეშ.

თითოეულ მილისებრ მჭიდში თოფის 4 ვაზნა ეტყვა. როდესაც ერთი მჭიდიდან 4 ვაზნა გაიხარჯება, მსროლელი ხელით, ერთი ნაბიჯით ატრიალებს მჭიდების დოლურას და სროლას აგრძელებს.

იარაღში გამოყენებულია საფანტი-

ანი თოფებისთვის უცხო სქემა — ნახევრად თვისუფალი საკეტით მოქმედი ავტომატიკა. საკეტის დაღების შეტელება ორი წვეილი გორგოლაჭით ხდება, დაახლოებით ისევე, როგორც Heckler und Koch-ის საქვეყნოდ ცნობილ MP5 ტიპის პისტოლეტ-ტყვიამფრევეში.

თოფში გამოყენებულია „ბულბაპის“ სქემა, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს მთლიანად იარაღის სიგრძეს, რის გამოც SRM Model 1216-ის დამოკლებული ვარიანტების SRM Model 1212-ისა SRM Model 1208-ის თვისუფლად გაყიდვა შეზღუდულია. მხოლოდ საქვალური ლიცენზიით იყიდება აშშ-ში.

თუკი 1216-ის საერთო სიგრძე 864

მმ-ია (აქედან ლულაზე 457 მმ მოდის), 1212-ის სიგრძე 711 მმ-ია (ლულა — 330 მმ) შემცირებული, ხოლო 1208-ის კი 636 მმ-მდე (ლულა — 254 მმ).

სიგრძის შემცირება ოთხმილიანი საუზნე დოლურის სიგრძის დაკლებების ხარჯზე მოხდა, რის გამოც თუკი 1216-ში 16 ვაზნა ეტყვა, 1212-ში — 12, ხოლო 1208-ში კი შესაბამისად 8 ვაზნა.

სროლის ნახევრად ავტომატური რეჟიმში საკეტანხელს საშუალებას აძლევს სროლა მალაღ ტემპით აწარმოოს, რასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს დერეჟანში მოქმედადღების მოულოდნელად გამოჩენისას, თანაც მსროლელი დროს არ ხარჯავს ხელით გადტენისთვის, რაც აუცილებელია დგუშაინი „უინესტრის“ სასროლად.

ნახევრად ავტომატური საფანტის თოფის SRM Model 1216-ის ფაზი აშშ-ის იარაღის მალაზიებში დაახლოებით 2,399 დოლარია.

იარაღი ალადაზიშილი

SRM Model 1216

SRM Model 1212

SRM Model 1208

ჩვენი დროსი: ნახევრად ავტომატური საფანტის თოფის SRM Model 1216-ის სიგრძე 876 მმ-ია, მას (ვაზნების გარეშე) 3,4 კგ. ოთხმილიანი დოლურის ტიპის მჭიდში 16 ცალი 12 კალიბრის ვაზნა ჩადის. SRM Model 1212-ის სიგრძე 711 მმ-ია, ლულის კი 330 მმ, ვაზნების რაოდენობაც 12-მდეა შემცირებული. SRM Model 1208 ეველაზე მოკლე ვარიანტს წარმოადგენს. მისი საერთო სიგრძე მხოლოდ 636 მმ-ია, ლულის კი 254 მმ-ი. ვაზნების მარაგიც რვაშდეა დაყვანილი.

საგარეო
სამხრეთი

661/14

F1557
საგარეო
სამხრეთი
2012

SRM MODEL 1216